

Anna-Kaisa Nieminen

PIENRYHMÄTOIMINNAN KÄYNNISTÄMINEN PÄIVÄKODIN
TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Havaitut vaikutukset lapsiryhmässä lapsen ja henkilökunnan
näkökulmasta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ylempi AMK

2014

PIENRYHMÄTOIMINNAN
KÄYNNISTÄMINEN PÄIVÄKODIN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ
Havaitut vaikutukset lapsiryhmässä lapsen ja henkilökunnan näkökulmasta

Nieminen Anna-Kaisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2014
Ohjaaja: Kumpulainen Pasi
Sivumäärä: 87
Liitteitä: 17

Asiasanat: varhaiskasvatus, päiväkotitoiminta, pienryhmätoiminta, toimintatutkimus

Tutkimusprojektissa selvitettiin pienryhmätoiminnan vaikutuksia lapsiryhmässä sekä lapsen että työntekijän näkökulmasta. Samalla käynnistettiin lasten pienryhmätoimintaa Pähkinäpensaan päiväkodin kahdessa lapsiryhmässä. Tutkimuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista oli kerätä tutkimustiedon lisäksi käytännön kokemustietoa pienryhmätoiminnasta tutkimusprojektin aikana. Tämän pohjalta pienryhmätoimintatyöskentelytapana toivottiin laajenevan yksikköömme kaikkiin lapsiryhmiin. Tutkimusprojektista saadut tulokset ja aineisto on käytettävissä myös muissa päiväkodeissa, jotka suunnittelevat tai käynnistävät lasten pienryhmätoimintaa. Tämän päivän päiväkotiryhmät ovat lapsilukumäärältään verrattain suuria. Melutaso ja usein koettu lapsiryhmän levottomuus nähdään yhdeksi kuormittavuustekijäksi niin lapsille kuin ryhmän työntekijöillekin. Valtakunnan tasolla näihin ongelmiin on pyritty vaikuttamaan ja pienryhmätoiminta on useissa päiväkodeissa jo valittu toimintalinja.

Tutkimusprojektia toteutettiin Laitilan kaupungin Pähkinäpensaan päiväkodissa kahden toimikauden ajan 2009 – 2012. Ensimmäinen toimintakausi keskittyi ensisijaisesti tutkimusprojektin suunnitteluun ja koko henkilökunnan koulutukseen. Tämän jälkeen valittiin kaksi pilottiryhmää pienryhmätoiminnan kokeilua varten. Toisen toimikauden ajan pilottiryhmät suunnittelivat ja toteuttivat pienryhmätoimintaa lapsiryhmissään. Tutkimusprojektissa edettiin toimintatutkimuksen viitekehyksessä jossa vuorottelivat suunnittelu, toiminta, tehdyt muutokset, työskentelyn havainnointi ja reflektointi.

Työskentelystä kerättiin tutkimusaineistoa, jonka pohjalta esitettiin havainnot vaikutuksista lapsiryhmän toimintaan ja henkilökunnan työskentelytapoihin. Tarkastelujakson jälkeen pienryhmätoiminta siirtyi tavoitteen mukaisesti päiväkodin muihin lapsiryhmiin. Esimiestason sitoutumisella ja pilottityöskentelyyn osallistuneiden työntekijöiden käytännön osaamisen tuloksena pienryhmätoiminta muotoutui osaksi Pähkinäpensaan päiväkodin varhaiskasvatuksen toimintalinjaa.

INITIATING OF SMALL CHILD GROUP ACTIVITIES IN A DAYCARE ENVIRONMENT

Observed influences on child and personnel perspective

Nieminen, Anna-Kaisa

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

June 2014

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 87

Appendices: 17

Keywords: early childhood education, daycare, small group activities, action research.

Influences for working with small child groups were studied in this research project from the viewpoints of personnel and the children. Simultaneously new working methods were initiated by forming two small child groups in the Pähkinäpensas daycare unit.

The main aim of the research was to collect new knowledge and practical information on working in small child groups. The research also promoted forming new small child groups in the Pähkinäpensas daycare. The results of this study are also applicable to similar day care units elsewhere – if they are interested in enhancement of working methods by adopting small child groups.

Normally groups are large in today's daycare environment. Excessive noise and anxiousness causes extra work for the children as for personnel in their daily tasks. Nationally these problems have been addressed. Smaller child groups are already the chosen solution in many daycare units.

This research project was carried out in the Pähkinäpensas daycare in the municipality of Laitila during two operating periods over the years 2009-2012. In the first operating period the focus was on planning and in the training of daycare personnel. After the first period two pilot groups were selected and during the second period the selected groups planned and performed work within small children groups. The research project was carried out in accordance with the principles of the activity research framework. The research advanced by performing planning, action, change, observation and reflection process steps respectively.

Observations on influences to the activities of the small child groups and the personnel were presented based on collected research data. After the research period small child groups were formed and new working methods implemented also to other units in the Pähkinäpensas in accordance with the research goals. Working in small child groups was adopted as a new working method as a result of management's commitment and by the gained knowledge of the personnel.

SISÄLLYS

[illegible]

5.7.2.4 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa marraskuussa ja tutustumiskäynti Kesämäen päiväkotiin.....	52
5.7.2.5 Tiimikohtaiset tapaamiset tammikuussa	53
5.7.2.6 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa tammikuussa	54
5.7.2.7 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa helmikuussa ja tutustumiskäynti Leijapuiston päiväkotiin	56
5.7.2.8 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa huhtikuussa	56
5.7.2.9 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa toukokuussa	60
5.7.2.10 Palautekysely toimintaan osallistuneille lapsille	61
5.7.2.11 Informaatiotilaisuus koko päiväkodin henkilökunnalle.....	63
5.7.3 Toisen toimintasyklin havainnot ja reflektointi	64
5.7.3.1 Muutokset pilottiryhmien toiminnassa tarkastelujakson aikana.....	64
5.7.3.2 pilottiryhmiin osallistuneiden lasten kokemukset pienryhmätoiminnasta	65
5.7.3.3 Työskentely pilottiryhmien kanssa	66
5.7.3.4 Tutustumiskäynnit yhteistyö päiväkoteihin	67
5.7.3.5 Luentopalaute ja tiimityöskentelyä koskeva syventävä osuus	68
6 TULOKSET	71
6.1 Tutkimusprojektin loppuarviointi.....	71
6.2 Projektin onnistuminen.....	72
6.3 Pienryhmätoiminnalla saavutetut muutokset tarkastelujakson aikana	73
6.3.1 Onnistunut aikataulutus	74
6.3.2 Hyvä tiimityö	74
6.3.3 Työrauhaa lapsille ja aikuisille	75
6.3.4 Vuorovaikutus.....	76
6.3.5 Lasten havainnointi.....	77
6.4 Huomioita pienryhmätoiminnan käynnistämisessä.....	78
7 YHTEENVETO	79
8 POHDINTA	85
LÄHTEET	88
LIITTEET	90

1 JOHDANTO

Toteutin tutkimus- ja kehittämishankkeen tutkimusprojektin muodossa työyksikössäni Pähkinäpensaan päiväkodissa. Tarkoitukseni oli käynnistää pienryhmätoimintaa ja samalla kerätä tietoa pienryhmätoiminnan vaikutuksista lapsiryhmässä lapsen ja henkilökunnan näkökulmasta. Itselleni keskeisin tavoite oli, että tutkimuksen myötä pienryhmätoiminta tarjoaisi uuden työtavan lapsiryhmiemme kanssa työskentelyyn yksikössämme. Tutkimus tiedon lisäksi keräsin kokemuspohjaista tietoa päiväkotimme kahdesta lapsiryhmästä tarkkailuvuoden aikana. Näistä ryhmistä käytän raportissani pilottiryhmä-nimitystä.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa asetin työlleni viisi keskeistä osa-aluetta joihin erityisesti kiinnitettiin huomiota tutkimusprojektin aikana. Näitä olivat aikataulutus, vuorovaikutus, tiimityö, melu ja havainnointi. Nämä toimivat samalla myös kehittämispalaverien sisällöllisinä aiheina, jotka toteutettiin kokeiluvuoden aikana. Osa-alueiden avulla keräsin merkityksellistä käytännön tietoa huomioitavista asioista pienryhmätoimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa lapsiryhmässä.

Tutkimukseen osallistuneita työntekijöitä pyydettiin vertaamaan kokeiluvuoden aikaista työtään aiempiin työvuosiin, jolloin he toimivat lasten suurryhmien parissa. Tutkimusprojektissa saavutettiin tietoa pienryhmätoiminnan vaikutuksista lapsiryhmään ja sen toimintaan. Tutkimuksesta saadut tulokset ja kerätty kokemustieto pilottiryhmistä ovat hyödynnettävissä myös muissa päiväkodeissa, jotka ovat käynnistämässä pienryhmätoimintaa lapsiryhmissään.

Tämän päivän varhaiskasvatusta ohjaavat valtion lakien ja asetusten sekä kuntien linjausten lisäksi myös kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (VASU). Osallistuin itse työryhmään, joka suunnitteli ja toteutti päiväkotimme varhaiskasvatussuunnitelman. Se sisältää kasvatustyömme tavoitteet toiminta-ajatuksen, arvolinjauksemme sekä läpileikkauksen varhaiskasvatuksen käytännön toteutuksesta talossamme. Suunnitelman laadinta tähtäsi lapsilähtöisen ja entistä laadukkaamman toimintakulttuurin muodostamiseen varhaiskasvatuksessa.

Päiväkotimme arvot ja toimintamme punainen lanka ovat siis jo määritelty varhaiskasvatussuunnitelman sivuille. Varhaiskasvatuslaki määrittää muun muassa lapsiryhmän sallitun lasten lukumäärän, henkilökunnan kelpoisuudet ja vaaditun resurssin lapsiryhmissä. Näiden raamien sisällä meillä oli toimintatutkimuksen muodossa mahdollisuus tarttua oman työmme kehittämiseen ja uudelleen arvioimiseen.

Henkilökuntamme hyvästä yhteistyöstä huolimatta VASUN kirjallinen tuotos jäi hyllyihin ja kirjatut ”teesit” arkipäivän työhömmе etäiseksi. Se koettiin muutamien työntekijöiden kokoamaksi teokseksi, jonka lainsäädäntömmе oli velvoittanut koamaan. Olen nyt tietoisesti pyrkinyt tutkimusprojektissani käytännönläheiseen ja työyhteisöä kannustavaan tutkimusotteeseen. Tämä näkyy erityisesti keskustelutilaisuuksissa esittämissäni avauksissa ja luontevuutta tavoitelluissa kyselylomakkeissani. Avoimella lähestymisellä olen tarkoituksellisesti tavoitellut toimintatutkimukselle ominaista innostavaa ja kehittämistyötä tukevaa työskentelytapaa.

Päiväkodin henkilökunta tekee vastuullista ja tärkeää varhaiskasvatustyötä lapsiryhmissämme. He ovat myös parhaita asiantuntijoita siinä, miten työtämme voisi arvioida, kehittää ja tarvittaessa myös muuttaa. Näen, että esimiehen sitoutuneella tuella ja työntekijöitä osallistavalla kehittämistyöllä on mahdollista muuttaa arjen vanhoja jopa rutinoituneitakin työtapoja. Mikäli hanke kohdistuu itse käytännön työhön, eikä pelkästään arvojen ja visioiden luontiin, kehittämistyön merkitys ja tuloksellisuus kasvavat.

Mitä pienemmällä asiantuntijoiden joukolla tehdään suunnitelmia ja kehittämistyötä, sitä suurempi vaara on, että ihanteet ja arjessa tapahtuva työ jäävät jopa kokonaan kohtaamatta. Tavoitteet saattavat osoittautua epärealistisiksi, työntekijöille vieraiksi ja vaikeasti hahmoteltaviksi. Oman työmme kehittämisessä on erityisen merkityksellistä, että työntekijä ja työyhteisö kokee osallisuutensa itse kehittämistyöhön. (Mikkola & Nivalainen 2011, 28.)

2 KEHITTÄMISTYÖN TARVE JA LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimusprojektin lähtötilanne

Työmme kehittäminen on jäänyt viime vuosina lyhyiden koulutuspäivien ja työntekijän oman aktiivisuuden varaan. Päiväkotitoiminnot usean vuoden ajan hajautetuissa väliaikaistiloissa ja toistuvat kiinteistöremontit ovat vaatineet rahallista resursointia sekä merkittäviä voimavaroja henkilökunnalta. Uuden peruskorjatun päiväkodin myötä yksikkömme toimii nyt uudistetuissa tiloissa. Fyysisten puitteiden korjaannuttua ajankohta kehittämishankkeelleni oli nyt tarkoituksenmukainen ja sopiva. Kehittämistyöni tarjosi tilaisuuden oman työmme uudelleen arviointiin ja työyhteisölähtöiseen kehittämiseen.

Toikko & Rantasen (2009) mukaan kehittämisprosessi muodostuu erilaisista tehtäväkokonaisuuksista. Näitä ovat perustelu, organisointi, toteutus ja levittäminen. Keskeistä kehittämistoiminnan perustelussa on vastata kysymyksiin: miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt? Sen lähtökohtana voidaan pitää nykytilanteen ongelmaa tai tulevaisuuteen suuntaavaa ihannekuvaa. Ongelmat toimivat usein kehittämistoiminnan sytykkeinä mutta toisaalta tulevaisuuden visiot voivat toimia myös motivaattoreina. Molemmissa nähdään myös riskejä. Pelkkiin visioihin pohjautuva kehittäminen voi jäädä tuloksettomaksi ja pelkän ongelman pohjalta rakentuva kehittäminen voi johtaa uusiin monitasoisempiin ja yhä vaikeampiin ongelmiin. Kehittäminen rakentuukin usein näiden molempien varassa, ongelmakohdat työntävät ja visiot vetävät kehittäjiä muutoksen suuntaan. Kehittämistoiminnan toteutuksessa on tärkeää, että tavoite voidaan määritellä mahdollisimman konkreettisesti. Perusteluissa pyritään määrittelemään, miksi monien asioiden ja kysymysten joukosta juuri valittu seikka vaatii kehittämistoimenpiteitä. Perusteluissa otetaan kantaa myös kehittämisen yleiseen merkittävyyteen ja ajankohtaisuuteen. Onnistuneen kehittämistoiminnan lopputulos on hyödynnettävissä laajemminkin. (Toikko & Rantanen 2009, 56-57.)

Kehittämistoiminnan organisoinnissa suunnitellaan ja valmistellaan käytännön toteutus. Tavoitteet ja tarvittavat resurssit määritellään. Toimijoiden määrittelyllä selkeytetään kehittämistoimintaa osallistujat. Keskeistä on, että toimintaa osallistuvat kaik-

ki joita kehittäminen tavalla tai toisella koskettaa. Keskeisistä toimijoista voidaan muodostaa työ- tai projektiryhmä vastaamaan käytännön kehittämistoiminnasta. Suurimpiin hankkeisiin nimetään usein työryhmää varten koordinaattori tai johtaja. Kehittämistoiminnan kannalta olennaisista toimijoista voidaan muodostaa erillinen ohjausryhmä. Heistä muodostuu foorumi, jossa kohtaavat erilaiset kehittämistoimintaa liittyvät intressit ja ryhmän avulla niitä voidaan myös jäsentää. Ohjausryhmä voi olla moniammattillinen tai siihen voidaan kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita. Tämä mahdollistaa uudet näkökulmat ja samalla voidaan saavuttaa kehittämistoiminnalle laajemmankin toimintaympäristön hyväksyntä. (Toikko & Rantanen 2009, 57-59.)

Toteutusvaiheessa joudutaan priorisoimaan asioita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, ettei kehittämishankkeessa voida toteuttaa kaikkea. Myös kehittämishankkeeseen käytettävät resurssit asettavat omat rajansa. Työyhteisön kehittämisessä toteutus kohdennetaan johonkin tiettyyn kohteeseen, esim. oman työn jäsentämiseen, uuden työmenetelmän kokeiluun tai organisaatorakenteen uudistamiseen. Kun ideointi ja priorisointi on tehty, voidaan siirtyä kehittämishankkeille tyypilliseen kokeilutoimintaan tai testaamiseen.

Kokeilu toteutetaan aidoissa ympäristöissä ja perustuu usein vaiheistamiseen. Uutta toimintatapaa kokeillaan tietyn ajanjakson verran ja samalla kerätään toiminnasta palautetta. Saadun palautteen avulla seuraavan ajanjakson toteutusta muutetaan ja kehitetään. Konkreettista tekemistä on vaikea todentaa pelkän tekemisen pohjalta. Kehittämistoiminnan pohtiva ja analysoiva taso edellyttää konkreettista tekemisen seuranta eli monitorointia. Kehittämistoiminnan seuranta toteutuu erilaisissa työryhmissä keskustellen kehitettävästä toiminnasta ”Kokeilevan toiminnan avulla tähdätään kehitystulosten kuvaamiseen. Esimerkiksi uuden työtavan mallinnus on kehitystulos, joka on tiivistetty selkeäksi kokonaisuudeksi”. (Toikko & Rantanen 2009, 59-60.)

Levottomuus ja ryhmien hektisyys kuvaavat tämän päivän lukumäärältään varsin suuria lapsiryhmiä. Melu ja hälinä ovat selkeitä kuormittavia tekijöitä niin lapsille kuin henkilökunnallekin. Vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen ryhmässä heikentyy. Häiritsevä melu on päivähoitopäivän suuri kuormittavuustekijä niin aikuiselle

kuin lapsillekin. Lasten havainnointi ja taitojen arviointi heikentyy isossa lapsiryhmässä, koska huomio kiinnittyy pääasiassa tilanteiden hallintaan ja ohjaukseen.

Mielestäni nämä ovat selkeitä ongelmakohtia lasten kanssa tehtävässä hoitotyössä. Vaikka kasvatus- ja hoitotyön suunnittelua toteutetaan lapsiryhmissä ja lasten päiväkodissa viettämä aika on varsin strukturoitua, ovat edellä mainitut ongelmat päivittäisiä. Erityisesti lasten siirtymiset esimerkiksi ulkoiluun, odottelutilanteet sekä koko lapsiryhmän läsnäolo ohjaustilanteissa tuottaa melun lisäksi myös konfliktitilanteita ja tilanteiden kärjistymistä.

Nämä seikat loivat selkeät tarpeet oman sekä koko henkilökunnan päivittäisen työn kehittämiseksi. Tulevaisuuden näkymä päiväkotihoidossa viittaa selkeästi lasten hoitopaikkojen suureen tarpeeseen ja lapsiryhmät täyttyvät suurilukuisiksi tulevinakin vuosina. Perustelut kehittämistoiminnan tarpeellisuudelle voidaan nähdä sekä tulevaisuuden vision että havaitun ongelmakohdan näkökulmasta.

Kuulin pienryhmätoiminnasta ensi kertaa valtakunnallisessa Varhaiskasvatusseminaarissa Vantaalla lokakuussa 2011. Pienryhmätoiminta oli tuolloin jo käytössä osassa Suomen päiväkodeista ja kokemukset siitä olivat hyvin tuloksellisia ja myönteisiä. Tutustuin aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja keräsin kokemustietoa henkilöiltä, jotka olivat jo tehneet lasten kasvatus- ja opetustyötä päiväkotiansa pienryhmissä. Kertyneen tiedon pohjalta esitin pienryhmätoiminnasta aloitettavaa tutkimusprojektia omaan työyksikköni. Sisällöllisesti pienryhmätoiminta tarjosi ensisijaisesti uuden toimintamallin suuren ja levottoman lapsiryhmän hallintaan sekä keinoja ryhmän vuorovaikutuksen parantamiseen. Se sisälsi myös uudenlaisen tavan henkilökunnan mielekkääseen työnjakoon lapsiryhmässä. Ensisijainen tavoitteeni oli toteuttaa tutkimusprojekti, josta saadut tulokset pienryhmätoiminnasta olisivat hyödynnettävissä oman yksikkömme lapsiryhmissä mutta myös muissa päiväkodeissa, jotka suunnittelevat pienryhmätoiminnan käynnistämistä.

Toiminnan kehittäminen on toimintatutkimuksen tavoite. Se edellyttää tutkijalta kiinnostusta havainnointiin, analysointiin sekä ymmärtää muutoksia. Hänen on oltava valmis panostamaan kehittämiseen ja olla vauhdittamassa sen etenemistä tutkitta-

van yhteisön, kuten yrityksen, koulun tai joukkueen kanssa. Tutkittava yhteisö oli omassa hankkeessani luonnollisesti päiväkodin kasvatusympäristö ja henkilökunta. Oma roolini oli toimija-tutkija. Tutkimuksen aihe valikoitui oman kokemukseni pohjalta lastentarhanopettajantyöstäni. Tutkimusongelmaksi valikoitui suurten lapsiryhmien rauhattomuus, toiminnan hektisyys ja melu. Tutkimukseni myötä tein tutkimuskohteeseeni tarkoituksellisen muutokseen tähtäävän väliintulon, intervention. Kemmisin ja Wilkinsonin määritelmä kuvaa interventiota toimintatutkimuksessa kahdesta näkökulmasta: ”Toimintatutkimuksessa todellisuutta muutetaan, jotta sitä voitaisiin tutkia. Toisaalta todellisuutta tutkitaan, jotta sitä voitaisiin muuttaa.” Tarkoitus ei ole kuitenkaan toteuttaa millaisia tahansa muutoksia. Toimintatutkimuksen keskeisenä ideaalina nähdään muutos parempaa. Saavutettu myönteinen tulos toimintatutkimuksessa nähdään uudella tavalla organisoituvana ja reflektiivisesti etenevänä prosessina. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 44 – 45.) Reflektiivinen näkemys kehittämistoiminnan kannalta tarkoittaa kehittämisen perustelujen, menetelmien, toimintatapojen organisoinnin jatkuvaa uudelleenarviointia (Toikko & Rantanen 2009, 52).

Tehtäväni oli käynnistää muutos. Rohkaista ihmisiä tarttumaan asioihin. Kehittää niitä siten, että toiminta muuttuisi heidän kannaltaan parempaan suuntaan. Olin hankkeen aikana opintovapaalla lastentarhanopettajan virasta ja näin ollen myös poissa työyksiköstäni. Tämä ei mielestäni vaikeuttanut kuitenkaan kehittämistyön etenemistä. Pystyin entistä selkeämmin näkemään mahdolliset ongelmakohdat hankkeen aikana ja tuloksellisemmin puuttumaan niihin.

Toimija-tutkijan haasteena on tutkijan identiteetin omaksuminen. Kehittämistyölle ominaista on liikkuvuus ja laajentuminen. Toimija-tutkija roolin selkeyttämisellä on merkitystä niin tutkijalle itselle kuin hankkeeseen osallistujillekin. Tällöin hankkeeseen käytettävät resurssit, odotukset ja aiheen rajapinnat on myös helpompi hallita. (Huovinen & Rovio 2008, 94-95.)

3 TOIMINTATUTKIMUS MENETELMÄNÄ

3.1 Toimintatutkimuksen lähtökohta

Toimintatutkimuksen lähtökohtana on saada aikaan sosiaalisessa todellisuudessa muutoksia ja samalla tutkia näitä muutoksia. Toiminnan kehittäminen ja samalla tapahtuva systemaattinen seuranta ovat toimintatutkimuksen keskeinen tarkoitus. Sen tavoitteena on parantaa sosiaalisia käytäntöjä ja siinä yhdistyvät teoria sekä käytäntö. Toimintatutkimuksessa tietoa tuotetaan prosessimaisesti. Tutkimusprosessia ei useinkaan voida ennalta tarkasti suunnitella, vaan prosessin aikaiset havainnot ohjaavat tutkimusprosessin edistymistä.

Kurt Lewiniä (1951) pidetään toimintatutkimuksen pioneerinä. Hänen on kerrottu toteavan toimintatutkimukselle tunnusomaisen lauseen, ei ole mitään niin käytännöllistä, kuin hyvä teoria. Kenttäteorian kehittäminen oli Lewinin yksi merkittävimmistä saavutuksistaan. Hän halusi tehdä toisin kuin aikansa muut psykologian tutkijat, tutkimusta arjen keskellä ei laboratorio olosuhteissa. Hänen mukaansa sosiaalinen toiminta hahmottuu ihmisille eri tavoin, riippuen siitä mitä he tavoittelevat. Lewin korostaa ihmisen pyrkimystä päämäärien asettamiseen, joka on ominaista aristoteelisel- le traditiolle. Hän tutki kenttäkokein (natural experiment) ihmisten käytöstä heille luonnollisissa olosuhteissa. Toimintatutkimuksen termiä käytettiinkin tuolloin kenttäkokeen synonyymina. (Huovinen & Rovio 2008, 23-30.)

3.2 Toimintatutkimuksen suuntaukset

Toimintatutkimus ei ole yhtenäinen tutkimusote, vaan sen eri suuntaukset eroavat sisällöllisesti toisistaan. Esimerkkinä voidaan mainita tutkijan erilainen rooli, joka vaihdella ulkopuolisesta asiantuntijasta tasavertaiseen toimijaan. Klassisen toiminta- tutkimuksen näkökulmasta tutkija nähdään havainnoijan roolissa, kun taas osallistava toimintatutkimus (participatory action research) korostaa tutkimukseen osallistuvien jäsenten roolia varsinaisina tutkijoina. Myös toimintatutkimuksen kohde voi määräytyä eri tavoin hankkeissa. Tutkimuksessa voidaan tavoitella laajempaa yhteiskunnal-

lista muutosta, mutta toimintatutkimus voi kohdentua myös yksittäisen toimijan henkilökohtaiseen oppimiseen. Toimintatutkimus voi rajoittua yhden yrityksen sisällä tapahtuvaksi toiminnan kehittämiseksi tai koskea laajempaa toimijoiden kenttää. (Toikko & Rantanen 2009, 30.)

Toiminnan tutkivaan kehittämistä voidaan katsoa erilaisten suuntauksien näkökulmista. Näitä ovat muun muassa kriittinen, osallistava ja kommunikatiivinen toimintatutkimus. Osa suuntauksista perustuu toimintatutkimuksen lewiniläiseen näkemykseen, kaikkia suuntauksia ei kuitenkaan kutsuta toimintatutkimukseksi vaikka monelta osin muistuttavat sitä. Suuntausten välillä on historiallisia ja tietoteoreettisia eroja, mutta yhtäläisyydet osittain perustuvat yhteisiin juuriin. Tutkijan on hyvä hyödyllistä tuntea erilaisia lähestymistapoja, mutta niitä ei ole tarpeen arvottaa normatiivisesti. Ne voidaan nähdä työkaluina, jotka sopivat eri tavoin erilaisiin tehtäviin. (Huovinen & Rovio 2008,39.)

Koko kaksivuotisen tutkimusprojektin ajan yhteinen suunnittelu ja keskustelu nähtiin merkityksellisenä osana tutkimusta. Kokoonnuimme säännöllisesti keskustelupöydän äären esimiestason, koko henkilökunnan ja pilottiryhmien kanssa. Minun ja esimiestason (päiväkodin johtaja ja varajohtaja) yhdessä käymät keskustelut keskittyivät ensisijaisesti projektin suunnitteluun ja etenemiseen sekä tarvittavien resurssien kartoittamiseen. Ensimmäisen tutkimusvuoden aikana 2011-2012 kehittämispalavereihin osallistui päiväkotimme koko henkilökunta. Kehittämispalaverit toteutettiin iltapäiväaikoina ja näin mahdollistettiin kaikkien osallistuminen. Kokeiluvuoden aikana 2012-2013 pienryhmätoimintaa toteuttavat kaksi ryhmää kokoontuivat johdollani yhteisiin kehittämistapaamisiin noin kerran kuussa. Tapaamiset toteutettiin yhteisinä iltapalaveraina. Lisäksi osallistuin näiden ryhmien tiimipalavereihin, jotka olivat ajallisesti sisällytetty heidän työpäivään.

Kommunikatiivinen toimintatutkimus korostaa muutoksen aikaansaamiseksi vuorovaikutusta ja osallistujien keskustelua. Suuntaus on käytössä juuri yritysten ja työelämän tutkimuksissa ja kehittämisessä. Sen avulla pyritään lisäämään henkilöstön osallistumista, aktivoimalla heitä sekä kokemustietoa lisätään voimavarana. Työntekijä on oman työnsä asiantuntija, joka nähdään aktiivisena muutoksen liikkeellepanijana. Työntekijää ei nähdä niinkään kehittämisen kohteena. Tutkijalta yhteisöt

odottavat usein aktiivista roolia, ei pelkästään puitteiden rakentajana. Tutkija osallistuu keskusteluun tuomalla näkymätöntä tietoa näkyväksi sekä jakaen teoreettista näkökulmaa. Kommunikatiivisessa toimintatutkimuksessa dialogia on keskeinen käsite, jossa korostuu vastavuoroisuus ja avoimuus. Osallistumiseen on kaikilla asianosaisilla tasavertainen mahdollisuus, jopa velvollisuus. Keskinäisessä vuorovaikutuksessa kieli ja toiminta rakentuu toisin sanoen toiminnan kautta luodaan kieltä, joka vuorostaan muokkaa toimintaa. Erityisesti tärkeää on muistaa kehittämisprosessin alussa sopia dialogin periaatteista ja osoittaa avoimen keskustelun merkityksellisyys toimintatutkimuksen etenemiselle. (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2008, 57-59.)

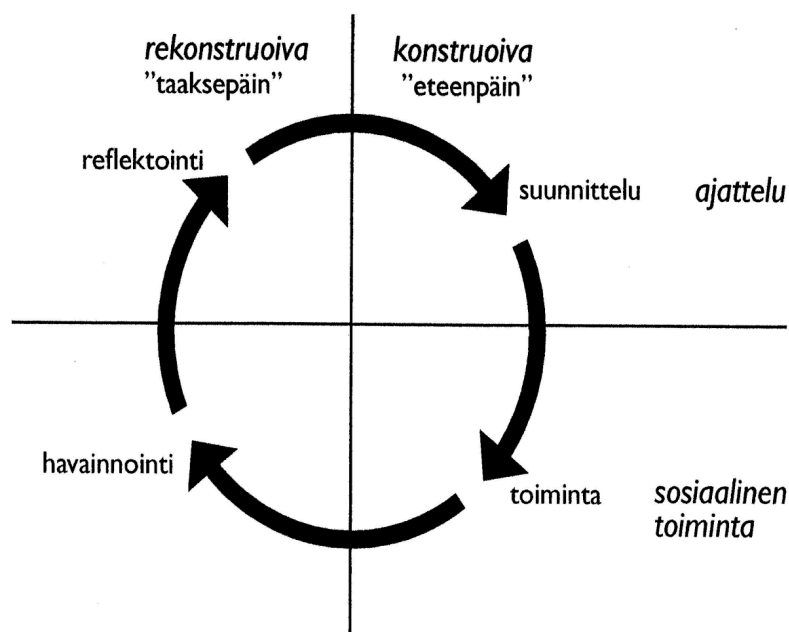
Erityisesti pilottiryhmien kanssa toteutetut iltapalaverit sisälsivät selkeästi kommunikatiiviselle toimintatutkimukselle ominaista demokraattista dialogia. Ajatustenvaihto oli tärkeässä roolissa ja keskusteluun osallistui aktiivisesti koko ryhmä. Jokainen ryhmän jäsen esitti omat näkemyksensä ja mielipide-eroille annettiin myös mahdollisuus. Erityisen myönteiseksi koin, että keskusteluissa onnistuimme tekemään parannusehdotuksia meneillään olevaan toimintaa ja myös sopimaan niiden käytäntöön viemisestä. Keskustelut ja ideat etenivät näin ollen konkreettisen työn tasolle saakka, eivätkä jääneet pelkän puheen tasolle. Vastavuoroista keskustelua syntyi erityisesti kohdissa, joissa ryhmäläiset olivat kokeneet onnistuvansa ja tunnistanee uuden työmenetelmän tuoman myönteisen muutoksen. Palavereissa käytettiin osa ajasta kirjallisen palautteen tuottamiseen, mutta avoin ja eteenpäin suuntaava keskustelu osoitautui hyvin merkitykselliseksi yhteisissä iltatapaamisissa pilottiryhmien kanssa. Tutkimusprojektista saadun kokemuksen pohjalta demokraattisen dialogin selkeä käyttökelpoisuus ja keskustelujen tuloksellisuus osoittivat hyviä tuloksia.

3.3 Toimintatutkimuksen lähestymistapa

Toimintatutkimus keskittyy tutkimaan ihmisten toimintaa. Sen tarkoituksena on tuottaa käytännön hyötyä ja käyttökelpoista tietoa käytännön kehittämiseksi. Toimintatutkimuksessa kannustetaan osallistujia uskomaan omiin kykyihinsä, toisin sanoen pyritään voimaannuttamaan ja valtauttamaan (empower) heitä. Toimintatutkimus kohdentuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan. Ihmiset ottavat toisensa huomioon tai suuntaavat toimintansa kanssaihmiisiin. Heitä ohjaa yhteinen näkemys toiminnasta ja

sen tarkoituksesta. Toimintatutkimus perustuu vuorovaikutukseen. Ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti on toimintatutkimusta. Oman työn kehittäminen on pienimuotoista toimintatutkimusta. Lähes aina tehtävät edellyttävät kuitenkin yhteistyötä muiden kanssa ja työn kehittäminen vaatii myös ihmisten välisen toiminnan ja vuorovaikutuksen edistämistä. Tämä vaatii usein myös toisten työtehtävien, koko organisaation ja toimintaympäristön huomioon ottamista. (Heikkinen 2008, 16-17.)

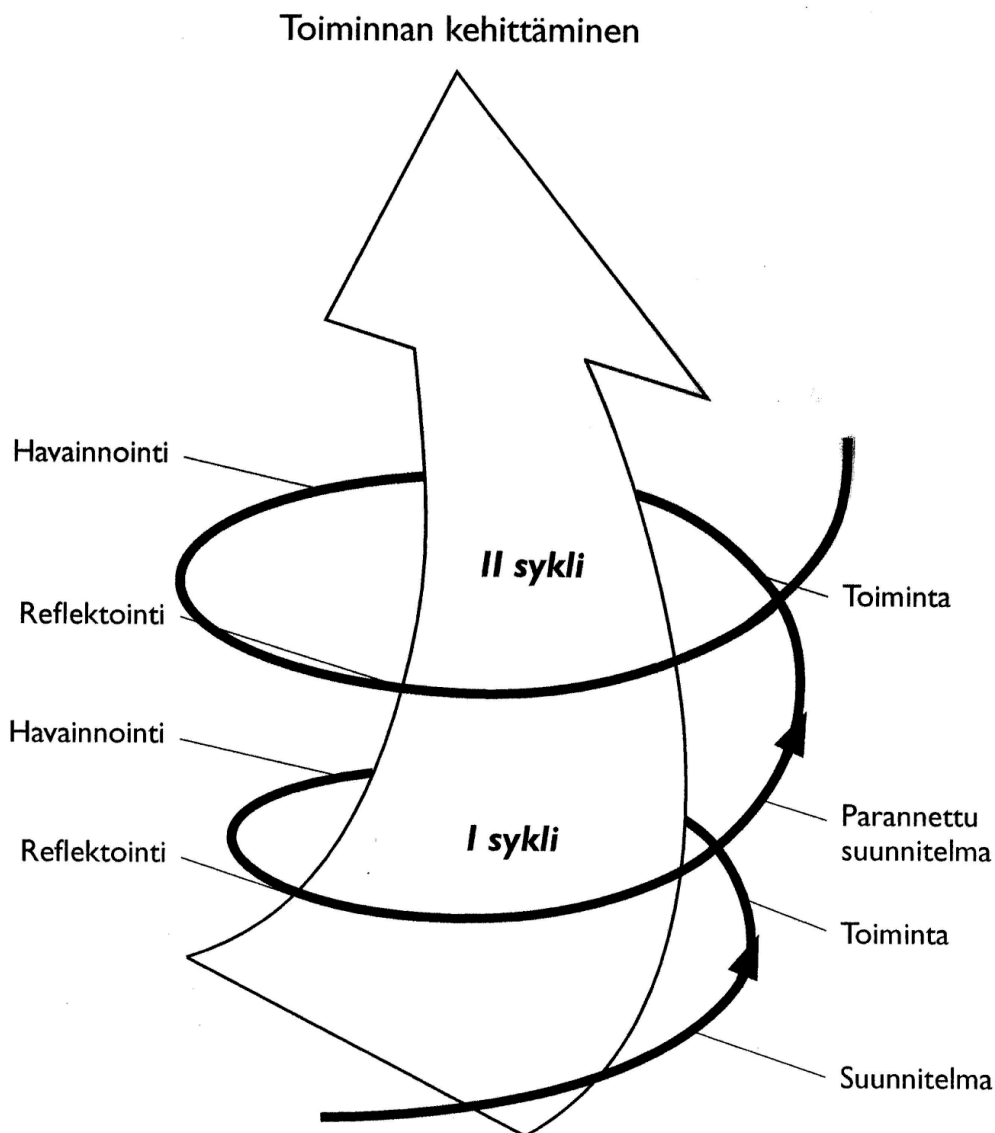
Toimintatutkimus eroaa tavanomaisesta tutkimusprosessista. Sen lähtökohtana on arkisessa toiminnassa havaittu ongelmakohta, jota halutaan kehittää. Tutkimus alkaa epäkohdan ihmettelystä ja toiminnan refleктоivasta ajattelusta. Kysymykset laajenevat ja johtavat usein yleisimpiinkin kysymyksiin. Uuden toimintatavan kehittäminen vaatii ajatustyötä ja keskustelua erityisesti suunnitteluvaiheessa ja kokeilua arvioiessa.

Kuva 1 Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen, Roivio & Kiilakoski 2008, 79)

Toimintatutkimukselle on ominaista syklisyys, jossa konstruoivat ja rekonstruoivat vaiheet vuorottelevat. Konstruoiva toiminta suuntaa tulevaisuuteen ja rakentaa uutta. Rekonstruoivissa (uudelleenrakentaminen) vaiheissa painopiste on toteutuneen toiminnan havainnoinnissa ja arvioinnissa. Toimintatutkimuksen syklin vaiheet vuorottelevat kehämäisesti. Suunniteltuja kokeiluja toteutetaan ja kerätään havainnointiaineistoa. Toimintaa arvioidaan ja reflektoidaan. Kerätty arviointitieto on pohjana uu-

delle kokeilulle. Toimintaa muokataan useidenkin suunnittelu- ja kokeilusyklar avulla. (Heikkinen & Rovio 2008, 79-81.)

Kuva 2 Toimintotutkimuksen spiraali (Heikkinen, Roivio & Kiilakoski 2009,81)

”Kehittämishanke johtaa usein uuteen kehittelyyn. Useat edellä mainitut syklit muodostavat toimintatutkimuksen spiraalin, jossa toiminta ja ajattelu liittyvät toisiinsa peräkkäisinä suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin, reflektion ja uudelleensuunnittelun keinä. Toimintatutkimus on kuin pyörre, joka johtaa jatkuvasti uusiin kehittämisideoihin”. (Heikkinen, Roivio & Kiilakoski 2008, 80.)

3.4 Tutkijan rooli toimintatutkimuksessa

Toimintatutkijan rooli on toimia aktiivisena vaikuttajana ja toimijana. Hän osallistuu tutkimaansa toimintaa tehden tutkimuskohteeseensa muutokseen tähtäävän väliintulon, intervention. Hän toimii muutoksen käynnistäjänä. Hän rohkaisee ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan muuttaa heidän kannaltaan parempaan suuntaan. Perinteisesti tutkija hankkii aineistoa ulkopuolisen näkökulmasta, analysoi ja tekee päätelmät sen pohjalta. Toimintatutkijalle oma välitön kokemus on osa kertyvää aineistoa. Omat havainnot ovat tutkimusmateriaalia, jolloin tutkijan ymmärrys etenee vähitellen. Tätä vähittäistä ymmärtämisen ja tulkinnan prosessia nimitetään hermeneuttiseksi kehäksi. Toimintatutkimuksessa syntyvää tietoa ei voida yksiselitteisesti esittää perinteisten väitelauseiden muodossa syy-seuraussuhteina, kuten perinteisissä tutkimuksissa. Ratkaisuja pyritään ymmärtämään intentionaalisesti, ihmisten päämäärien ja motiivien kautta. (Heikkinen 2008,19-21.)

Kehittämishankkeiden vaarana on, että ne jäävät irrallisiksi ja lyhytaikaisiksi. Myös siitä koottu raportti voi epäonnistuessaan jäädä etäiseksi ja vaikeaselkoiseksi lukijalleen. Tämän tutkimusraportin sisällössä olen pyrkinyt tietoisesti keskittymään pienryhmätoiminnan esittelyyn, toteutuneen tutkimusprojektin sisältöön sekä kerätyn kokemustiedon analysointiin. Tarkoituksenani on, että se tarjoaa lukijalleen läpileikkauksen pienryhmätoiminnan ideasta. Raportin tehtävä on myös välittää lukijalleen pilottiryhmien tuottamaa käytännön tietoa huomioitavista asioista toteutettaessa pienryhmätoimintaa päiväkodin toimintaympäristössä.

4 PIENRYHMÄTOIMINTA

4.1 Pienryhmätoiminnan määrittely

Pienryhmätoiminnan keskeisiä asiasanoja ovat lasten suurryhmän jakaminen lukumäärältään pienempiin lapsiryhmiin, henkilökunnan vastuu jakaminen pienryhmien kanssa työskentelyssä sekä hyvä tiimityö, toiminnan yhteinen suunnittelu, joustava tilojen käyttö. Projektissa käyttämäni aineistoa pienryhmätoiminnan tarkoituksesta ja keskeisen sisällön osalta on koottu Petteri Mikkolan ja Kirsi Nivalaisen tuottaman kirjallisuuden ja henkilökunnallemme suunnatun koulutuskokonaisuuden pohjalta.

Käsitteenä pienryhmätoiminnan määrittely ei ole yksiselitteistä. Toimintaa voidaan toteuttaa eri tavoin. Ryhmän koko, toiminnan muoto ja toteutustapa määräytyvät lapsiryhmän tarpeen mukaan. Tutkimusprojektin aikana ilmeni epäselvyyttä siitä, mikä toiminta katsotaan pienryhmätoiminnaksi ja sitä oletettiin jo nyt toteutettavan lapsiryhmissä. Tärkeää on kuitenkin selventää, ettei mikä tahansa jaetuissa lapsiryhmissä tapahtuva toiminta ole sisällöllisesti tässä työssä tarkoitettua pienryhmätoimintaa. Keskeistä on henkilökunnan yhteinen ja sitoutunut näkemys pedagogisesta tavasta työskennellä lapsiryhmässä. Tämä näkyy työn organisoinnissa ja arjen toiminnan järjestelyissä lapsiryhmässä. Toiminnassa on tehty selkeitä rajauksia ja pienryhmätoiminta on valittu alueeksi johon ryhmän toiminta painottuu.

4.2 Ryhmäjako

Projektin aikana nousi esiin työntekijän huoli siitä, että pienryhmien myötä lapset eivät ehdi tutustua suurryhmänsä muihin lapsiin. Mikkola & Nivalainen (2011) tähdentää, että toteutetusta pienryhmätoiminnasta huolimatta lapsi ehtii kuitenkin toimimaan ja leikkimään myös ryhmänsä muiden lasten kanssa. Kaverisuhteilla on mahdollisuus muodostua yli pienryhmärajojenkin. Lapset tulisi jakaa kiinteisiin pienryhmiin heti toimikauden alussa. Ryhmät nimetään, jolloin lapselle siitä muodostuu merkityksellinen. Esimerkiksi ”Kuulun Mansikoiden pienryhmään, joka on osa koko Marjat-ryhmää”. Lapset oppivat tuntemaan, luottamaan toisiinsa ja ryhmäytyminen

helpottuu. Kiinteän pienryhmän oppimis- ja kehitysprosessia voidaan havainnoida ja ohjata haluttuun suuntaan. (Mikkola & Nivalainen 2011, 34.)

4.3 Tilojen käyttö

Päiväkodin tilaratkaisut ovat hyvin erilaisia, jolla on myös vaikutusta pienryhmätöiden suunnitteluun, tilojen muunneltavuuteen sekä joustavaan tilojen käyttöön. Päiväkodeissa on tiloja joihin yksittäinen lapsi pääsee vain harvoin esim. kirjasto tai sali. Ryhmien omat tilat, joissa päivittäinen toiminta tapahtuu ovat lasten merkittävin oppimisympäristö. Ryhmän henkilökunnalla onkin merkittävä valta ja vastuu suunnitellussaan tilojen käyttöä. Miten päiväkodin muut tilat on hyödynnettävissä? Miten päivän aikana jaetaan vastuuta lapsiryhmän ohjauksesta? Erilaisten tilojen joustava käyttö vaatii porrastamista ja tarkkaa toiminnan suunnittelua. (Mikkola & Nivalainen 2011, 38-39.)

4.4 Toiminta pienryhmissä

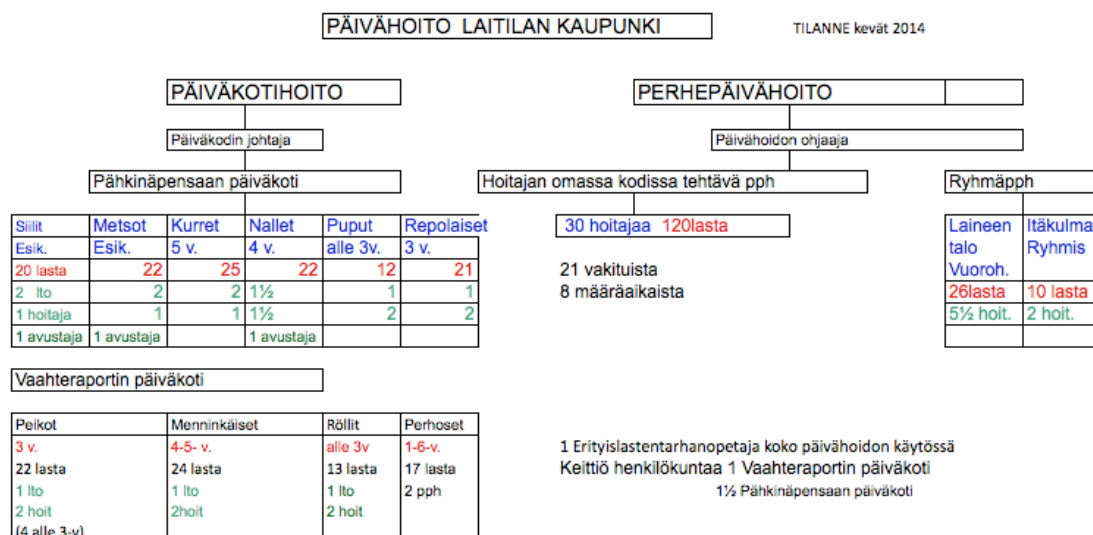
Pienryhmien toiminta muodostuu erilaisista toiminnallista tehtävää ulko- tai sisätiloissa, kädentaitoja, musiikkia tai liikuntaa. Käytännön työssä pienryhmän toimintaan osallistuu aktiivisesti myös ryhmän aikuinen. Hän ohjaa, tukee ja havainnoi lapsiryhmäänsä. Aikuinen on läsnä ja vuorovaikutuksessa pienryhmänsä lasten kanssa. Pienryhmät mahdollistavat toiminnan eriyttämisen, mutta kokonaisuuden hallinnan kannalta toimintaa on tiimin suunniteltava yhdessä. Vaikka pedagoginen kokonaisvastuu ryhmässä kuuluu lastentarhanopettajalle, on tiimissä oltava luottamus siihen, että jokainen työntekijä ottaa vastuun ja selviytyy pienryhmänsä kanssa toimimisesta. Lapsiryhmän toiminta suunnitellaan säännöllisesti kokoontuvissa tiimipalaverissa. Lasten havainnoista ovat vastuussa ja siihen osallistuvat ryhmän kaikki työntekijät. Pienryhmiä voidaan hyödynnetään myös ruokailussa, ulkoilussa ja päivälepotilanteissa. Esim. ruokailu voi tapahtua tiloja hyödyntämällä pienryhmissä yhden aikuisen ohjauksessa. Lapset pystyvät samalla opettelemaan hyviä pöytätapoja, keskustelutaitoja ja ruokailutottumuksia paremmin, kun tilanteessa on mukana ohjaava ja osallistuva aikuinen. Ulkoilut voivat tapahtua pienryhmissä porrastetusti, jolloin välttyään meluisilta siirtymätilanteilta. Tällöin myös esimerkiksi wc - ja pukemistilanteet hel-

pottuvat rauhattomien odottamistilanteiden lyhentyessä. Lepotuokioihin lapset voidaan myös jakaa pienryhmiin sen mukaan, tarvitsevatko he vielä päiväunta - vai riittääkö rauhoittumiseen pelkkä lepohetki ja kirjan kuuntelua. (Mikkola & Nivalainen 2011, 32-47.)

Oman kokemukseni mukaan aikuisen rooli päiväkodin arjessa rajoittuu usein koko lapsiryhmän ”toiminnan johtajaksi”. Hän saattaa ohjata osaa lapsiryhmää esim. kädentaidoissa, mutta samalla valvoen toisaalla leikkiviä ryhmän muita lapsia. Erityisesti nämä tilanteet syntyvät henkilökunnan työvuorojen vuoksi esim. aamupäivisin. Henkilökunnan kahvitauot vuorottelevat ja iltavuoroon tulevan työntekijän työaika saattaa alkaa vasta, kun lapsiryhmä aktiivisin toiminta-aika on käynnissä. Aktiivisemmaksi toiminta-ajaksi muodostuu usein aamupäivä aika aina lasten lepohetkeen asti. Pienryhmätoiminta vaatii huomion kiinnittämistä työaikajärjestelyihin, jotta lasten suurryhmä on mahdollista jakaa ja työntekijöitä on paikalla riittävästi.

4.5 Pähkinäpensaas päiväkotia ja nykytilanne

Laitilan kaupungin päivähoito on toteutettu eri palvelumuodoin. Lasten päiväkotihoidon, perhepäivähoito ja vuorohoidon tarjoava ryhmäperhepäivähoito siirtyivät sosiaalitoimen hallinnon alaisuudesta osaksi kasvatus- ja sivistystoimintaa 2014 vuoden alusta. Päiväkotihoidossa on tällä hetkellä kaiken kaikkiaan noin 198 lasta. Työntekijöitä päiväkodissa 35 henkeä ja toimitilat on jaettu kahteen eri toimipisteeseen Pähkinäpensaas ja Vaahteraportin yksiköihin. Pienryhmätoiminnan tutkimusprojekti toteutettiin Pähkinäpensaas päiväkodissa jossa toimii kuusi lapsiryhmää, yhteensä noin 120 lasta. Henkilökuntaan kuuluu 22 työntekijää.

Kuva 3 Päivähoidon tilanne ja rakenne Laitilassa (Jalonen, 2014)

Päiväkodin johtaja Taija Jalosen toteuttaman laskelman mukaan päiväkotihoidon lapsiryhmät täyttyvät tulevaisuudessakin suurilukuisiksi. Perhepäivähoitajien selkeä väheneminen on lisännyt osaltaan päiväkotihoitopaikkojen tarvetta. Päiväkodilla on merkittävä rooli myös esikouluopetuksen toteutuksessa. Lapsiryhmistä kahdessa on esikouluikäisiä lapsia. Aiemmin, mikäli kaikki esikouluikäisten aloituspaikat eivät ole täyttyneet toiseen esikouluryhmään on voitu integroida myös oma ryhmä 5-vuotiaista lapsista. Esikoulupaikkojen tarve on kuitenkin kasvanut selkeästi lähivuosina ja esikouluryhmät muodostetaan tulevaisuudessa vain esikouluikäisistä lapsista. Tämä luonnollisesti lisää 5-vuotiaiden päivähoitopaikkojen tarvetta päiväkodin muista ryhmistä. Päiväkodin suuri lapsilukumäärä on lisännyt tarvetta myös tilaratkaisuille ja keskustelu uuden päiväkodin rakentamisesta on aloitettu. Jalosen mukaan uudisrakentaminen ei ole kuitenkaan mahdollinen hanke lähitulevaisuudessa. (Jalonen sähköposti 20.1.2014)

Uuden päiväkodin rakentaminen tai lisätilojen hankinta ei lähitulevaisuudessa ratkaise osaltaan lapsiryhmien mahdollista sijoittumista lukumäärältään pienempiin ryhmiin. Tehdyn tutkimusprojektin tulokset osoittavat, että pienryhmätoiminnalla pysymme kuitenkin vaikuttamaan oleellisesti lasten suurryhmän toimintaan. Pienryhmillä vähennettiin suurryhmän kuormittavia tekijöitä kuten melua ja ryhmän levottomuutta. Näiden lisäksi yksikkömme henkilökunnalla on nyt merkityksellistä kokemustietoa pienryhmätoiminnasta. Tieto on hyödynnettävissä uuden päiväkodin ra-

kentämisen tai uusien tilaratkaisujen ollessa ajankohtaisia. Käytännön kokemustieto on merkityksellistä jo tilojen suunnitteluvaiheessa. Tilaratkaisuja on tehtävissä erityisesti toimiva pienryhmätoiminta huomioiden.

5 TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISPROSESSI

5.1 Varhaiskasvatus

Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen toteutusta ja henkilöstön ohjaa lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja linjaukset. Valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet (VASU) ovat sisällöllisenä pohjana muun muassa kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisessa. Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisilla että kuntatason omilla asiakirjoilla. Kuntatasolla varhaiskasvatuksen sisältöä ohjaajat kuntakohtaiset linjaukset ja strategiat, jotka voivat olla osa esimerkiksi kunnan lapsipoliittista ohjelmaa. Varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan sekä kuntakohtaisesti että yksityiskohtaisemmin varhaiskasvatuksen eri yksiköissä. Näiden lisäksi laaditaan esimerkiksi päiväkodeissa lapsen kasvua ja kehitystä tukeva varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8-9.)

VASU on valtakunnallinen sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline, jonka tarkoituksen on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Sen tavoite on ohjata varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä, lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Vasu määrittelee varhaiskasvatuksen pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen palveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palvelutuottajat ja seurakunnat. Keskeisimpiä varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotihoido ja perhepäivähoito. Yhteiskunnan järjestämä, tukema ja valvoma varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on suunniteltua ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa,

jossa lasten leikillä on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, joka perustuu laaja-alaiseen monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan. Ammattitaitoinen henkilökunta on laadukkaan varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara, jossa olennaista on koko kasvattajayhteisön sekä yksittäisen kasvattajan vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Lapsen kasvua ja kehitystä tukevassa varhaiskasvatuksessa tarvitaan myös vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä. Kasvatuskumppanuudella, perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Varhaiskasvatuksen keskeinen tavoite on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsi kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja tuellisessa ilmapiirissä, jossa hän nauttii yhdessäolosta toisten kanssa. Hän on kiinnostunut ympäristöstään jossa leikki ja leikki-tilanteet ovat tärkeässä roolissa. Lapsen hyvinvointia edistässä hänen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan sekä huolehditaan perustarpeista. Lapsen kokee, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään omana itsenään. Hän tulee kuulluksi, nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveen itsetunnon kehittymiselle. Hän kokee olevansa tasa-arvoinen, riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan ja hänet kohdataan yksilöllisten tarpeiden ja persoonallisuuden mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa lapsen hyvinvointia edistävät pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsen suhteita muihin lapsiin, kasvattajiin ja vanhempiin vaalitaan ja hän kokee kuuluvansa vertaisryhmään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

5.2 Toiminta päiväkodin lapsiryhmissä

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa nivoutuvat hoito, kasvatus ja opetus toisiinsa. Eri-ikäisillä lapsilla nämä varhaiskasvatuksen ulottuvuudet painottuvat eri tavoin ja niiden merkitys vaihtelee erilaisissa tilanteissa. Mitä pienempi lapsi on sitä suurempi osa lapsen ja kasvattajan vuorovaikutuksesta tapahtuu hoitotilanteissa. Ne ovat myös kasvatuksen, ohjauksen ja opetuksen tilanteita, joilla on merkitystä sekä lapsen yleiselle hyvinvoinnille että oppimiselle. Lapsen päivä muodostuu erilaisista

arkeen liittyvistä tilanteista, jotka toimivat myös päivärytmin perustana. Lapsen päivään kuuluvat hoito- ja muut vuorovaikutustilanteet sekä arjen pienet työtehtävät, leikki ja muu lapselle ominainen toiminta ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen tilanteita. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 16)

Työyksikköä päiväkodin toimintaympäristöä kuvatessani keskeisimpinä piirteinä nousee esiin toimintaa ohjaava suunnitelmallisuus toimikauden aikana, toiminnan monipuolisuus sekä suhteellisen pysyvä ja osittain joustamatonkin aikataulutus lapsiryhmien toiminnassa. Lapsiryhmän toimikaudella tarkoitetaan ajanjaksoa elokuusta seuraavan vuoden toukokuuhun. Toimintaa suunnitellaan koko päiväkodin osalta toimikausittain syksy- ja kevätkaudella. Yksityiskohtaisempaa suunnittelua lapsiryhmien osalta toteutetaan henkilökunnan kolmen neljän hengen tiimeissä muutamia viikkoja kerrallaan. Päiväkodin kesäajan toiminta on myös suunniteltua, mutta se on usein toteutettavissa vasta kesäkauden alussa. Suunniteltaessa toimintaa on otettava huomioon henkilökunnan lomat, mahdolliset osastojen sulkemiset ja lapsiryhmien muodostuminen kesäaikana.

Toiminta lapsiryhmässä on oltava suunnitelmallista, jotta lapsen kasvua ja kehitystä tukevat tavoitteet on saavutettavissa. Toiminnan suunnitelmallisuus ohjaa myös henkilökunnan työtehtävien jakoa ja vastuuta lapsiryhmästä. Toiminnan pedagoginen vastuu on ryhmän lastentarhanopettajalla ja hänen työaikaansa on lain mukaan sisällytetty suunnitteluun kuuluva aika. Tämän lisäksi lapsiryhmän työntekijät suunnittelevat toimintaa säännöllisesti yhteisissä tiimipalavereissa. Sisällöllisesti toimintaa ohjaavat kuntatason ja päiväkotiyksikkömme oma varhaiskasvatussuunnitelma. Jokaiselle lapselle tehdään toimikauden alussa yhteistyössä vanhempien kanssa yksilöity varhaiskasvatussuunnitelma.

Toiminta lapsiryhmissä vaihtelee luonnollisesti lapsiryhmän ikäjakauman mukaan. Päiväkodin vauvaikäisten lasten ryhmissä leikki ja vuorovaikutukselliset perushoito-tilanteet (ruokailut, vaipanvaihdot, sylittelyt, päiväunet, pukemistilanteet) ovat tärkeässä osassa lapsiryhmän toiminnassa. Esimerkiksi kädentaidot, liikuntatuokiota ja satukirjahetket toteutetaan lasten ikätaso huomioiden. Kolmesta viiteen vuotiaiden lasten ryhmissä toiminnassa näkyvät jo selkeämmin lasten muodostamat kaverisuhteet, yhdessä tekeminen ja leikkitilanteet. Kädentaidot, liikunnalliset tuokiot, retket,

satuhetket ja ulkoilut ovat esimerkkejä keskeisistä ja lapsille mieluisista toimintamuodoista. Perushoidon tilanteissa (ruokailut, wc, pukeminen ja lepo hetket) lapset ovat omatoimisempia ja taitoja harjoitellaan aikuisen tuella. Päiväkodin 6-vuotiaiden esikoululaisten toimintaa ohjaa esiopetussuunnitelma ja toimintaan kuuluu leikin, musiikin, kädentaitojen, ulkoilun lisäksi myös kouluvalmiutta tukevia tiedollisia ja taidollisia osia, kuten esimerkiksi esikoulun kirjatehtävät.

Päivän aikataulutus on ryhmissä suhteellisen sama, jota rytmittävät päiväkodin aukioloajat, ruokailut päivän aikana, lepo hetket ja ulkoilut. Lapsiryhmän aikataulun suunnitteluun vaikuttaa myös henkilökunnan työvuorojärjestely. Päiväkodin pitkä aukioloaika (6.30-17) vaatii resursoimaan riittävästi henkilökuntaa aina aamuvuoroista niin sanottuihin iltavuoroihin päiväkodin sulkemiseen asti. Lapsiryhmissä selkeästi aktiivisin toiminnan aika ajoittuu aamupalasta puolen päivän lounasaikaan asti. Toiminta muodostuu vaihdellen esimerkiksi kädentaidoista, musiikkituokioista, ryhmien ulkoilusta, esikoulutehtävistä tai liikunnasta. Lounaan jälkeen päiväkodin kaikissa lapsiryhmissä on varattu aikaa rauhoittumiselle ja lepo- ja satuhetkille. Puolipäiväisesti hoidossa olevien lasten hoitopäivä päättyy ruokailun jälkeen (hoitoaika klo 8.30-12.30). Tämän vuoksi iltapäivän toimintaan eivät kaikki ryhmän lapset voi osallistua. Iltapäiväaika lapsiryhmässä on suunniteltu usein esimerkiksi lasten leikeille, pelailuun, kynätehtäville, rakentelulle ja ulkoilulle.

Päivähoitolaissa on säädetty päiväkodin eri ikäisten lasten ryhmäkoot, henkilöstön kelpoisuudesta ja riittävästä määrästä lapsiryhmissä. Päiväkotihenkilökunnan toimenkuvien ja koulutuksen kirjo on suuri. Vähintään joka kolmannella päiväkodin hoito- ja kasvatustehtävässä toimivalla tulee olla lastentarhanopettajan koulutus. Ryhmän muilta kasvattajilta vaaditaan kouluasteen tutkinto esimerkiksi lähihoitaja tai lastenhoitaja. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla on myös huomiotava lapsiryhmän koko sekä kasvatushenkilöstön määrä ja arvioitava esimerkiksi avustavan henkilökunnan tarve. Päiväkodin lapsiryhmissä tulee olla vähintään yksi kasvatushenkilöstöön kuuluva varhaiskasvattaja, seitsemää kolme vuotta täyttänyttä lasta kohti. Alle kolme vuotiaiden lasten ryhmässä suhdeluku on yksi työntekijä neljä lasta kohden. Päiväkodin johtajan työnkuviissa on päiväkohtaisia eroja. Toimenkuvaan saattaa sisältyä myös vastuuta päivähoidon eri muodoista ja esimerkiksi perhepäivähoitajat voivat olla osa päiväkodin työyhteisöä. (Reunamo 2007, 103.)

5.3 Tutkimusprosessin kuvaus

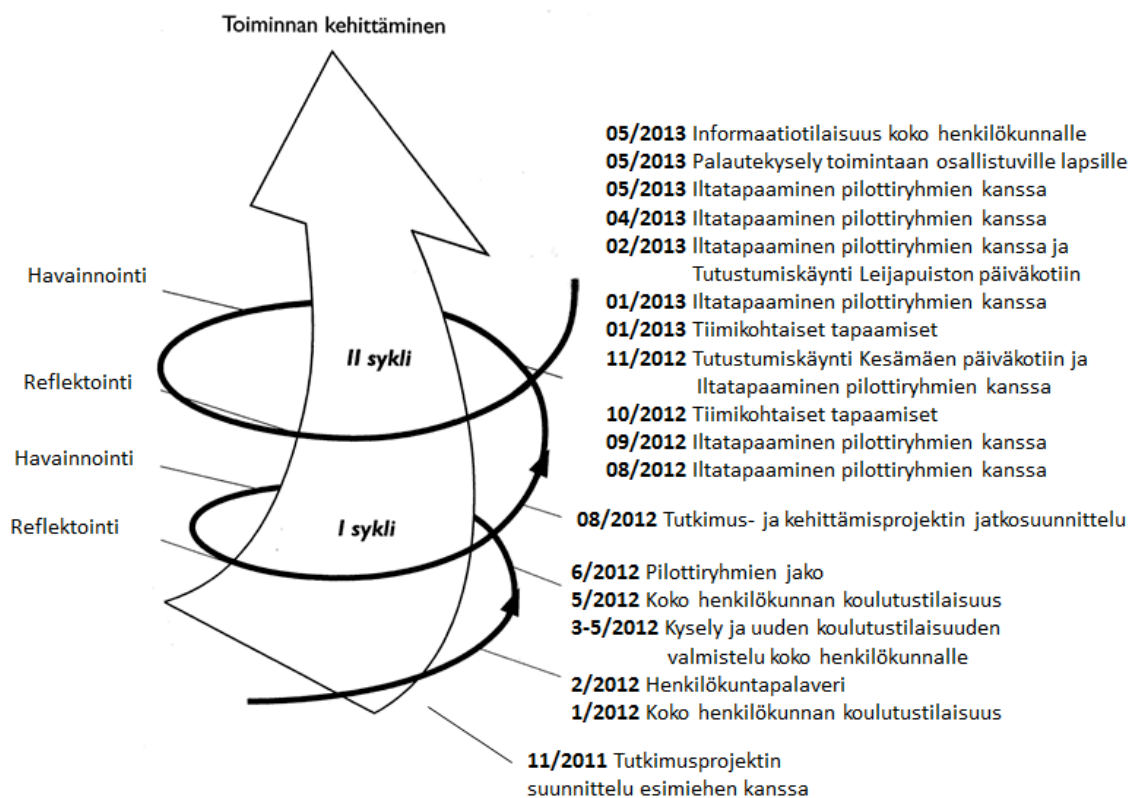
Tutkimusongelma löytyi oman kokemuksen pohjalta lastentarhanopettajan työstäni lapsiryhmissä. Päiväkotimme lapsiryhmät ovat kooltaan varsin suuria. Henkilökunnan määrä on resursoitu lapsiluvun mukaan, mutta muun muassa päiväkodin tilat asettavat haastetta suuren lapsiryhmän kanssa työskentelylle. Melutaso ja lasten rauhattomuus koetaan ryhmissä yhdeksi suurimmista kuormittavista tekijöistä. Päiväkodin yksikössäni päivittäiset toiminnot tapahtuvat tällä hetkellä vain pienin aikatauluporrastuksin ja toiminta tapahtuu lasten suuryhmissä. Suuren lapsiryhmän hälinä aiheuttaa esimerkiksi leikkitilanteisiin levottomuutta ja konfliktiherkkyttä. Erityisesti myös ulkoilun siirtymätilanteet tai ison lapsiryhmän odottelutilanteet esimerkiksi eteistiloissa muodostuvat meluisiksi ja vaaratilanteita syntyy helposti.

Kuulin ensimmäisen kerran pienryhmätoiminnasta Varhaiskasvatusseminaarissa Vantaalla lokakuussa 2011. Esitin tutkimusprojektia pienryhmätoiminnasta esimiehelleni ja perustelin aiheen valikoitumista oman kokemukseni pohjalta lastentarhanopettajana ja työstäni lapsiryhmässä. Tutustuin aluksi monipuolisesti muun muassa muiden päiväkotien pienryhmä-toimintamalleihin. Tämä tapahtui henkilökunnan puhelinhaastatteluin ja alan kirjallisuuteen perehtyen.

Haastattelin marraskuussa 2011 puhelimitse Kaarinalaisen Kesämäen päiväkodin päiväkotiaavustaja Sanna Perkkolaa sekä Raision Leijapuiston päiväkodin lastentarhanopettajaa Nina Rintanen-Kankareta. Perkkolalla oli aiempaa kokemusta työskentelystä lasten suuryhmissä päiväkodeissa ja tutustunut nyt uudessa työyksikönsään Kesämaessä pienryhmätoimintaa. Kesämäen päiväkodissa pienryhmätoimintaa oli toteutettu vuodesta 2002. Toimintamalli oli siis hyvin vakiintunut ja siitä oli saatu huomattava määrä kokemukseen pohjautuvaa tietoa. Perkkola kertoi pääpiirteittäin henkilökunnan työajoista, päiväohjelman rungosta ja pienryhmien toimintatavoista. Hän kertoi myös kokemuksistaan pienryhmätoimintaa verratessa tavanomaiseen työtapaan lasten suuryhmien kanssa. Keskustelussa hän korosti esimiehen merkittävää roolia pienryhmätoiminnan onnistumiselle. Tämä näkyy erityisesti henkilökunnan sitoutumisena pienryhmien kanssa toimimisessa. (Perkkola henkilökohtainen tiedonanto 1.11.2011)

Toinen haastateltavani Nina Rintanen-Kankare työskenteli marraskuussa 2011 Raision kaupungin leijapuiston päiväkodissa. Pienryhmätoimintaa oli käynnistetty Raision kaikissa päiväkodeissa syksyllä 2010 ja se oli heidän päiväkodissaan vielä suhteellisen uusi työskentelytapa. Aineistollisesti sain näistä kahdesta päiväkodista hyvin erilaista kokemustietoa. Kesämaässä pienryhmätoiminta oli jo vakiintunutta ja heillä oli muodostunut jo selkeitä pienryhmien toimintatapoja. Leijapuiston päiväkodissa käytännön työtä monelta osin vielä kokeiltiin. Raisiossa oli keskitytty erityisesti henkilökunnan kattavaan koulutukseen ja se oli hänen mukaansa koettu tärkeäksi. Koulutusta oli toteutettu jo ennen varsinaisen pienryhmätoiminnan aloitusta maaliskuussa 2010. Henkilökunnan sitoutumista oli tuettu muun muassa rahallisella palkanlisällä. Rintanen-Kankare toi esiin myös näkökulmia pienryhmätoiminnan käynnistämisestä siihen liittyvistä haasteista ja ratkaisuista, joilla pienryhmien toimintaa oli saatu tuloksellisesti käynnistettyä. (Rintanen-Kankare henkilökohtainen tiedonanto, 7.11.2011)

Haastatteluista saamien tietojen pohjalta pienryhmätoiminnan myönteiset vaikutukset oli nähtävissä. Pienryhmätoiminnalla oli pystytty toteuttamaan lapsiryhmissä varhaiskasvatusta, jossa lapset saivat aiempaa parempia vuorovaikutustilanteita. Vuorovaikutustilanteiden myönteinen muutos oli nähtävissä sekä lasten keskinäisissä että lasten ja aikuisten välisissä kohtaamisissa. Ryhmiä kuormittavaa melua oli pystytty vähentämään selvästi jakamalla lapset pienryhmiin, lisäämällä aikuisten osallistumista pienryhmien toimintaan sekä hyödyntämällä tehokkaasti erilaisia tilaratkaisuja. Työn yhteisellä suunnittelulla ja selkeällä vastuunjaolla oli saatu koko henkilökunnan resurssit aiempaa paremmin hyödynnettyä lapsiryhmissä. Nämä pienryhmätoiminnan mahdollisuudet puolustivat edelleen aiheen valintaa ja kokeilun aloittamista.

Kuva 4 Tutkimusprosessin kuvaus

5.4 Tutkimus- ja kehittämistehtävän toteutus

Sosiaalialan ylempään ammattikorkeakoulu tutkintoon kuuluva opinnäytetyö (30op) tehdään tutkimus- ja kehittämistehtävänä, jonka raportointi tapahtuu tutkimusviestinnän keinoja käyttäen. Ammatillinen osaaminen, teoreettinen tieto sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen sosiaalialan ammatillisissa käytännöissä yhdistyvät opinnäytetyössä.

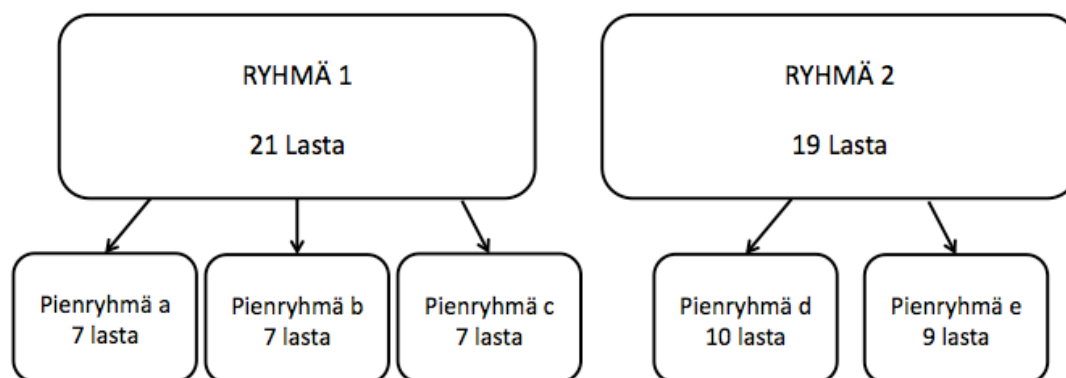
Työyksikössäni toteuttamassani hankkeessa aihe valikoitui oman kokemustiedon ja kehittämishalukkuuteni pohjalta. Lastentarhaopettajan työssäni koin ongelmakohdaksi päiväkodin lapsilukumäärältään varsin suuret päivähöito- ja esikouluryhmät. Näin uuden toimintamenetelmän, pienryhmätoiminnan, mahdollisuutena jakaa lapsiryhmän tarkoituksenmukaisesti pienempiin ryhmiin. Myös aikuisista koostuva tiimi oli mahdollista tehokkaammin jakaa ohjaustehtäviin. Toimintamallia hyödyntämällä

saimme apua konkreettiseen työhömmme. Jouduimme arvioimaan työtämme kasvattajana, työtoverina sekä uudistamaan vanhoja totuttuja, mutta toimimattomiakin työtapojamme.

Kuva 5 Tutkimus- ja kehitysprojektin pilottiryhmät

Pienryhmätoiminnan kokeilu toteutettiin kahdessa päiväkotimme lapsiryhmässä. Raportissani käytän ryhmistä nimitystä pilottiryhmät. Ryhmässä 1 oli 21 lasta ja neljä henkilöstön jäsentä. Ryhmässä 2 oli 19 lasta ja 3 henkilöstön jäsentä. Uuden työmenetelmän aloittaminen päiväkodin kaikissa ryhmissä olisi mielestäni asettanut kohtuuttoman haasteen kehittämistyön hallittavuudelle ja tuottanut hajanaisesti kokemuksia pienryhmätoiminnasta. Kokeilun seuranta-ajaksi sovittiin päiväkodin toimikausi syyskuusta 2012 toukokuuhun 2013.

Kuva 6 Pilottiryhmien jako pienryhmiin

Pilottiryhmät suunnittelivat ryhmäkohtaisesti viikoittaisen aikataulutuksen ja pienryhmätoimintansa sisällön. Säännöllisillä tapaamisilla pilottiryhmien kanssa varmistin, että hanke etenee aikataulussa ja ryhmillä oli mahdollisuus työnsä arviointiin. Tapaamisia oli noin kerran kuukaudessa. Ne tapahtuivat vaihdellen sekä ryhmäkohtaisesti työpäivän aikana (tiimipalaverit) ohjauksessani että iltapalaverissa yhteisesti pilottiryhmien kanssa. Tapaamisiin osallistuu myös esimiehemme.

Ryhmäkohtaisissa (tiimipalaverit) keskusteluissa käytin avointa haastattelua. Keskustelut kirjasin muistioksi ja sain heiltä tietoa pilottiryhmän sen hetkisestä tilanteesta pienryhmiensä kanssa. Tapaamisen jälkeen tein myös havainnoistani itselleni muistiinpanot tutkimuspäiväkirjamaisesti. Pohdimme yhdessä, mitkä käytännön asiat pienryhmien toiminnassa jo toimivat ja mihin tilanteisiin olisi vielä kiinnitettävä erityistä huomiota. Strukturoitua haastattelulomaketta käytin kokeiluvuoden aikana ryhmän jäsenten omakohtaisen kokemuksen keräämiseen. Avoimilla kysymyksillä sain yksilötason tietoa mm. työntekijän oman muutostyön vaiheista ja yksilötason näkökulmia ryhmänsä kehittämiseen kohdistuvista tarpeista.

Iltapalaverina toteutetut tapaamiset, joihin osallistuivat molemmat pilottiryhmät olivat aiheiltaan ennalta suunnitellut. Aiheet olivat kokoamani tiedon perusteella merkityksellisiä pienryhmätoiminnan onnistumiselle. Ulkopuoliset asiantuntijat syvensivät muutamia aihealueita osallistumalla myös tilaisuuksiin. Pilottiryhmät toivoivat erityisesti hyvän kokemustiedon keräämistä pienryhmätoiminnasta. Ryhmästä nousseen esityksen johdosta ryhmät tekivät myös vierailukäyntejä yhteistyökumppaneittemme Kesämäen ja Leijapuiston päiväkoteihin kokeiluvuoden aikana. Tutustumiskäynteihin osallistuin myös itse sekä esimiehemme.

Alla esitelty pilottiryhmien iltatapaamisissa käsitellyt aiheet:

2012 **Syyskuu** pienryhmätoiminnan aikataulutus

Lokakuu tiimityö

- Lokakuussa toteutuivat tutustumispäivät kahden hengen pareissa Kesämäen päiväkotiin

Marraskuu hyvä tiimityö ja sen merkitys Katriina Rehnback

2013 **Tammikuu** melu ja melun haitat työsuojeluvaltuutettu Jaana Ruoho

Helmikuussa pilottiryhmien yhteinen tutustumiskäynti Leijapuiston päiväkotiin Raisioon.

Maaliskuu pienryhmätyöskentelyn vaikutus vuorovaikutukseen

Huhtikuu lapsen ja lapsiryhmän havainnointi pienryhmätyöskentelyssä

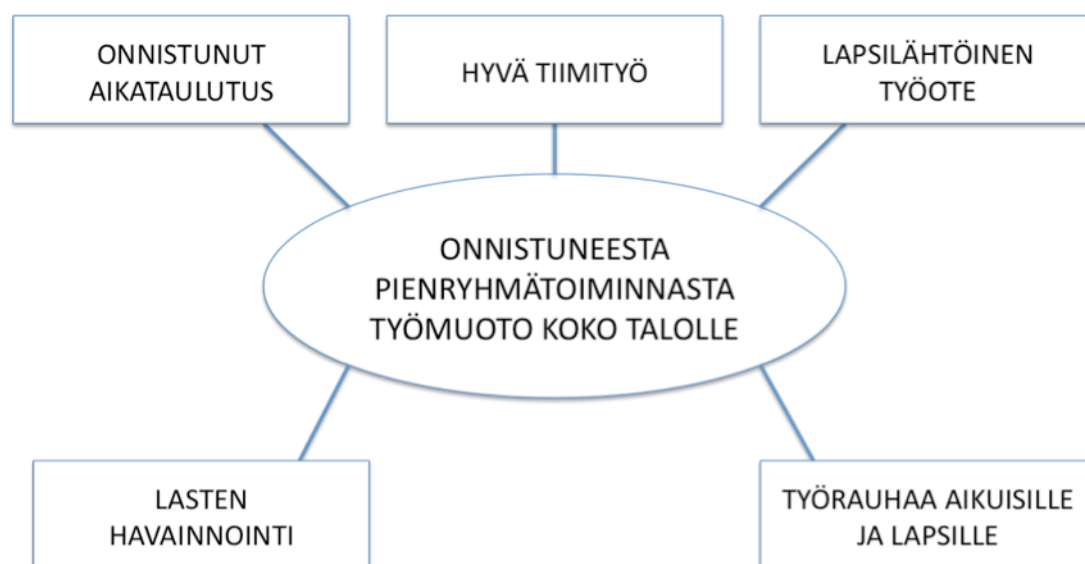
Toukokuu koko päiväkodille toteutetun informaatiotilaisuuden ja pienryhmätoimintaa osallistuneille lapsille suunnatun kyselyn suunnittelu.

5.5 Tutkimusprojektin arviointi

Arvioinnin tarkoituksena oli mitata pienryhmätoiminnan vaikutuksia Pähkinäpensaassa päiväkodin lapsiryhmissä. Arvioinnin kohteena olivat erityisesti toiminnan välittömät vaikutukset tarkastelujakson (2012-2013) aikana. Pitkän tähtäimen vaikutuksia ei näin ollen tässä yhteydessä tarkasteltu. Tutkimusprojektille asetettiin kaksi pilottiryhmää, jotka toteuttivat pienryhmätoimintaa lapsiryhmässä tarkastelujakson ajan. Keskeiset tutkimuskysymykset muodostuivat pienryhmätoiminnan vaikutusten ja käytännön työskentelyn näkökulmista. Mitä vaikutuksia pienryhmätoiminnalla oli nähtävissä lapsiryhmässä? Miten pienryhmätoiminta vaikutti henkilökunnan työskentelytapoihin? Mitä seikkoja on huomioitava toteutettaessa jatkossa pienryhmätoimintaa päiväkotimme kaikissa lapsiryhmissä?

Tutkimusprojektin arviointikriteereiksi valitsin ne asiasanat jotka haastattelu- ja kirjattiedon perusteella olivat merkittävässä roolissa pienryhmätoiminnan toteutuksen onnistumisessa. Kriteerit muodostivat samalla myös teemat, joita käsiteltiin tarkastelujakson aikana pilottiryhmien henkilökunnalle suunnatuissa tiimi- ja iltapalaveris-

sa. Arviointi muodostui kvalitatiivisen aineiston perusteella ja arvioinnin tulosta voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä jatkossa. Arviointituloksista pyrittiin tuottamaan mahdollisimman käyttökelpoisia.

Kuva 7 Arviointikriteerit

Arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia voidaan ohjata. Arvioinnin yhteydessä voidaan tarkastella uudelleen kehittämistoiminnan perusteluja, organisointia ja toteutusta. Prosessiarvioinnin pohjalta kehittämistoiminnan tavoitteet ja keskeiset toimintatavat voivat muuttua toiminnan kuluessa. Arvioinnin tehtävä on tuoda näkyväksi kehittämistoiminnan taitekohdat, onnistumiset ja epäonnistumiset sekä oppimisprosessit. Arvioinnin avulla kerätään myös tietoa kehitettävästä asiasta sekä analysoidaan, onko kehittämistoiminnassa onnistuttu ja miltä osin ei. Arvioinnin välityksellä pyritään osoittamaan näyttöä kehitetyn asian toimivuudesta samalla tavoitellen tiedon siirrettävyyttä esimerkiksi päätöksentekijöitä varten. Päivi Atjosen (2007) mukaan arvioinnin tehtävä on tuoda esiin myös kehittämiseen kohdistuvia erilaisia odotuksia ja näkemyksiä. Ne on hyödynnettävissä dialogisesti kehittämisprosessin aikana kuulemalla hankkeeseen osallistuvia eri sidosryhmiä. Kehittäminen nähdään monen eri tahon intressinä, yhteisen ymmärryksen luominen on edellytys muutokselle. Tulosten levittäminen on usein toteutettava erillisenä kokonaisuutena, koska se ei välttämättä nivelly suoraan itse kehittämisprosessin sisälle.

Uusien käytäntöjen levittäminen ja niiden ylläpitäminen nähdään omana sosiaalisena prosessina. Tulosten levittämistä voidaan tukea esimerkiksi koulutusten avulla. Tämä ei kuitenkaan usein riitä vaan levittämistoiminta edellyttää palvelun tai tuotteen loppukäyttäjien sitouttamista pidempiin sosiaalisiin prosesseihin. Käyttäjille voidaan tarjota esimerkiksi pidempiä koulutusjaksoja, konsultatiivisia ja työnohjauksellisia tapaamisia. Heiltä voidaan koota edelleen tietoa palvelun tai tuotteen toimivuudesta ja samalla osallistaa sen jatkokehittelyyn. (Toikko & Rantanen 2009, 61-63.)

Toimintatutkimus antaa mahdollisuuden triangulaatioon eli asian tarkasteluun monilla eri tavoin ja useista eri näkökulmista. Aineistotriangulaatioon tietoa kerätään useilta eri henkilöiltä ja menetelmätriangulaatiossa erilaiset tutkimusmenetelmät yhdistyvät kuten haastattelu ja havainnointi. Aineistoa kertyy useimmin määrällisesti paljon kuin liian vähän ja tutkijan tehtävä onkin miettiä omaan tutkimusongelmaansa parhaiten sopivat aineistokeruumenetelmät. Toimintatutkimuksessa tutkijan tärkeimpiä tiedonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, osallistuva havainnointi, havainnointien pohjalta kirjoitettu tutkimuspäiväkirja. Myös tutkimuksen aikana muu tuotettu kirjallinen materiaali voivat olla aineistoja kuten esimerkiksi muistiot, kokouspöytäkirjat tai raportit. Dokumentit saattavat olla ns. loppuasiakirjoja, jotka eivät kuitenkaan yksinomaan riitä tutkimuksen aineistoksi itse prosessia selvittäessä. Määrällistä aineistoa voidaan hyödyntää esim. kyselylomakkein aineistoa keräämällä. Tutkijan tutkimustyöhön käyttämät resurssit ovat usein rajalliset. Tärkeää on ennalta sopia osallistujien kanssa seuranta-aika kehittämisprosessille. Sopivia aineistonkeruu ajanjaksoja esimerkiksi koulussa ovat lukukausi tai koko lukuvuosi. (Huovinen & Rovio 2008, 104-105.)

5.6 Tutkimusprojektin ensimmäinen sykli (2011-2012)

Tutkimusjakson ensimmäisellä toimikaudella 2011-2012 keskityin ensisijaisesti muutosprosessin käynnistämiseen. Keskeinen tavoite ajanjaksolle oli tutkimuksen sisällön suunnittelu ja yhteistyö koko henkilökunnan kanssa. Keskusteluille ja vuorovaikutukselle oli merkityksellistä varata aikaa. Tutkimusprojekti herätti kiinnostusta ja kysymyksiä, mutta myös luonnollista vastustakin. Vuosi oli myös merkityksellinen tiedon keräämiselle. Pienryhmätoiminnan sisältö vaati ulkopuolista asiantuntijaa

koulutusta koko henkilökunnallemme. Tutustumis- ja koulutustilaisuuksia järjestyi myös yhteistyöstä muiden pienryhmätoimintaa toteuttavien päiväkotien kanssa. Heidän kauttaan saatu tieto oli ensiarvoisen tärkeää itse käytännön työn ja myönteisten kokemusten näkökulmasta, mutta myös pienryhmätoiminnasta vääristyneiden mielikuvien korjaamisessa.

5.6.1 Tutkimus- ja kehittämisprojektin suunnittelu

Opiskelujeni alussa syksyllä 2011 kävin esimieheni kanssa keskustelun aiheeni valinnasta, jotta se palvelisi mahdollisimman hyvin päiväkodin lasten ja työyhteisöni tarpeita. Henkilökuntaa päiväkodissa oli tutkimusprojektin aloitusvaiheessa 25 työntekijää, noin 130 lasta joista muodostui päiväkodin kuusi lapsiryhmää (tilanne 10.11.2011).

Henkilökunnan sitoutuminen ja myönteisyys tutkimuksen aloitukselle katsottiin merkitykselliseksi. Meillä oli sama näkemys siitä, että alkava tutkimusprojekti koskisi koko henkilökuntaa ja siihen liittyvä koulutus kohdennetaan kaikille. Esimiehen rooli uuden tutkimusprojektin tulokselliselle etenemiselle nähtiin ensisijaisen tärkeäksi. Tutkimusprojektin alkaessa esimiehen työaika oli resursoitu myös lastentarhanopettajan työhön lapsiryhmässä. Haasteena tutkimushankkeen aloitukselle oli nähtävissä riittävän työajan löytyminen esimiestehtävistä. Päätettiin, että projektin eri työskenteily vaiheisiin osallistuu myös päiväkodin varalla oleva lähiesimies, jolloin työtehtäviä ja osallistumista voidaan tarvittaessa jakaa. Henkilökunnan osallistuminen tutkimusprojektin eri vaiheisiin sovittiin luettavaksi työaikaan.

Päiväkodin voimavaraksi näimme ammattitaitoisen, tunnollisen ja työhönsä sitoutuneen henkilökunnan. Esimiehen tiedon mukaan työyhteisössämme oli halukkuutta oman työn kehittämiseen ja uudelleen arvioimiseen. Suuret ja hektiset lapsiryhmät vaativat henkilökunnan voimavaroja ja erityisesti lapsiryhmän meluisuus oli koettu yhdeksi työn kuormittavuustekijäksi. Ajankohta tutkimushankkeelle oli sopiva. Päiväkodin hallinnollinen uudistuminen oli toteutunut ja isoimmat kiinteistö- ja tilakysymykset olivat viime vuosina ainakin osittain ratkaistu.

Tutkimusprojektille tehtiin alustava suunnitelma ja siinä edettäisiin vaiheittain kahden toimintavuoden ajan. Henkilökunnan koulutus ja tiedonhankinta keskittyisi ensimmäisen vuoteen 2011-2012 ja pienryhmätoiminnan kokeilu alkaisi kesätauon jälkeen toimikaudella 2012-2013. Henkilökunnalle suunnattu hyvä ja asiantuntijapohjainen koulutus päätettiin toteuttaa työpäivän mittaisena koulutuksena tammikuussa 2012. Sovittiin, että koulutuspäivän jälkeen varattaisiin aikaa yhteiselle keskustelulle koulutuksen herättämistä ajatuksista. Samalla henkilökunnalla olisi mahdollisuus esittää näkemyksiä pienryhmätoiminnan kokeilun aloituksesta. Henkilökuntapalaveri toteutettaisiin helmikuussa 2012.

Keskustelimme myös pienryhmätoiminnan aloituksesta. Tapahtuisiko aloitus samanaikaisesti kaikissa lapsiryhmissä, vai toteutetaanko kokeilu aluksi vain päiväkodin muutamissa lapsiryhmässä. Ehdotin kahden pilottiryhmän käyttöä pienryhmätoiminnan kokeilussa. Perusteluiksi pilottiryhmien nimeämiselle esitin rajatun kokemustiedon keräämisen ja projektin hyvän hallinnan. Mikäli kaikki ryhmät aloittavat pienryhmätoiminnan samanaikaisesti, toimintatapoja syntyisi määrällisesti paljon ja tulos saattaisi jäädä hajanaiseksi. Myös tarvittavaan ryhmien ohjaukseen ja esimiehen tukeen olisi tuolloin varattava entistä enemmän resursseja. Sovimme, että pienryhmätoiminnan aloituksesta päätetään lopullisesti keväällä 2012. Sitä ennen toteutettaisiin mielipidekysely, jonka tarkoitus olisi kartoittaa esiin nousseita kysymyksiä ja henkilökunnan halukkuus pienryhmätoiminnan aloitukseen. (Jalonen & Nieminen, 2011.)

Omalle työyhteisölleni informoin hankkeestani yhteisessä henkilökuntapalaverissa, jossa kerroin aloitettava hankkeen sisällön, etenemisvaiheet ja perustelut ns. pilottiryhmän työskentelylle. (Liite 1)

5.6.2 Ensimmäisen syklin toimintajakso (01/2012-06/2012)

Ensimmäisellä toimikaudella keskityimme pienryhmätoimintaa tutustumiseen, henkilökunnan yhteiskehittelyyn sekä koko henkilökunnan kouluttamiseen. Toinen toimikausi sovittiin kohdennettavaksi pienryhmätoiminnan kokeilulle.

5.6.2.1 Henkilökunnan kouluttaminen ja tiedon keruu

Tekemäni selvitystyön perusteella, laadukasta ja kattavaa koulutusta pienryhmätöinnistä oli hyvin saatavilla. Koulutustarpeeseemme sopi erittäin hyvin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle suunnattu koulutuskokonaisuus ”Hyvä päivä lapselle tänään”-pienryhmätöimintää ja vuorovaikutusta tukevien työtapojen kehittäminen. Kouluttajina toimivat lastentarhanopettajat ja työnohjaajat Kirsi Järvinen (ent. Nivalainen) ja Petteri Mikkola. Koulutuspäivä toteutettiin tammikuussa 2012 yhden työpäivän mittaisena kuntamme koko varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Perekymme kouluttaja Kirsi Järvisen johdolla vuorovaikutukseen, päiväkodin arjen pedagogiikkaan ja pienryhmätyöskentelyyn. (Liite 2)

Yksi keskeisimpiä asioita koulutuksen sisällössä oli nähdä vuorovaikutuksen merkittisyys lapsiryhmien kanssa työskentelyssä. Päiväkodissa ryhmän aikuinen on vastuussa vuorovaikutuksesta ja sen laadusta. Lapsen vuorovaikutustaidot ovat vasta kehittymässä ja aikuisen ohjausta tarvitaan vielä paljon. Merkittävin pienryhmän kasvatuksellinen ja opetuksellinen tehtävä liittyy vuorovaikutustaitojen opetteluun ja kiintymyssuhteen vahvistamiseen.

Järvinen korosti henkilökunnan yhteisen kasvatuslinjan merkitystä. Työyhteisössä on tärkeää arvioida mikä on meidän päiväkotimme yhteinen näkemys kasvatuksesta ja miten sitä toteutetaan käytännön työssä. Arvostammeko leikkiä, onko sille riittävästi annettu aikaa?

Kouluttaja Kirsi Järvisen mukaan pienryhmätöimintää aloitettaessa on henkilökunnan on sovittava tiettyjä asioita:

- Työtapo on koko henkilökunnalle yhteinen ja siihen on sitouduttu.
- Miten muodostamme lapsiryhmät? Otammeko lähtökohdaksi lasten iän, leikkitaidot vai lasten kehitykselliset tarpeet?
- Miten aikuiset jakautuvat lasten pienryhmiin ja kuinka pitkiksi ajoiksi aikuiset sitoutuvat ryhmiin?
- Miten toimintaamme suunnitellaan? Ovatko lapsiryhmät muodostettu pysyviksi vai vaihtuvatko lapsiryhmät väliajoin?

- Miten käytössä olevat tilat hyödynnetään? Miten aikataulujen porrastukset toteutetaan? Miten järjestyvät ruokailu – ja päivälepotilanteet?
- Miten vuorovaikutus toteutuu? Miten kohtaamme lapset, vanhemmat ja toinen toisemme?

Järvisen mukaan, myös leikin asemaa lapsiryhmissä on hyvä pohtia työyhteisössä. Aikuisen näkökulmasta leikkitalanteet voidaan nähdä lapselle asetettuina tavoitteina, kun arvioidaan esimerkiksi lasten kognitiivisia ja motorisia taitoja. Leikkiä tulisi miettiä kuitenkin monipuolisemmin. Mitä vaikutuksia sillä on eri ikäisiin lapsiin? Miten leikkiä tulisi kehittää pedagogisesti? Miten leikkejä organisoidaan ja ohjataan. Järvinen korosti luennossaan, että työyhteisön sisällä tapahtuvassa kehittämistyössä jokaisen työntekijän osallistuminen ja työpanos on merkittävä. Esimiehellä on tärkeä rooli pienryhmätoiminnan toteutuksessa. Hänen mukaansa useissa päiväkodeissa pienryhmätoimintaa on käynnistetty juuri esimieslähtöisesti. (Järvinen, 2012)

Mikkola & Järvinen (2011), täsmentävät esimiehen pedagogista vastuuta. Tämä näkyy päivittäisen toiminnan organisoinnissa. Koska kaikkea hyvää ja kivalta tuntuvaa toimintaa ei ole mahdollista toteuttaa, toiminnassa on tehtävä selkeitä valintoja ja rajoituksia. Näitä valintoja voivat olla esimerkiksi pienryhmätoiminta, kuvataiteet, liikunta, kielikylpy tai musiikki. Henkilökunnalta tämä vaatii sitoutumista sellaisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, joka tukee valittua pedagogiikkaa. Työyhteisön perustehtävän mahdollistamisen lisäksi esimies huolehtii siitä, että työyhteisön pedagogiikka on määritelty ja rajattu selkeästi. Työntekijän tulee tietää, millaisia konkreettisia tekoja häneltä odotetaan, jotta valittu pedagoginen linja toteutuu. Esimiehen tehtävä on tehdä näkyväksi arvot ja päämäärät työyhteisössä. Hänen tulee ilmaista selkeästi omat odotuksensa toteutettavasta kasvatustehtävästä. Työntekijöiden kanssa yhteisesti sovitaan, miten kasvatustehtävää käytännössä toteutetaan. (Mikkola & Järvinen 2011, 25-27.)

5.6.2.2 Henkilökuntapalaveri

Koulutuspäivän jälkeen helmikuussa 2012 toteutettiin koko henkilökunnalle suunnattu palaveri. Aiheina olivat palaute koulutuspäivän sisällöstä ja jatkotyöskentely pienryhmätoiminnan osalta. Yleisesti henkilökunta piti koulutusta asia sisällöllisesti hyvänä. Pienryhmätoiminnan osuus jäi heidän mielestään hieman suppeaksi. Tämä nähtiin johtuvan koulutuksen kohdeyleisön laajuudesta. Koulutus oli suunnattu varhaiskasvatuksemme koko hoitohenkilökunnalle, johon kuuluvat myös perhepäivähoitajat ja vuoropäivähoidon henkilökunta. Koulutustilaisuus herätti kysymyksiä erityisesti työvuorojen ja riittävän suunnitteluajan osalta. Työvuorojärjestelyt tulisivat vaatimaan muutosta. Pienryhmätoiminta edellyttäisi henkilökunnan työpaikalla oloa toiminnan aktiiviseen aikaan eli klo 9.00-13.00. Kysymyksiä esitettiin myös suunnitteluajan riittävydestä. Miten yhteinen suunnittelu-aika tiimeissä järjestyy ja onko siihen riittävästi aikaa? Riittääkö lastentarhanopettajan suunnittelu-aika? Koulutuksen jälkeen pienryhmätoiminta tuntui hajanaiselta ja käsitteistö aiheutti sekaannuksia. Epävarmuutta herätti erityisesti pienryhmätoiminnan käsite. Olemmeko jo tehneet pienryhmätoimintaa kun lapsiryhmä on jaettu leikkitilanteissa eri tiloihin? Keskustelimme myös pienryhmätoiminnan kokeilun aloittamisesta päiväkotimme kahdessa tai useammassa ryhmässä syksyllä 2012. Päätös pienryhmien aloituksesta olisi tehtävissä vasta lisätiedon keräämisen jälkeen.

Henkilökunta toivoi erityisesti konkreettisia tapoja toteuttaa pienryhmätoimintaa ja käytännön kokemuksia työstä. Vaihtoehtoina lisätiedon saamiselle esitettiin Kirsi Järvisen koulutusta kohdennettuna ainoastaan päiväkodin henkilökunnalle. Tai luentokokonaisuutta, jossa pääpaino olisi käytännönkokemukseen pohjautuvassa asiantuntijatiedossa esimerkiksi päiväkodista, jossa pienryhmätoimintaa jo toteutetaan.

5.6.2.3 Kysely ja uuden koulutustilaisuuden valmistelu koko henkilökunnalle

Yhteistyö muihin päiväkoteihin oli aloitettu jo syksyllä 2011. Toivottua kokemustietoa oli mahdollista kerätä myös pienryhmätoimintaa toteuttavilta Kesämäen ja Leijapuiston päiväkodin työntekijöiltä. Päätin, että selvitän lisäkoulutuksen mahdollisuuksia ja se toteutettaisiin kevään 2012 aikana.

Tiedonkulkua ja toimiva kommunikaatio vaatii tarpeelliset yhteistyöfoorumit ja riittävästi yhteistä aikaa. Keskustelu on tärkein työyhteisön kehittämisen väline. Henkilökunnan kouluttamisella ja työohjauksella voidaan tukea avoimen keskustelu- ja kommunikointi kulttuurin syntymistä. On muistettava, että keskustelutaitojen oppiminen vaatii aikaa koska kyse ei ole pelkästään vain puhumista ja kuuntelemisesta. On kysymys uuden ajattelutavan oppimisesta. Keskeistä työyhteisön kehittämisessä on saada aikaan muutos. Kehittämisen kohde ja tavoitteet nousevat usein henkilöstön havaitsemista puutteista tai ongelmakohdista. Työyhteisön kehittäminen on pitkäkestoinen prosessi. Jokaisella sen jäsenellä tulisi olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa suunnitteluun ja toteutukseen. Vaikuttamismahdollisuudet edellyttävät kuitenkin avointa luotettavan tiedon jakamista kaikille, joita se koskee. Jokaisella työyhteisön jäsenellä on omasta kokemuksesta, tehtävästään, asemastaan ja koulutuksestaan kumpuavaa tietoa, jota tarvitaan työn ja työyhteisön kehittämisessä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 79-80.)

Sovittua jatkokoulutusta suunnitellessani pidin merkityksellisenä, että koulutus tähtäisi erityisesti pienryhmätyöskentelyn käytännön työhön. Lisäksi se kohdennettaisiin erityisesti päiväkodin henkilökunnalle. Koulutuksen sisällön oli vastattava mahdollisimman hyvin pienryhmätoiminnasta esiin heränneisiin kysymyksiin. Tämän vuoksi toteutin koko henkilökunnalle avoimen kyselyn toukokuussa 2012. Vastaukset palautettiin suljetusti, aineistoa käsittelin luottamuksellisesti ja sen tulokset esitin yleistä muotoa käyttäen vastaajan anonymisyyden säilyttäen. (Liite 3)

Vastausaktiivisuus oli hyvä. Kysely jaettiin 25 hoitotyöhön osallistuvalla henkilökuntamme jäsenelle. Vastauksia palautui 19 kappaletta. Kyselyssä oli mahdollisuus esittää pienryhmätoiminnassa askarruttavia kysymyksiä ja näkemyksensä pienryhmätoiminnan mahdollisista eduista. Samalla kartoitin myös jokaisen vastaajan halukkuutta aloittaa pienryhmätoimintaa omassa lapsiryhmässään uuden toimikauden alussa.

Kaikista kyselyyn vastanneista työntekijöistä kuusi oli valmis aloittamaan omassa lapsiryhmässään pienryhmätoimintaa uuden toimikauden alkaessa. Kielteisen vastauksen perusteluina mainittiin vastaajan edelleen liian vähäinen kokemustieto pien-

ryhmätoiminnasta, epäilyt muiden työntekijöiden sitoutumisesta sekä pelko pienryhmätoiminnan aloitusvaiheen haasteellisuudesta. Yhteen veto saaduista vastuksista on kerätty raportin loppuun. (Liite 4)

5.6.2.4 Koulutustilaisuus toukokuussa 2012

Henkilökuntamme oli tähän mennessä toivonut hyvää kokemustietoa useissa eri yhteyksissä. Päätin esittää koulutustilaisuuden asiantuntijoiksi Kaarinan kaupungin Kesämäen päiväkodin johtajaa Maija-Liisa Rantasta ja avustaja Sanna Perkkolaa. Toimitin heille koulutuksen valmisteluvaiheessa toteutetusta kyselystä saadut henkilökuntaa askarruttavat kysymykset. (Rantanen sähköposti 15.5.2012) Kysymysten pohjalta he valmistelivat iltatilaisuutena toteutetun koulutuksen koko päiväkotimme henkilökunnalle. Koulutuksen sisältö täydensi erinomaisesti syksyllä 2011 tekemiäni haastatteluja. Maija-Liisa Rantanen esitti näkemyksiä esimiehen ja erityisesti pienryhmätoiminnan aloituksen näkökulmasta. Päiväkotiaavustaja Sanna Perkkolan puheenvuorossa kuulumme näkökulmia käytännön työstä pienryhmistä ja hänen kokemuksestaan verratessa työskentelyä lasten suurryhmissä.

Saimme kokonaiskuvan siitä, mitkä asiat olivat olleet perusteena pienryhmätoiminnan aloitukselle ja miten itse toiminta käynnistyi Kesämäen päiväkodissa vuonna 2002. Jo vuosien kokemus oli tuottanut arvokasta tietoa pienryhmätoiminnan vaikutuksista lapsiryhmiin ja käytännön vinkkejä pienryhmätoiminnan aloitukseen.

Maija-Liisa Rantasen mukaan pienryhmätoimintaan siirtyminen on muutosprosessi, jonka lähtökohtana on tarve muutokselle. Kaikkien on tiedettävä, mitä muutoksella tavoitellaan. On myös tärkeää huomioida, että jokainen elää muutosta omista lähtökohdistaan käsin. Muutoksen toteuttamiseen tarvitaan tiedon lisäksi myös osaamista. Muutoksen toteuttaminen vaatii sekä sitoutumista että sitouttamista. (Rantanen, 2012.)

Rantanen painotti, että pienryhmätoiminnan aloituksessa ja sen toteutuksessa esimiehen tuki ja henkilöstön näkökulma on tärkeä. Pienryhmätoimintaa toteutettaessa henkilökunnalta vaaditaan sitoutumista toimintatapaan, hyvää ammattitaitoa sekä luot-

tamusta omaan että työtoverin osaamiseen. Hän korosti myös työntekijän ennakko-luulotonta työtettä uuden työmenetelmän käyttöönottoon ja rohkeutta heittäytyä lapsilähtöiseen toimintaan. Jotta pienryhmätoiminta on mahdollista onnistua, vaaditaan työntekijältä myös joustavuutta, yhteistyötaitoja ja organisointikykyä. Alussa olisi hyvä arvioida käytössä olevat resurssit, työaikakysymykset, tilat ja lapsiryhmien rakenteet. Mistä ja miten löytyvät tarvittavat yhteiset suunnittelu- ja valmisteluajat? Miten vastuunjako lapsiryhmästä toteutuu? Ovatko työyhteisöimme vuorovaikutusrakenteet kunnossa? (Rantanen, 2012.)

Perkkola & Rantanen muistuttivat lasten leikin tärkeästä tehtävästä, jolle tulisi varata riittävästi aikaa, tila ja puitteita lapsiryhmän toiminnassa. Leikki-tilanteissa myös aikuisen aktiivinen rooli on nähtävä merkittävänä. Aikuisen osallistumista ja havainnointia tarvitaan erityisesti lasten ryhmäytymisen ja kaverisuhteiden kehittämisessä. Heidän mukaansa lasten havainnointi mahdollistui juuri pienryhmätoiminnan myötä. Kesämäen päiväkodissa lasten kannalta huonoja ominaisuuksia pienryhmätoiminnasta oli kohdattu verrattain vähän. Ainoastaan lapsen epätietoisuutta seuraavaksi tapahtuvasta toiminnasta on pyritty korjaamaan kuvallisella päivärytmillä ja ohjauksella. Pienryhmätoimintaprosessin edetessä on jouduttu kiinnittämään huomiota muutamiin kohtiin. Miten pienryhmät kannattaa muodostaa ja miten pienryhmät tarvittaessa löytävät toisensa? Työntekijät olivat kokeneet yhteisen ajan vähentyneen. Miten palaveriajat, kahvitauot ja toimivat aikataulu porrastukset onnistuvat? Löytyykö lastenhoitajalle suunnittelu-aikaa ja miten huolehditaan että lastentarhanopettajan osaaminen näkyy lastenhoitajan pienryhmässä? Minkälaiset työvuorot palvelevat parhaiten pienryhmätoiminnan toteutumista? (Perkkola & Rantanen, 2012.)

Perkkola & Rantasen mukaan myönteisiä tuloksia pienryhmätoiminnasta Kesämäen päiväkodissa on saatu useita. Lasten yksilöllinen kohtaaminen on mahdollistunut pienemmissä ryhmissä. Porrastukset lapsiryhmän toiminnassa on koettu myönteisinä. Havainnoinnin ja dokumentoinnin kehittymisen myötä on lasten kiinnostuksen kohteita pystytty myös paremmin huomioimaan. Työrauha ja melun väheneminen on lisännyt henkilökunnan työssä jaksamista. Pienryhmätoiminta on vahvistanut vanhempien ja päiväkodin välistä kasvatuskumppanuutta, jota ovat edesauttaneet esimerkiksi pienryhmien väliset vanhempainillat ja juhlat. Lapsilta ja vanhemmilta saatu myönteinen palaute pienryhmistä olivat vahvistaneet työtavan myönteisiä tuloksia.

Koulutusillan lopuksi muodostettiin ”porinaryhmiä”, joiden tehtävänä oli pohtia oman muun muassa pienryhmätoiminnan mahdollisia vaikutuksia vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Perkkola & Rantanen, 2012.)

5.6.2.5 Pilottiryhmien jako

Tutkimuksen alkuvaiheessa pohdin, aloittavatko päiväkodin kaikki ryhmät samanaikaisesti pienryhmätoiminnan kokeilun syksyllä 2012. Henkilökunnan palautteen ja omien havaintojeni pohjalta käsitykseni varmistui ensimmäinen tutkimusvuoden aikana. Kokeilujakso toteutettaisiin päiväkotimme kahdessa ryhmässä. Kesäkuussa 2012 otin yhteyttä työntekijöihimme, jotka olivat toukokuussa tehdyssä kyselyssä ilmoittaneet halukkuutensa kokeilun aloittamiseen omissa lapsiryhmissään. Perustelut pilottiryhmien nimeämiselle olivat selkeät. Pilottiryhmistä saatu tieto olisi tutkijan näkökulmasta selkeämmin hallittavissa ja pienryhmätoiminnasta saadut kokemukset selkeämmin esitettävissä. Mikäli pienryhmätoiminnan kokeilu olisi aloitettu kaikissa päiväkotimme ryhmissä, olisi vaarana ollut käytännön työn pirstaloituminen ja saadun kokemustiedon hajanaisuus. Toisaalta myös henkilökunnan palautteesta oli nähtävissä, että alkanut muutosprosessi työyksikössämme vaati vielä aikaa ja kokemustiedon keräämistä pienryhmätoiminnasta. Pilottiryhmien työskentely antoi tarvittavan lisäajan muulle henkilökunnallemme ja samalla kokosi arvokasta kokemustietoa pienryhmätoiminnasta oman yksikkömme sisällä.

Pilottiryhmiksi valikoitui päiväkotimme kaksi lapsiryhmää, joista raportissani käytän nimitystä ryhmä 1 ja ryhmä 2. Tutkimuksen näkökulmasta tarkasteluajanjaksoksi sovittiin toimikausi 2012-2013 elokuusta toukokuun loppuun.

5.6.3 Ensimmäisen syklin havainnot ja reflektointi

Pienryhmätoiminnan käytännön työ koettiin tammikuisen koulutustilaisuuden jälkeen edelleen tuntemattomaksi. Havaintojeni mukaan henkilökunnan oli tästä syystä vaikea muodostaa mielipidettään halukkuudesta aloittaa pienryhmätoimintaa. Maa-liskuun loppuun mennessä tekemiäni haastattelujen ja koulutuksen pohjalta kokemukseen perustuvaa tietoa oli kertynyt itsellenikin kuitenkin vielä suppealta alueelta.

Tutkijan näkökulmasta pienryhmätoiminnan käytännön työtä koskeviin kysymyksiin oli vaikea esittää vastauksia.

Pidin toukokuussa toteutettua kyselyä hyvin merkityksellisenä ja kannattavana. Kyselyn pohjalta sain monipuolista tietoa pienryhmätoiminnassa vielä epäselviksi jääneistä alueista. Henkilökunnan kirjaamat kysymykset koskivat erityisesti pienryhmätoiminnan toteutusta lapsiryhmissä, henkilökunnan riittävyyttä, työaikaa sekä tilojen riittävyyttä. Pienryhmätoiminnan toivottiin tuovan päiväkodin lapsiryhmiin aiempaa enemmän lapsilähtöisyyttä, kiireettömyyttä ja lapsen yksilöllisempää kohtaamista. Vastauksista ilmeni myös pienryhmätoiminnan tuovan myönteisiä vaikutuksia ryhmän melutason pienenemiseen ja vähentävän rauhattomuutta. Henkilökunnan näkökulmasta myönteistä vaikutusta toivottiin erityisesti työhyvinvointiin esimerkiksi kuormittavaan äänenkäyttöön lapsiryhmässä. Useissa vastauksissa nähtiin pienryhmätoiminta niin yksittäisen lapsen kuin koko lapsiryhmänkin myönteisenä etuna.

Toukokuun lopulla toteutettu koulutustilaisuus keskittyi ensisijaisesti käytännön kokemustiedon jakamiseen. Mielestäni Maija-Liisa Rantasen ja Sanna Perkkolan puheenvuoroissa korostuivat erityisen merkityksellisinä tieto haasteista jotka liittyivät pienryhmätoiminnan käynnistämiseen ja uuden toimintatavan merkityksestä päiväkodin koko toimintakulttuuriin. Uudelleen arvioiden en kuitenkaan muuttaisi koulutukseen käytettyä aikaa ja koulutilaisuuksien sisältöjä. Uuden toimintatavan sisäistäminen vaati mielestäni sekä tutkittua asiantuntijalähtöistä aineistoa että kokemukseen perustuvaa kokemustietoa. Nämä yhdistämällä pystyimme luomaan kokonaiskuvaa pienryhmätoiminnasta ja sen keskeisimmistä merkityksistä toimiessamme lasten suuryhmien kanssa.

Tutkimuksen näkökulmasta ensimmäisen syklin ajanjakso keskittyi ensisijaisesti henkilökunnan asiantiedon keräämiseen pienryhmätoiminnasta ja henkilökunnan kouluttamiseen. Vaikka asetetut tavoitteet saavutettiin lopulta hyvin, näkisin merkityksellisenä jatkossa keskustella myös päiväkodin yhteisesti valituista kasvatustyön linjauksista. Päiväkodin arvot ja kasvatustyölle asetetut tavoitteet ovat jo nyt merkittyinä päiväkodin toimintaa ohjaavaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Uuden toimintamallin ”sisäänajo” lapsiryhmiin vaatii henkilökunnalta sitoutumista ja yhdenmukaista näkemystä siitä, millä tavoin tarjoamme laadukasta varhaiskasvatusta lapsiryhmis-

sämme. Ensimmäisen tutkimusjakson aikana tekemiäni havaintojen mukaan, tähän keskusteluun ja ohjaukseen olisi ollut tärkeää resursoida aikaa sekä koko henkilökunnan että yksittäisten tiimien osalta. Pienryhmätoiminnan valmistelutyö aiheutti muutokselle luonnollista epävarmuutta. Erityisesti tarvetta rakentavaan ja perustelemaan keskusteluun. Tämän vuoksi esimiestason tukemiseen ja pienryhmätoiminnan koulutukseen työntekijän ja erityisesti esimiehen näkökulmasta olisi ollut perusteltua käyttää enemmän aikaa. Toisaalta ensimmäisen syklin käytetty aika oli vain puolet päiväkodin varsinaisesta toimikaudesta. Aikataulullisesti tämä asetti haasteita tutkimusprojektille ja käsiteltävät asiat oli rajattava huolellisesti.

Mielestäni merkityksellisin saavutus tutkimukseni ensimmäisen vuoden osalta oli pilottiryhmien valinta seuraavalle toimintakaudelle ja pienryhmätoiminnan kokeilullinen aloittaminen. Tutkimukselle käytettävä toimintakausi 2012-2013 nähtiin tarkoituksenmukaisena ja sen tavoitteeksi asetettiin kokemustiedon tuottaminen pienryhmien toiminnasta Pähkinäpensaassa päiväkodin kahdessa lapsiryhmässä. Merkityksellisenä panostuksena näin esimieheni myönteisen näkemyksen siitä, että pienryhmätoiminta jatkossa tavoittelemamme toimintatapa. Alkavasta toimikaudesta saatujen tulosten valmistuttua oli esimieheni mukaan mahdollista, että pienryhmätoiminta tulaa käynnistämään päiväkodin kaikissa lapsiryhmissä.

5.7 Tutkimusprojektin toinen sykli (2012-2013)

Tutkimusprojektin toisen toimintakauden tavoitteena on käynnistää pienryhmätoiminta Pähkinäpensaassa päiväkodin kahdessa lapsiryhmässä. Tarkastelunjakson aikana 9/2012 – 5/2013 tarkoitus koota tutkimusaineistoa pienryhmätoiminnan edellytyksistä sekä sen vaikutuksista lapsiryhmään.

5.7.1 Tutkimus ja kehittämisprojektin jatkosuunnittelu

Heinäkuun tauon jälkeen kutsuin esimieheni elokuun alussa yhteiseen suunnittelupalaveriin. Tutustuimme Kesämäen päiväkodin pienryhmätoimintaa toteuttavan ryhmän päivittäiseen aikataulutukseen ja pienryhmätoiminnan sisältöön. Tämän tiedon pohjalta pystyimme kokoamaan hahmotelmaa oman yksikköemme päivärytmiin ja

pohdimme millä tavoin pienryhmätoimintoja olisi mahdollista toteuttaa aloittavissa pilottiryhmissä. (Liite 5)

Päiväkoti aukeaa klo 6.30. Aamulla lapsia on määrällisesti vähemmän, joten lapsiryhmiä on yhdistetty aamun ensimmäisen tunnin ajan. Henkilökunnan työvuorot on toteutettu siten, että jokaiseen lapsiryhmään on saapunut työntekijä viimeistään klo 7.30 ja lapsiryhmät aloittavat toiminnan omissa osastoissaan. Aamupalaan asti lapsilla on mahdollisuus leikkiin. Pienryhmätoiminta ajoittuisi ensisijaisesti aamupäiväaikaan mutta toimintaa pienryhmissä olisi mahdollista toteuttaa henkilökuntamäärästä riippuen myös iltapäivällä.

Sovimme, että pilottiryhmien vastuulle jäi muun muassa ryhmäkohtaisen aikataulun ja lasten leikkiin liittyvän toiminnan suunnittelu, leikinvalintataulun mahdollinen käyttöönotto, lapsiryhmien jakaminen pienryhmiin ja ryhmien nimeäminen. Pilottiryhmien kanssa toteutetut tapaamiset päätettiin toteuttaa työajan puitteissa ryhmäkohtaisina tiimipalaverina ja pilottiryhmien yhteisinä iltatapaamisina.

5.7.2 Toisen syklin toimintajakso (11/2012- 05/2013)

Ryhmäkohtaisten tiimipalaverien ensisijainen tehtävä oli toimia keskustelutuokiona pienryhmätoiminnan etenemisestä ja sen hetkisestä tilanteesta. Tämä tavoite saavutettiin. Tutkijan kannalta tapaamiset olivat merkityksellisiä. Tapaamisissa kuulin tärkeää palautetta ryhmän käytännön työstä pienryhmiensä kanssa. Tutkijalle välittyi erityisesti tiimipalaverien avulla tietoa koko lapsiryhmän kanssa tehtävään käytäntötyöhön ja tutkimuksen etenemiseen kohdistuvia kehittämis ehdotuksia.

Iltapalaverina toteutetut tapaamiset mahdollistivat pilottiryhmien välisen kokemuksen vaihdon. Tämä näkyi vahvuutena esimerkiksi tilanteissa, joissa ryhmät jakoivat kehittämisideoitaan. Toisen ryhmän hyväksi havaittu toimintamuoto saattoi tarjota ratkaisumahdollisuuksia ongelmatilanteita kohdanneelle ryhmälle. Tutkijalle ja esimiehelle välittyi tieto pienryhmien sen hetkisestä tilanteesta yhtäaikaaisesti. Ryhmissä ilmenneisiin ongelmatilanteisiin oli mahdollista reagoida ja etsiä ratkaisuja suhteellisen nopeasti. Tästä esimerkkinä mainittakoon muun muassa suunnitteluajan lisäämi-

nen pilottiryhmissä. Tapaamiset olivat merkittäviä tiedon keruun kannalta ja tutkimuksen etenemiselle. Pilottiryhmien toiveiden pohjalta pystyin suunnittelemaan iltapalaverien aihesisältöjä vastaamaan mahdollisimman hyvin pilottiryhmistä esiin nousseita tarpeita. Tästä oli hyvä esimerkki myös tutkimusvuoden aikana toteutetut tutustumiskäynnit Kaarinan Kesämäen ja Raision Leijapuiston päiväkoteihin. Vierailukäynnit koettiin hyvin merkityksellisiä ja toteutuivat pilottiryhmästä esitetyn idean pohjalta.

Iltapalaverien aihesisällöt olivat ennalta suunnitellut. Tämä auttoi tutkijaa keskustelun johtamista aiheessa, palaveriajan rajauksessa ja tutkimustiedon hallittavuudessa. Ilman suunnittelua ja aiheen selkeää rajausta tapaamisten vaarana olisi ollut muodostua vapaamuotoisiksi kuulumisten vaihdoksi. Aihealueet olivat tutkimukselle aiemmin asetetut arviointikriteerit.

Olin suunnitellut tapaavani pilottiryhmät vaihdellen kuukausittain joko ryhmäkohtaisesti tiimipalavereissa tai yhteisissä iltatapaamisissa. Kevätkauden aikataulu vaati osittain uudelleen suunnittelua ja muutoksia tarkastelujakson aikana. Henkilökunnan talviloma-ajat maaliskuussa asettivat haasteen ryhmien tapaamiselle tiimikohtaisesti että yhteisesti. Helmikuussa syvensimme tiimityöskentelyn aihetta ja vierailimme Leijapuiston päiväkodissa Raisiossa. Huhtikuun iltatapaamisen aihealueiksi yhdistin sekä vuorovaikutuksen lapsiryhmässä että lasten havainnoin. Toukokuussa pilottiryhmissä toteutettiin palautekysely toiminnassa mukana olleitten lasten osalta. Yhteisesti toteutetussa toukokuun iltatapaamisessa suunnittelimme koosteen tarkastelujakson tuloksista ja ne esitettiin päiväkodin henkilökunnalle infotilaisuuden muodossa 29.5.2013.

5.7.2.1 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa elokuussa

Esimiestasolla toteutetun suunnittelun jälkeen tapasimme pilottiryhmät yhteisesti toteutetussa iltapalaverissa 13.8.2012. Alustuksen lisäksi (Liite 6) esittelin alustavan suunnitelman aikataulutuksesta ja pienryhmätoiminnan toteutuksen mahdollisuuksista. Jaoin ryhmille ns. tiimikansiot kokeiluvuoden ajaksi. Tiimikansion sisälle materiaali oli koottu Petteri Mikkola ja Kirsi Järvisen ”Tiimille hyvä päivä tänään” -kirjasta

tiimien yhteistyötä koskevaa aineistoa. Pyysin ryhmiä keräämään muistiot tiimipalaverista koko pienryhmätoiminnan tarkasteluajan. Toivoin myös, että he kirjaisivat kansioon sekä yhteisiä että yksilötason näkökulmia lapsiryhmässään toteuttamasta pienryhmätoiminnastaan sekä muutosprosessista heränneitä ajatuksia. Kerroin myös, että tiimikansioita tulisin käyttämään osana tutkimukseni aineistona. (Mikkola & Järvinen 2010, 11-31, 43-47, 110-119.)

Esittelin pilottiryhmille suunnitelmani koskien kokeiluvuoden tapaamisiamme. Tulisimme kokoontumaan kerran kuukaudessa joko yhteisesti pilottiryhmien kanssa tai ryhmäkohtaisesti tiimipalaverien puitteissa. Palaveriajat hyvitettäisiin työaikana. Yhteiset kokoontumiset toteutuivat ilta aikaan. Tämä mahdollisti kaikkien osallistumisen. Myös esimiehemme osallistui tapaamisiin. Tiimipalaverit toteutuivat työpäivän aikana, joihin itse myös osallistuin. Esimiehemme osallistui tiimipalaveriin pilottiryhmän sitä toivoessa.

Sovimme myös yhteisesti osallistumisestani pilottiryhmien vanhempainiltaan elokuun lopussa. Kerroin vanhemmille pääpiirteittäin tutkimusprojektin etenemisestä, pienryhmätoiminnan toteutuksesta pilottiryhmissä toimikauden aikana ja arvioinnista toimikauden lopussa. (Liite 7)

5.7.2.2 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa syyskuussa

Pilottiryhmien henkilökunnat käyttivät syyskuun pienryhmätoiminnan aikataulutuksen suunnitteluun ja ryhmien käynnistämiseen. Ryhmä 1 oli jaettu kolmeen pienryhmään. Ryhmät oli muodostettu lasten ikäjakauman perusteella, joista yksi ryhmä muodostui ryhmän 5-vuotiaista lapsista. Ryhmässä 2 oli muodostettu kaksi samanikäisten pienryhmää. Ryhmiä muodostaessa tiimi oli kiinnittänyt erityistä huomiota toimiviin lasten kaverisuhteisiin, leikkitaitoihin ja tyttöjen ja poikien tasaiseen ja-kaumaan.

Tapasimme iltapalaverin muodossa jo syyskuun lopulla. Katsoin merkitykselliseksi tavata tutkimusjakson alkuvaiheessa suhteellisen nopealla aikataululla. Tämä siksi että pilottiryhmien jäsenillä olisi mahdollisuus tulla kuulluiksi ja ilmenneisiin ongel-

makoihtiin olisi mahdollista puuttua jo alkuvaiheessa. Tapaamisen alussa jokainen vastasi kirjallisesti kolmeen avoimeen kysymykseen. (Liite 8) Vastaukset kävimme läpi yhteisen keskustelun muodossa. Vastaajia oli kuusi.

Molemmat ryhmät mainitsivat pienryhmätoiminnan myötä tulleen lapsiryhmän rauhallisuuden sekä heidän nopean sopeutumisen uuteen toimintatapaan. Riita- ja konfliktitilanteita syntyi kahden vastaajan mukaan vähän esimerkiksi pienryhmien leikitilanteissa. Viisi vastaajista mainitsi lapsen ja aikuisen hyvän vuorovaikutuksen lisääntyneen. Heidän mukaansa pienryhmissä aikuinen pystyi kohtaamaan ja keskustelemaan myös yksittäisen lapsen kanssa. Kolme vastaajista oli kiinnittänyt huomiota siihen, että pienryhmissä myös hiljaisempi ja arka lapsi tuli paremmin huomioiduksi.

Erityisesti aikuisten valmistelu- ja suunnitteluajan riittämättömyys mainittiin kaikissa vastauksissa haasteelliseksi asiaksi. Mahdollisuuksia yhteiseen suunnitteluun koettiin olevan vähän, koska pienryhmätoiminta sitoi aikuiset lapsiryhmiin eikä keskustelulle jäänyt tilaisuuksia. Valmisteluun ja tarvittavien materiaalien hakemiseen ei kolmen vastaajan mukaan jäänyt riittävästi aikaa pienryhmätoimintaa toteutettaessa.

Yleisesti aikataulutusta koskevaan kysymykseen olivat kaikki vastaajat maininneet kiireen. Perusteluksi tähän nähtiin muun muassa henkilökunnan liian vähäinen määrä koko lapsiryhmässä. Vastaajien mukaan päivittäiseen lapsiryhmän kanssa työskentelyssä on useita tilanteita, jotka on ehdittävä tekemään lasten kanssa tehtävän työn ohella. Näitä ovat esimerkiksi kattaus, päivälepotilan valmistelu sekä tilojen siivous ja järjestelytyö. Kahdessa vastauksessa mainittiin erityisesti koko lapsiryhmän ruokailutilanteiden levottomuus, joihin toivottiin löytyvän uusia ratkaisuja. Kolmessa vastauksessa haasteiksi aikataulun sujumiselle mainittiin sopivan pienryhmätilan löytäminen isosta päiväkodista, ulkoilukelien muuttuminen ja joskus nopeastikin muuttuvat tilanteet lapsiryhmissä. Vastaajista viisi mainitsi pienryhmätoiminnan vaativan suhteellisen tiukkaa aikataulutusta ja siinä pysymistä.

Idea tutustumiskäynnistä pienryhmätoimintaa toteuttaviin päiväkoteihin nousi esiin pilottiryhmistä. Sovimme, että otan yhteyttä Kaarinan kaupungin Kesämäen päiväkotiin. Ehdotin, että tekisin samalla myös muutamia tarkentavia kysymyksiä Kesämäen päiväkodin pienryhmien toiminnasta. Kysymykset koskivat tapaamisillan aikana

esiin tulleita asioita muun muassa. yhteistä suunnittelu-aikaa, kiireen tuntua lapsiryhmissä ja ruokailun porrastamista. Vastaukseen sovittiin palattavan ryhmäkohtaisesti lokakuun tiimipalaverissa. Ehdotin, että muutosta levottomiin ruokailutilanteisiin molemmat tiimit kiinnittäisivät erityistä huomiota. Miten ja millä keinoin ruokailutilanteisiin olisi mahdollista vaikuttaa?

Esimerkkipäivä pilottiryhmien suunnittelemasta ja toteuttamasta aikataulusta pienryhmien toiminnassa on esitetty liitteissä. (Liite 9)

5.7.2.3 Tiimikohtaiset tapaamiset lokakuussa

Tapasin pilottiryhmien tiimit lokakuun lopulla ryhmäkohtaisissa tiimipalaverissa. Tapaaminen tapahtui työpäivän aikana ja siihen käytettävä aika oli hyvin rajallinen. Tästä johtuen suunnittelin tapaamisellemme vain muutaman aiheen, jotka dialogisesti kävimme läpi. Merkityksellistä oli kuulla pienryhmien sen hetkinen tilanne ja mahdolliset ongelmatilanteet. Kesämäen päiväkodin lastentarhanopettaja Ritva-Liisa Jaakkolan sähköpostivastuksesta pilottiryhmät saivat tarkennuksia pienryhmätoimintaa koskeviin kysymyksiin, joita he olivat syyskuun tapaamisessa nostaneet esille.

Jaakolan mukaan, kiire lapsiryhmässä vähentynee, kun pienryhmätoiminta käynnistyy kunnolla. Kiireen vähentämiseksi hän kehotti myös pohtimaan lasten ulkoiluajan siirtämistä ainakin toisen pienryhmän osalta iltapäiväaikaan. Yhteinen suunnittelu-aika oli koettu riittäväksi heidän ryhmässään. Se toteutui joka toinen viikko noin 1h 15min. Ilta-aikaan toteutettuja tapaamisia oli pidetty vain tarpeen mukaan. Ruokailutilanteet lapsiryhmässä olivat hänen mukaansa rauhallisia tehokkaan aikataulu porrastuksen ansiosta. Ruokailuun ei tehty erikseen kattausta, vaan lapset ottivat ruokailuvälineet tullessaan syömään. Ruokailutilan siivouksen hoiti siistijä - ei ryhmän henkilökunta. Lopuksi Jaakola totesi vastauksessaan, että heidän lapsiryhmänsä toiminnassa pitkäkestoiselle ja rauhalliselle leikille oli pyritty antamaan riittävästi aikaa. Tähän he kokivat saaneensa pienryhmätoiminnalla selkeää parannusta. (Jaakkola sähköposti 12.10. 2012)

Sovin myös pilottiryhmiemme henkilökunnan vierailusta Kesämäen päiväkodin pienryhmätoimintaa toteuttavaan lapsiryhmään. Tutustumiskäynnit toteutettiin marraskuussa 2012 ja helmikuussa 2013. Kahden hengen pareina toteutetut vierailut olivat koko työpäivän mittaisia sisällytetty henkilökuntamme työvuoroihin. Osallistuin myös itse esimieheni kanssa vierailukäyntiin. Merkityksellisenä tutustumiskäynneissä pidin niiden käytännönläheisyyttä. Pilottiryhmiemme henkilökunnalla oli erinomainen mahdollisuus nähdä lapsiryhmien kanssa jo pitkään toteutettua pienryhmätoimintaa. Samalla he saivat kokonaiskuvaa ryhmän päivärytmin muodostumisesta.

Tiimin (RYHMÄ 1) henkilökunta kertoi lapsiryhmän sisäistäneen hyvin pienryhmässä toimimisen. Erityisesti leikkitilanteet sujuivat jo hyvin. Heidän mukaansa ryhmän aikuinen joutui valitettavasti ajanpuutteen vuoksi käyttämään osan lasten leikkiajasta seuraavien toimintojen järjestelyyn esimerkiksi tarvikkeiden hakemiseen. Pienryhmien ulkoilu-aika oli heidän mukaansa hyvää aikaa tehdä sekä havaintoja ryhmästä että yksittäisestä lapsesta. Ruokailutilanteisiin lapsiryhmässä oli kiinnitetty huomiota ja ne olivat alkaneet sujua porrastamisen avulla paremmin.

Lapsiryhmä oli jaettu kolmeen pienryhmään. Lastentarhanopettajat vastasivat pääasiassa ryhmän kahdesta samanikäisten lasten pienryhmästä ja lastenhoitaja pienryhmästä jossa oli iältään nuorempia lapsia. Tiimin mukaan olikin jatkossa tärkeää huolehtia siitä, että pienryhmien aikuiset vaihtuisivat väliajoin. Tällöin kaikki ryhmän lapset osallistuisivat oikeutetusti myös lastentarhanopettajan ryhmiin. Näin mahdollistuisi myös lasten tasapuolinen havainnointi.

Aamupalan tarjoilu oli toteutettu syksyn aikana myös porrastaen. Aiemmin se oli aloitettu koko ryhmän kanssa yhdessä yhteisen aamupiirin jälkeen. Aamupiirin tarkoitus on yhteisesti tutustua mm. päivän suunniteltuun ohjelmaan ja oppia kalenterin käyttöä. Aamupiiri tilanteet oli selkeästi lisänneet ryhmän levottomuutta muun muassa useiden odotustilanteiden vuoksi.

Uuden tavan mukaan aamupalan tarjoilu aloitettiin klo 8 ja pöytiin siirryttiin vähitellen aamun aikana alkaneista leikkitilanteista tai lapsen saapuessa päiväkotiin. Aamupalan tarjoilu päättyi klo 8.30 ja sen jälkeen toiminta jatkui suoraan pienryhmissä.

Myönteinen muutos oli nähtävissä ruokailun sekä aamupiiritilanteiden rauhoittumisena pienryhmien myötä.

Joka toinen viikko järjestetyt tiimipalaverit eivät pilottiryhmien mukaan olleet riittäviä. Ryhmä 1 tiimitapaamisen loppuun olin kutsunut esimiehemme keskusteluun tiimien yhteisen suunnitteluajan lisäämisestä. Hänen mukaansa käytettävissä olevat resurssit olivat jo nyt äärirajoilla. Hän lupasi kuitenkin mahdollisuuksiensa mukaan järjestää niin, että pilottiryhmillä olisi mahdollisuus yhteiseen suunnitteluun kerran viikossa esimerkiksi päivälepohetkien aikaan.

Tiimin (RYHMÄ 2) mukaan leikkitilanteet vaativat ryhmässä vielä huomattavan paljon ohjausta. Yhteisesti mietimme leikinvalintataulun käyttöönottoa. Leikinvalintataulu on koko lapsiryhmän käytössä kuvataulu johon aikuinen valitsee muutamia leikki vaihtoehtoja. Vaihtoehdot on esitetty kuvin. Lapset valitsevat taulusta itseään kiinnostava leikin ja merkitsevät oman nimilapun kuvan kohdalle. Aikuinen määrittelee sopivan määrä leikkijöitä kullekin leikille. Lapset voivat vaihtaa tarvittaessa leikkiä yhteisesti neuvotellen. Kuitenkin niin, ettei leikkijöiden lukumäärä ylitä aikuisen määrittämää rajaa.

Yhteisesti toteutetut koko lapsiryhmän kanssa toteutetut laulutunnit olivat edelleen levottomia. Toisaalta pilottiryhmien yhteisestä laulutuokiosta ei tiimin mukaan oltu vielä halukkaita luopumaan. Lapsiryhmä oli tässä vaiheessa jaettu kahteen pienryhmään. Lasten jakoa kolmeen pienryhmään oli tiimissä pohdittu syksyn aikana muun muassa pitkien ulkoiluajojen vuoksi. Erityisesti tämä korostui toisen ryhmän tehdessä esimerkiksi ohjattuja kädentaitotuokioita. Osa tiimin jäsenistä koki oman työnsä turhauttavaksikin pienryhmänsä verrattain pitkän ulkoiluajan vuoksi. Lasten jako kolmeen pienryhmään lisäisi pienryhmien porrastusta. Samalla vastuu pienryhmien toiminnasta jakautuisi tasaisemmin henkilökunnan välillä.

Tiimi mainitsi myös työvuorojen merkityksen pienryhmien toiminnassa. He kokivat tärkeäksi, että koko tiimin henkilökunta olisi paikalla lapsiryhmässä kun pienryhmät aloittavat toimintaansa. Klo 9.30 työvuoro koettiin aiheuttavan hankaluutta, koska pienryhmien toiminta-aika jäi tuolloin lyhyeksi. Yhteistä suunnittelu-aikaa toivottiin

järjestyvän lisää. Lupasin ottaa asian esille esimiehemme kanssa ja kartoittaa mahdollisuudet suunnitteluajan lisäämiseen.

5.7.2.4 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa marraskuussa ja tutustumiskäynti Kesämäen päiväkotiin

Iltatapaamisemme aiheena oli 19.11. hyvä tiimityö. Katsoin aiheen olevan erityisen merkityksellinen onnistuneen pienryhmätoiminnan luomisessa ja järjestin iltaan asiantuntijaluennon. Työterveyspsykologi, työn ja organisaatioiden erikoispsykologi Katriina Rehnback esitelmöi aiheesta Työyhteisötoiminnan muutoksen haasteita ja mahdollisuuksia: Kamalaa, ihanaa vai ihan sama mulle. Rehnback käsitteli luennossaan tiimin kehittymistä ja sen eri vaiheita. Hän esitti myös näkökulmia työyhteisössä tapahtuviin muutoksiin niin koko työntekijäryhmän kuin yksilönkin kannalta. Luennon sisältö oli hyvin kattava. Se vastasi odotukseeni siitä, että pilottiryhmät voisivat peilata omien tiimiensä toimivuutta, voimavaroja ja heikkouksia asiantuntijatie-don pohjalta. Aiheen laajuuden vuoksi varasin siihen koko iltatapaamisen ajan.

Pyysin pilottiryhmieni henkilökuntaa vastaamaan avoimiin kysymyksiin luennon jälkeen. (Liite 10) Kysymykset koskivat sekä tapaamisillan luentoa että aiemmin marraskuussa toteutettua tutustumiskäyntiä Kesämäen päiväkotiin. Vierailun osalta pyrin keräämään palautetta käynnin tarpeellisuudesta ja tehdyistä havainnoista pienryhmätoiminnassa. Tiimityöskentelyä koskevilla kysymyksissä pyysin vastaajia arvioimaan myös oman tiiminsä vahvuuksia ja mahdollisia kehittämisen kohteita erityisesti pienryhmätoiminnan toteutuksen näkökulmasta. Ryhmän vahvuuksien välityksellä tarkoituksenani oli antaa myöhemmin myönteistä palautetta pilottiryhmille.

Kyselyyn vastattiin nimellä ja palautettiin suljetusti. Tulosten raportoinnissa käytin suoria lainauksia saamistani vastauksista niiden käytännön läheisyyden vuoksi. Jotta vastaukset säilyivät anonymieinä käsittelin vastauksia numeroidusti vastaaja 1, vastaaja 2 jne. Tulokset käsittelin siten, että pilottiryhmissä toimivien pienryhmien tilannetta koskevaa kysymystä analysoin ja raportoin tiimikohtaisesti (kysymys 1). Kesämäen päiväkodin vierailua ja tiimityön merkitystä koskevat vastaukset käsittelin molempien tiimien osalta yhteisesti (kysymykset 2-6). Tulokset kävimme läpi tam-

mikuun tiimipalavereissa. Luentopalaute ja myönteiset kokemukset tiimien työskentelyissä on esitetty myöhemmin raportin toisen toimintakauden havainnoinnin ja reflektoinnin kohdassa 5.5.3.5 luentopalaute ja tiimityöskentelyä koskeva syventävä osuus.

5.7.2.5 Tiimikohtaiset tapaamiset tammikuussa

Tiimin (RYHMÄ 1) tapasin tiimipalaverissa 15.1.2013. Marraskuussa jakamaani kyselyyn olivat vastanneet kaikki neljä tiimin jäsentä. Ryhmä oli yleisesti hyvin tyytyväinen pienryhmätoiminnan käynnistymiseen. Pienryhmien lapset olivat heidän mukaansa hyvin omaksuneet uuden toimintatavan ja sopeutuminen pienryhmiin on edistynyt hyvin. Kolme vastaajista koki edelleen kiirettä ja aikataulussa pysymisen mainittiin haasteellisiksi. Yhteisesti käymässämme keskustelussa toivottiin edelleen 5-vuotiaiden pienryhmän toimivan välillä lastentarhanopettajan johdolla, jotta muun muassa lasten tasapuolinen havainnointi mahdollistuisi. Tähän etsittiin muutosta esimerkiksi työvuorojärjestelyjä muuttamalla. Tiimissä oli pohdittu myös pienryhmätoiminnan laajentamisesta lasten liikuntatuokioihin. Lasten konfliktiherkät odottamistilanteet olivat tiimin mukaan selkeästi vähentyneet pienryhmätoiminnan myötä. (Ryhmä 1 tiimipalaveri muistio 15.1.2013.)

Tiimin (RYHMÄ 2) tiimipalaveri toteutui 17.1.2013. Kaikki kolme tiimin jäsentä olivat vastanneet marraskuussa jakamaani kyselyyn. Lapsiryhmä oli jaettu edelleen kahteen pienryhmään, jonka vaikutus oli heidän mukaansa edelleen nähtävissä pienryhmien rauhallisuutena ja toiminnan mielekkyytenä. Siirtymätilanteet mainittiin vastauksissa toimivan erityisen hyvin.

Yhteisesti tiimi toivoi edelleen kiinnitettävän huomiota aikataulun toimivuuteen. Vastaajien mukaan ulkoilu-aika koettiin edelleen liian pitkäksi. Tiimikansiosta ko-koamani lähdetiedon mukaan, ryhmä oli pohtinut tätä myös muissa tiimin yhteisissä suunnittelupalavereissa. Ratkaisuksi pitkän ulkoiluajan lyhentämiseen oli esitetty lapsiryhmän jakamista kolmeen pienryhmään tai muutosta toiminnan käytännönjärjestelyyn. Esimerkiksi kädentaitotuokiot oli toteutettu tähän asti siten, että lastentarhanopettaja oli ohjannut aamupäivän aikana saman tuokion perättäisesti molemmille

pienryhmille. Ulkoiluaika toisen työntekijän kohdalla oli osoittautunut tässä kohdassa verrattain pitkäksi. Tähän esitettiin ratkaisuksi toiminnan muuttamista siten, että pienryhmän lastentarhanopettaja toteuttaisi tuokion omalle pienryhmälleen, jonka jälkeen siirtyisi ryhmänsä mukana ulkoiluun. Vastaavasti ulkoilussa oleva pienryhmä siirtyisi opettajansa johdolla kädentaitotuokioon sisälle.

Vastauksista nousi esiin myös muutos ehdotus koskien yhteistä suunnitteluaikaa. Yhteisestä tiimipalaveri ajasta toivottiin pidettävän sovitusti ja esimerkiksi juhlapyhien osuessa työviikolle palaveri toteutettaisiin muuna työpäivänä. Näin pienryhmätoiminnalle merkityksellinen suunnitteluaika ei jäisi kokonaan käyttämättä. (Ryhmä 2 tiimipalaveri muistio 17.1.2013.)

Marraskuussa toteutettua pilottiryhmien tiimityöskentelyä koskevan kyselyn tuloksia käsittelemällä myös molempien tiimien kanssa. Keskustelussa keskityin ensisijaisesti myönteisen palautteen jakamiseen, jonka olin asettanut tavoitteeksi kyselyä toteutettaessa. Vastauksissa oli myös esitetty joitakin muutostarpeita ja kehittämisideoita tiimien työskentelytapoihin. Jotta tehdyistä huomioista hyötyivät molemmat ryhmät, päätin käsitellä tiimityöskentelyn kehittämistarpeet yleisellä tasolla yhteisen iltatapaamisen yhteydessä. Kyselyn tuloksissa oli ehdotettu myös erityisesti tiimityöskentelyä koskevaa syventävää osuutta. Tiimien yhteinen iltatapaaminen toteutui helmikuussa 2012, josta kooste raportissa myöhemmin.

5.7.2.6 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa tammikuussa

Yksi tutkimukselleni asetetuista tavoitteista kohdistui lapsiryhmien melutason ja häiriötilanteiden vähentämiseen onnistuneen pienryhmätoiminnan myötä. Mielestäni onnistuneella muutoksella lapsiryhmiä kuormittavaan melutasoon on nähtävissä myös myönteinen muutos henkilökunnan työssä jaksamiseen.

Tammikuussa pilottiryhmien yhteinen iltapalaveri toteutui 24.1.2013. Illan aiheena oli ”Melu ja hälinä päiväkodin arkea - pienryhmätoiminnalla työrauhaa aikuisille ja lapsille”. Päiväkodin Työsuojeluvaltuutettu Jaana Ruoho oli äskettäin osallistunut melua ja sen haittoihin koskevaan koulutukseen. Hän luennoi tapaamisessamme me-

lun haitoista erityisesti päiväkodin näkökulmasta. Koulutusillan päätteeksi pyysin pilottiryhmiä vastaamaan yksilöittäin laatimani kyselyn avoimiin kysymyksiin.

(Liite 11) Kehotin vastaajia vertaamaan työtään aiempiin vuosiin lasten suurryhmissä ja kuluvaan toimikauteen sekä pohtimaan oman äänenkäytön ja ryhmän melutason näkökulmasta. Pyysin myös pohtimaan tilanteita, joissa melua edelleen herkästi syntyy lapsiryhmässä pienryhmätoiminnasta huolimatta.

Kaikki seitsemän luennolle osallistunutta pilottiryhmieni jäsentä vastasivat kyselyyni. Verratessa työtä aiempiin vuosiin lasten suurryhmissä vastaajista kuusi oli havainnut muutoksia äänenkäytössään kuluvaan toimikauden aikana. Kaikki kuusi vastaajaa olivat havainneet äänenkäytössään myönteisen muutoksen erityisesti pienryhmiensä kanssa työskennellessään. Pienryhmien tilanteet koettiin heidän mukaansa rauhallisempina, jolloin ne vaativat aikuiselta vähemmän lasten ylitse puhumista ja äänen korottamista. Kaikki seitsemän vastaajaa mainitsivat erityisesti lasten siirtymä- ja ruokailutilanteet edelleen haasteellisiksi ja meluisiksi. Koko lasten suurryhmä oli näissä tilanteissa yhtä aikaa samassa paikassa ja melutaso selkeästi nousi. Kuusi vastaajista ehdotti ruokailutilanteiden edelleen jakoa pienryhmiin tai aikataulun muuttamista esim. porrastamisella. Neljä vastaajista mainitsi myös suurryhmän leikki tilanteiden muodostuvan helposti äänekkäiksi. Näistä vastaajista kaksi kokivat ryhmänsä tilat osittain haasteellisina. Pienryhmiin jakamiseen tarvittavia tiloja oli heidän mukaansa liian vähän. Kaksi vastaajaa mainitsi myös henkilökunnan riittämättömän määrän erityisesti aamupalan jälkeen, jolloin leikki-tilanteiden melu ja häiriötilanteet erityisesti korostuivat lasten suurryhmissä. Tähän esitettiin vastauksissa parannusta esimerkiksi työaika muutosta henkilökunnan iltavuoron osalta.

Kyselyn toisessa osassa vastaajat arvioivat melun kuormittavuutta sekä sen vaikutusta työhyvinvointiinsa. Kyselyn loppuosassa pilottiryhmäläiset pohtivat työtapoja, joilla he pystyivät vähentämään lapsiryhmän melua. Vastaajista kaikki seitsemän koki melun kuormittavaksi tekijäksi lasten kanssa tehtävässä työssä. Neljä vastaajista mainitsi melun vaikuttavan työhyvinvointiin lisäämällä stressiä, ärtyisyyttä ja väsymystä. Kolme vastaajista koki melun aiheuttavan fysiologisia haittoja, kuten kuulon alentumista tai puheäänien käheytymistä. Kaksi vastaajista mainitsi melun myös päänsärkyä aiheuttavaksi tekijäksi, joka ilmenee usein työpäivän jälkeen. Tärkeimmäksi keinoksi hallita lapsiryhmän meluisuutta kuusi vastaajista mainitsi kiinnittä-

vänsä erityistä huomiota oman äänen käyttöön. Vastaajat olivat maininneet melun hallinnan keinoiksi hyvin organisoiman toiminnan, tilanteiden ennakkoinnin esimerkiksi jakamalla lapset eri tiloihin toiminnan ajaksi, lasten lähellä puhumisen välttämisen lapsiryhmän ylitse huutamista sekä osallistumalla itse lasten toimintaan erityisesti leikki- tai pelitilanteissa.

5.7.2.7 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa helmikuussa ja tutustumiskäynti Leijapuiston päiväkotiin

Marraskuussa 2012 toteuttamani kyselyn pohjalta nousi esiin myönteisen palautteen lisäksi myös tiimityöskentelyn kehittämiseen liittyviä näkökulmia pilottiryhmien osalta. Aineistosta oli ilmennyt myös yhteinen halu ja tarve panostaa hyvään tiimityöhön. Pilottiryhmät olivat tähän mennessä useissa eri kohdissa toivoneet aikaa yhteiselle keskustelulle, jota työpäivän aikana koettiin olevan liian vähän. Iltatapaaminen toteutui 12.2.2012. Syvensimme tiimityöskentelyn aihetta ryhmätyöskentelyn ja palautekeskustelun avulla.

Ryhmät olivat kokeneet tutustumiskäynnin Kesämäen päiväkotiin merkityksellisenä ja tarpeellisenä. Vastauksissa oli ehdotettu myös uutta tutustumiskäyntiä kevätkaudelle pienryhmätoimintaa toteuttavaan päiväkotiin. Järjestin tutustumiskäynnin Raisioon Leijapuiston päiväkotiin 26.2.2012. Yhteistyöverkosto oli avautunut Leijapuiston päiväkotiin jo aineiston keruu vaiheessa syksyllä 2011. Tiimityöskentelyn syventävää osuutta ja kooste ryhmätyöstä käsitelty raportin kohdassa toisen toimintakauden havainnointi ja reflektointi kohta 5.5.3.5 luentopalaute ja tiimityöskentelyä koskeva syventävä osuus.

5.7.2.8 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa huhtikuussa

Tutkimusprojektin arviointia suunnitellessani merkitsin yhdeksi arviointikriteeriksi lapsilähtöisen työotteen. Osallistuin ryhmämuotoiseen opinnäytetyöohjaukseen tammi-kuussa 2012, jossa esittelin arviointisuunnitelmani. Saatuaani uutta näkökulmaa ohjausryhmältäni päädyin vaihtamaan arviointikriteereistä lapsilähtöisen työotteen vuorovaikutukselliseen näkökulmaan, joka koski niin ryhmän lasten kuin aikuisten-

kin välistä vuorovaikutusta. Lapsilähtöinen työote on käsitteenä varsin laaja ja mielestäni osittain tulkinnan varainenkin. Tämän olivat havainneet myös ohjausryhmäni jäsenet ja sain kannustusta arviointikriteerin tarkempaan rajaukseen.

Muutos oli mielestäni onnistunut. Vuorovaikutuksellinen näkökulma oli tutkimusprojektissa tullut jo tähän mennessä aiemminkin keskusteluissamme esille pienryhmien toiminnassa. Aihe osoittautui käytännönläheiseksi ja sen näkökulma oli selkeästi rajattavissa. Vuorovaikutusta ja lasten havainnointia koskeviin aiheisiin olin varrannut aikaan huhtikuun iltatapaamiseemme. Lähetin kuukautta aiemmin kyselykaavakkeen pilottiryhmilleni, jotta heillä oli riittävästi aikaa valmistautua aiheitten käsittelyyn. Kyselyyn sisällytin myös palauteosuuden, joka koski helmikuussa 2012 Leijapuisiston päiväkotiiin tekemäämme vierailua. (Liite 12)

Huhtikuun 2012 iltatapaaminen käytettiin ajallisesti yhteiseen keskusteluun aiemmin lähettämäni kyselylomakkeen pohjalta. Keskustelussa huolehdin vuorottelulla ja puheenvuorojen jaolla siitä, että jokaisella pilottiryhmän jäsenellä oli mahdollisuus kertoa oma näkökulmansa kysymysten käsittelyssä. Koska kyselykaavakkeet keräsin itselleni aineistomateriaaliksi, pystyin keskittymään aktiiviseen kuunteluun ja tarkentamaan keskustelussa heränneitä näkökulmia.

Kaikki pilottiryhmien työntekijät palauttivat kyselyn. Yksi vastaajista ei osallistunut vierailukäyntiin, joten palautteen ensimmäisen kysymyksen osalta vastauksia oli viisi. Kyselyn muilta osilta (kysymykset 2- 3) vastauksia oli kuusi.

Kaikissa viidessä vastauksessa havaitsin, että vierailukäynti oli avannut monia uusia käytännön työn näkökulmia yksikössämme käynnissä olevaan pienryhmätoiminnan kokeiluun. Vierailukäynnin osalta neljä vastaajista oli verrannut vierailua aiemmin toteutettuun Kesämäen päiväkodin vierailuun. Tutkimuksen näkökulmasta näin tämän myönteisenä, koska tutustumiskäyntien ensisijainen tarkoitus oli tutustua erilaisiin pienryhmien toimintatapoihin. Vierailukohteet poikkesivat toisistaan selkeästi puitteissa (uudet ja vanhat tilat), pienryhmätoiminnan kokemuksessa ja pienryhmätoiminnan käytäntöjen osalta. Vastaajista kolme oli kiinnittänyt huomiota pienryhmien aikataululliseen järjestelyyn ja henkilökunnan toimivaan työvuorojärjestelmään.

Vuorovaikutuksellisuutta koskevissa kysymyksissä pyysin vastaajia vertaamaan työtään aiemmissa lasten suuryhmissä kuluvan toimikauden pienryhmien kanssa työskentelyyn. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta verrattaessa muutokset on nähtävissä. Kaikki kuusi vastaajaa olivat maininneet lasten leikkitilanteiden selkeän muutoksen. Vastaajien mukaan leikki ja pelaaminen oli pienryhmissä rauhallisempaa. Kolme vastaajista oli kiinnittänyt erityistä huomiota leikkitilanteiden pitkäkestoisuuteen verrattuna aiempiin kokemuksiinsa lapsiryhmistä. Melutason pieneneminen, työskentelyrauha pienryhmätilanteissa ja konfliktitilanteiden vähentyminen oli mainittu neljässä vastuksessa. Kahden vastaajan mukaan leikinvalintataulu oli mahdollistanut lasten kaverisuhteiden monipuolistumisen ja leikkitilanteiden nopeamman muodostumisen.

”Leluja paremmin saatavilla, leikkikaverit myös vaihtuivat.”

(Vastaaja 1)

”Leikit pitkäkestoisempia ja rauhallisempia.”

(Vastaaja 5)

Ryhmän henkilökunnan ja lapsen välistä vuorovaikutusta verrattaessa, kaikki kuusi vastaajaa olivat maininneet huomioineensa muutokset vuorovaikutuksessa pienryhmiensä kanssa toimiessaan. Muutos nähtiin läheisempänä vuorovaikutuksena yksittäisen lapsen kanssa ja aikuisen osallistuvampana läsnäolona pienryhmässä. Vuorovaikutuksellisuus näkyi vastaajien mukaan lasten kanssa keskusteluina, toiveiden kuunteluna ja lasten kuulumisten vaihdossa.

”Vuorovaikutus on läheisempää ja yksilöllisempää.”

(Vastaaja 2)

”Pienryhmissä toimiessa pystyy kohtaamaan lapset paljon paremmin.”

(Vastaaja 6)

Vastaajia pyydettiin vertaamaan myös ryhmän henkilökunnan välistä vuorovaikutusta aiempiin työvuosiinsa lapsiryhmissä. Neljä kuudesta vastaajasta oli kokenut yhteisen keskusteluajan vähentyneen pienryhmätoiminnan myötä. Syynä yhteisen keskusteluajan vähenemiseen nähtiin mm. pienryhmien itsenäinen ja tilojen osalta hajaute-
tustikin tapahtuva toiminta. Kolme vastaajista oli maininnut yhteisen keskusteluajan

vähäisyyden johtuvan työvuorojärjestelyistä tai tiimin työtehtävien toimimattomasta järjestelystä. Viisi vastaajaa piti tiimipalavereita erityisen tärkeinä, jopa välttämättöminä keskustelun ja yhteisen suunnittelun kannalta.

”Tiimipalaverit edelleen hyviä ja toimivia.”

(Vastaja 2)

”Kolmessa ryhmässä toimiminen hajauttaa aikuiset kauas toisistaan eli aikaa keskustelulle ei ole.”

(Vastaja 4)

”Eräällä tavalla vähemmän ehtii keskustelemaan työkaverin kanssa. Tiimipalaveri päivä kuitenkin kompensoi tätä.”

(Vastaja 5)

Kyselyn loppuosassa pyysin vastaajia kirjaamaan lasten havainnointiin liittyviä muutoksia tai muuttumattomuutta verratessa työntekijän aiempiin työvuosiin lapsiryhmissä. Vastaajista neljä oli havainnut havainnoinnin helpottuneen pienryhmätoiminnan myötä. Yksittäisen lapsen havainnointi on vastausten mukaan mahdollistunut erityisesti pienryhmän leikki- ja ulkoilutilanteissa. Myönteiseksi seikaksi oli koettu, että lasten pienryhmät vaihtuvat eivätkä ryhmän aikuiset havainnoineet vain yhtä pienryhmää. Näin ollen työntekijöiden tiimi sai ryhmän kaikista lapsista näkemyksen lasten taidoista, vahvuuksista ja mahdollisista tuen tarpeista. Kaksi vastaajista oli kokenut, ettei lasten havainnointiin oltu aiempaa enempää resursoitu aikaa. Havainnoinnin osuus oli pysynyt heidän mukaansa lähes ennallaan työntekijän aiempiin työvuosiin verrattuna. Heidän mukaansa esimerkiksi pienryhmien leikkitilanteissa, jolloin työntekijällä olisi lasten havainnointiin mahdollistavaa aikaa, kuluu se helposti työntekijän osalta seuraavan toiminnan valmisteluun ja tarvikkeiden hakemiseen. Tämä johtuu vastaajien mukaan siitä, ettei valmistelutyöhön ole kuluvan vertailuvuoden aikana ollut riittävästi aikaa.

” Lasten taidot / taidottomuus tulevat paremmin nähdynä.”

(Vastaja 1)

” Kyllä nyt ehtii ja pystyy havainnoimaan lapsia paremmin.

Niin yksilöllisesti kuin ryhmässäkin.”

(Vastaaja 3)

Viimeinen kysymys oli suunnattu pienryhmätoiminnan tuleviin vuosiin päiväkodissamme ja havainnoin kehittämisen näkökulmaan. Kolme vastaajaa kuudesta oli maininnut liiallisen kiireen lapsiryhmässä, johon olisi tärkeää kiinnittää huomiota lasten havainnointia kehitettäessä. Näistä kahdessa vastauksessa oli esitetty ratkaisuksi erilaisen toiminnan toteuttamista rajoitetummin. Tarkoituksenmukaisella, mutta hieman pienemmällä toiminnan määrällä kiireen tuntu vähenisi yleisesti lapsiryhmissä. Työntekijän olisi mahdollista aiempaa paremmin keskittyä pienryhmänsä kanssa toimimiseen ja samalla myös lasten havainnointiin. Kahdessa vastauksessa oli esitetty ratkaisuksi lasten havainnoin helpottamiseksi, valmiiden lomakepohjien kehittämistä esimerkiksi ikätasojen mukaan. Vastaajien mukaan, tietokoneet päiväkodin jokaisessa lapsiryhmässä mahdollistaisi aiempaa paremman ja tehokkaamman havaintojen kirjaamisen.

” Kiire on huono asia, pitäisi varmasti vähentää

liiallista menemistä joka paikkaan.”

(Vastaaja 3)

” Pitäisikö meidän ”höllentää” jossain kohdin toiminnassa,

että voisimme heittäytyä enemmän seuraamaan lasten leikkiä?”

(Vastaaja 6)

5.7.2.9 Iltatapaaminen pilottiryhmien kanssa toukokuussa

Toukokuun pilottiryhmien tapaaminen toteutettiin iltapalaverin muodossa. Lähetin pilottiryhmien henkilökunnalle tiedotteen illan aikana käsiteltävistä aiheista, jotta heillä oli niihin mahdollisuus ajoissa valmistautua. (Liite 13). Tapaamiseen valmisteamani ohjelma jakautui kahdelle aiheelle. Koko päiväkodillemme suunnatun yhteisen informaatio tilaisuuden suunnitteluun sekä kokeilujaksoon osallistuneille lapsille suunnatun kysely lomakkeen laadintaan.

Sovimme, että jokainen pilottiryhmien henkilökunnasta varautuu esittämään oman näkökulmansa yleisesti pienryhmätoiminnasta sekä oman ryhmänsä käytännön kokemuksista. Informaatiotilaisuuden valmistelu tapahtui parityöskentelynä. Parit muodostuivat sen mukaan, miten henkilökunta työvuorojensa puitteissa osallistuivat informaatiotilaisuuteen.

Pyysin pilottiryhmiltä mielipiteitä kyselyn sisältöön, joka oli suunnattu pienryhmätoiminnassa mukana olleille lapsille. Kysely päätettiin suunnata vain lapsille, koska vanhempien oli henkilökunnan näkemyksen mukaan vaikea vastata pienryhmätoimintaa koskeviin kysymyksiin. Pienryhmätoimintahan oli vielä päiväkodissamme varsin uutta eikä vuoden aikana järjestetty esimerkiksi avoimien ovien päivää, jolloin pienryhmien toimintaan vanhemmilla olisi ollut mahdollisuus tutustua. Tutkimuksen kannalta merkityksellisiksi kysymyksiksi nähtiin erityisesti, miten lapset olivat sisäistäneet omat pienryhmänsä ja leikinvalintataulun käyttötarkoituksen ja mikä lasten näkökulmasta pienryhmien toiminnassa oli ollut myönteistä.

5.7.2.10 Palautekysely toimintaan osallistuneille lapsille

Kysely pienryhmätoimintaan osallistuneille lapsille jaettiin toukokuun lopulla pilottiryhmien välityksellä. Kyselyyn oli liitetty vanhemmille suunnattu johdanto, jossa toivottiin lasten vastaavan kysymyksiin kotona vanhempiensa avustuksella. (Liite 14)

Kyselyitä kahden pilottiryhmän osalta jaettiin yhteensä 38 ja vastauksia palautettiin 23. Käsittelen aineistoa raportissa ryhmien osalta yhteisesti. Vastaajat numeroin 1-23 ja suorissa lainauksissa käytin anonyymisyyden säilyttämiseksi lapsi 1, lapsi 2 jne.

Kysymyksillä 1 -3 pyrittiin selvittämään sitä miten lapset ymmärsivät pienryhmä käsitteen, miten he olivat sisäistäneet omat pienryhmänsä ja mitä he olivat omasta mielestään pienryhmissä tehneet.

Sana pienryhmä jakautui selkeästi erilaisiin termeihin. Lapsista neljä käytti termiä pieni ja pieni ryhmä kysyttäessä pienryhmä sanan merkitystä. Seitsemän lasta oli sel-

keämmin maininnut sen tarkoittavan kahta jaettua erillistä ryhmää. Viisi lapsista oli kuvaillut pienryhmän termein enemmän ja vähemmän. Viisi lasta oli kuvannut pienryhmätermiä oman mielikuvansa mukaan tai nimennyt suoraan oman pienryhmänsä nimen mukaan. Kaksi lasta ei ollut vastannut pienryhmätermiä koskevaan kysymykseen.

”On vähemmän lapsia yhdessä ryhmässä.”

(Lapsi 15)

”Pupuja, koska puput (päiväkodin 0-2 - vuotiaiden ryhmä) on niitä pieniä.”

(Lapsi 19)

Kaikki 23 lasta olivat osanneet nimetä oman pienryhmänsä. Pienryhmien toimintaa koskevaan kysymykseen oli vastattu monipuolisesti. Lasten vastauksista selkeimmin pienryhmien toiminnasta erottui leikkiminen (10 vastausta), kirja- tai kynätehtävät (8 vastausta) sekä ulkoilu/retket (5 vastausta).

Leikinvalintataulu oli käytössä molemmissa pilottiryhmissä tarkastelujakson ajan. Kysymyksellä 4 kartoitettiin lasten ymmärrystä leikinvalintataulun käytöstä. Vain kolme kyselyyn osallistuneista lapsista ei ollut osannut määritellä taulun käyttötarkoitusta tai koki leikinvalintataulun olevan vain ryhmän työntekijöiden käytössä. Lapset olivat monisanaisesti ja taidokkaasti kuvanneet vastauksissaan leikinvalintataulun käyttöä. Lapsista 13 oli nimennyt selkeästi lasten nimien ja erilaisten leikkien/leikkikalujen kuvien kuuluvan leikinvalintataulun käyttöön. Seitsemässä vastauksessa oli keskitytty erityisesti kuvaamaan leikinvalintataulun ulkonäköä, mutta käyttötarkoituksen ymmärrys oli silti nähtävissä vastauksissa.

” Otetaan nimi ja laitetaan se leikin kohdalle tauluun.

Jos on kolme ruutua, saa mennä kolme siihen leikkiin.”

(Lapsi 8)

”Sen avulla valitaan leikki. Jokaisella on oma pyykkipoika.

Pyykkipoika laitetaan sen leikin kohdalle, jota haluaa leikkiä.”

(Lapsi 13)

Kyselyn loppuosassa lapsia pyydettiin nimeämään omin sanoin ja kuvin mikä heidän mielestään oli mukavin asia pienryhmissä. Lapset olivat luonnollisesti nimenneet erilaisia toimintoja mutta myönteistä oli huomata, että vastauksissa tuli esille huomioita pienryhmän rauhallisuudesta. Lapsista 11 mainitsi askartelun ja kynätehtävät mukavimmaksi asiaksi pienryhmissä. Leikkiminen ja jumppatuokiot olivat mainittuina mieluisimpina toimintoina kuudessa vastauksessa. Kaksi lasta totesi vastauksissaan kaiken toiminnan olleen kivaa ja kahden lapsen mukaan retkeilyt olivat olleet mukavinta pienryhmissä. Kaksi lasta ei ollut vastannut tähän kysymykseen.

” Leikkiminen ja askartelu.”

(Lapsi 1)

” Saa välillä olla ihan rauhassa kun ei ole niin paljon mölyä

ja silloin on myös helpompi tehdä tehtäviä.”

(Lapsi 14)

5.7.2.11 Informaatiotilaisuus koko päiväkodin henkilökunnalle

Tarkastelujakson loppuarviointia ei vielä tähän mennessä oltu toteutettu, eikä varsinaista tutkimuksen lopputulosta voitu vielä tässä vaiheessa esittää. Näin kuitenkin merkityksellisenä, että toimintakauden lopussa koko päiväkodin henkilökunnallemme järjestettiin yhteinen informaatiotilaisuus. Tilaisuus toteutettiin työpäivän aikana 21.5.2013 kahdessa osassa siten, että siihen oli kaikilla henkilökuntamme jäsenillä mahdollisuus osallistua. Tilaisuudesta informoitiin yhteisesti henkilökunnan ilmoitustaululla. Samassa yhteydessä toivottiin koko henkilökuntaa kirjaavan vielä mahdollisia kysymyksiä pienryhmätoiminnasta. Kysymykset pyydettiin palauttamaan minulle ennen informaatiotilaisuutta joita ei kuitenkaan saatu yhtään.

Tilaisuudessa henkilökunnalla oli mahdollisuus kuulla pilottiryhmien jäsenten näkemyksiä ja käytännön kokemuksia pienryhmiensä toiminnasta tarkastelujakson ajalta. Esitykseen koottiin oman alustukseni lisäksi Greta Lahdenrannan kokoama powerpoint-esitys. Koosteessa oli tiivistetysti esitetty pienryhmien käytännön toiminta,

ryhmien aikataulut, näkökulmia toimivan tiimin edellytyksistä sekä kokemuksia pienryhmätoiminnan tuomista mahdollisuuksista. (Lahdenranta, 2013.)

5.7.3 Toisen toimintasyklin havainnot ja reflektointi

Tarkastelujakson ajalta on tehtävissä havaintoja ja reflektointia sekä pienryhmien toiminnan näkökulmasta että tutkimusprojektin näkökulmasta. Projektin kannalta toinen toimikausi keskittyi ensisijaisesti pilottiryhmien pienryhmätoiminnan seuraamiseen ja havainnointiin. Tutkimusaineistoa projektista kertyi verrattain paljon ja tutkijan näkökulmasta sen rajaamiseen olisi voitu kiinnittää tarkempaa huomiota.

5.7.3.1 Muutokset pilottiryhmien toiminnassa tarkastelujakson aikana

Pilottiryhmät tekivät ansiokasta pienryhmätoiminta suunnittelua heti uuden toimikauden alussa ja pienryhmien toiminta oli pilottiryhmissä käynnissä jo syyskuussa 2012. Käytännön työskentely käynnistettyjen pienryhmien kanssa vaati joitakin uudelleen järjestelyjä ja muutoksia ryhmien toiminnassa tarkastelujakson aikana. Koska ryhmän 1 toimintatilat ja käytännönjärjestelyt eivät mahdollistaneet lasten jakamista pienryhmiin koko ryhmän ruokailutilanteissa oli ryhmän pohdittava muita ratkaisuja. Pienryhmätoiminnan käynnistyttyä ryhmän tiimi muutti lasten koko ryhmän ruokailua aikataulun aiempaa tehokkaammalla porrastamisella. Lasten aamupala käytäntöä siten, että tarjoilu suoritettiin rajoitetun ajan (klo 8-8.30) ja pöytiin siirtyminen tapahtui suoraan lasten aamun aikana aloittamista leikkitilanteista tai saapuesssa päiväkotiin. Pienryhmien jakamiseen ryhmän henkilökunnan kesken kiinnitettiin myös aiempaa tarkempaa huomiota. Näin varmistettiin, että ryhmän kaikki lapset saivat oikeutetusti myös lastentarhanopettajan toteuttamaa opetusta. (Ryhmä 1 tiimipalaverin muistio 15.1.2013.)

Leikinvalintataulun käyttöönotto syyskauden lopulla oli rauhoittanut aiemmin ilmennyt levottomuutta lasten leikkitilanteissa. Aiemmin toteutetut koko lapsiryhmälle toteutetut levottomat ja häiriöherkät lepo hetket muutettiin tiimin toimesta sadunkuuntelu tuokioiksi. Satutuokion jälkeen toiminta jatkui rauhallisena työskentelynä ky-

nä/kirjatehtävissä ryhmän työntekijän johdolla tai leikkinä pienryhmissä. (Ryhmä 2 tiimikansio muistio 14.1.2013.)

Rauhattomiksi osoittautuneet ruokailutilanteet muutettiin siten, että lasten suurryhmä jaettiin edelleen pienempiin ryhmiin. Kannustimeksi ruokailutilanteiden onnistumisille ryhmän tiimi sopi, että yksi pienryhmistä muodostuu päivittäin siten, että jokainen lapsi vuorollaan voi ruokailla pienryhmätilassa aikuisen ja valitsemiensa kuuden lapsen kanssa. (Ryhmä 2 tiimikansio muistiinpanot 17.1.2013.)

Ryhmä 2 teki kevätkaudella muutoksia mm. pienryhmien määrään. Syyskaudella toteutunut toimintatapa kahden pienryhmän kanssa oli aiheuttanut tiimi työntekijöille kohtuuttoman pitkiä ulkoiluaikoja ja pienryhmistä jakautuneen vastuun epätasaisuutta. Lasten suurryhmä jaettiin kevätkaudeksi kolmeen pienryhmään. Osittain johtuen myös siitä, että koko ryhmään oli sijoitettu kevätkaudella uusia lapsia ja heidät lisättiin myös pienryhmiin. (Ryhmä 2 tiimikansio muistiinpanot 5.2.2013.)

Molempien tiimien osalta yhteinen suunnittelu-aika (joka toinen viikko) koettiin riittämättömäksi jo tarkastelujakson alkuvaiheessa. Lokakuussa 2012 suunnittelu-aikaa lisättiin pilottiryhmien osalta niin, että tiimipalaverit pyrittiin toteuttamaan lisäresurssein joka viikko. Omien havaintojeni ja keräämäni aineiston pohjalta tiimien toimivuuden ohjaukseen oli merkityksellistä käyttää aikaa suunniteltua enemmän. Marraskuun 2012 toteutettua tiimien työskentelyä koskevaa aihetta oli perusteltua tarkentaa ja syventää vielä iltatapaamisessa helmikuussa 2013.

5.7.3.2 pilottiryhmiin osallistuneiden lasten kokemukset pienryhmätoiminnasta

Pilottiryhmissä toimineille lapsille suunnatussa kysely osoitti lasten sisäistäneen pienryhmätoiminnan osaksi suurryhmänsä toimintaa. Vastauksista välittyi yleisesti kuva siitä, miten lapset pystyivät erottamaan pienryhmätoiminnan ryhmän muusta toiminnasta ja miten he olivat toiminnan kokeneet. Tuloksista lasten osallisuus pienryhmiinsä tuli esille erityisesti kaikkien vastaajien taidossa nimetä oma pienryhmänsä. Leikinvalintataulu oli käytössä tarkastelujakson aikana ensimmäistä kertaa. Sen käyttö oli selkeästi muotoutunut osaksi ryhmien käytännön toimintaa tarkastelujak-

son aikana. Tämä näkyi lasten vastauksissa nimetä ja kertoa leikinvalintataulun käytöstä. Vastauksissa pilottiryhmien lapset pystyivät määrittelemään yksittäisiä tilanteita, joissa pienryhmät olivat olleet käytössä. Mielestäni tämä osoittaa sitä, että yksittäisen lapsen kohdalla pienryhmätoiminnan käytännön työskentely oli vakiintunut suhteellisen nopeastikin osaksi päiväkodissa vietettyä aikaa. Myös pilottiryhmien työntekijöiltä saatu palaute tekemistään havainnoista lasten kokemuksista pienryhmistä tuki tätä havaintoa.

5.7.3.3 Työskentely pilottiryhmien kanssa

Projektin kannalta tapaamiset pilottiryhmien kanssa osoittautuivat merkityksellisiksi sekä aineiston keruun kannalta että projektin etenemiselle. Säännöllisillä tapaamisilla pystyin varmistamaan projektin johdonmukaisen etenemisen. Sain samalla kokonaiskuvaa pienryhmien ja työntekijöiden tiimin sen hetkisestä tilanteesta. Esimiehen osallistuminen tapaamisiin oli tärkeää, koska hän sai myös ajantasaisen tiedon projektin vaiheista ja sen etenemisestä. Tiimeissä toteutetut keskustelut avasivat uusia näkökulmia esimerkiksi ryhmien käytännön työn muutoksiin pienryhmien toiminnassa. Iltaisin toteutetuissa tapaamisissa ryhmät keskittyivät arvioimaan omaa työtään ja pienryhmätoiminnan mukana tuomia muutoksia koko lapsiryhmänsä osalta. Toteutimme yhteisesti myös projektiin kuuluvaa suunnittelua. Pelkät haastattelut tai kyselylomake muotoinen aineistotiedon kokoaminen olisi näkemykseni mukaan jättänyt tutkijan projektin ulkopuolelle. Projektin hallinta olisi vaikeutunut ja tulokset saattaneet jäädä hajanaisiksi.

Tutkimusprojektin alussa pyysin pilottiryhmiä kokoamaan muistiot tiimipalavereista ja muistiinpanomerkintöjä muutosprosessin herättämistä näkökulmista tiimikansioihin. Projektin ja aineistotiedon keräämisen kannalta tiimikansioiden käyttö olisi vaatinut havaintojeni mukaan ennakoitua tarkempaa perehdytystä tutkimusprojektiin osallistuneiden tiimien osalta. Ryhmien välillä kansioiden käyttö osoittautui eri tasoisiksi ja toivottua vähäisemmäksi. Ryhmä 1 ei ollut tehnyt tarkastelujakson aikana tiimikansio merkintöjä eikä kansiota voitu käyttää aineistolähteenä. Tutkimuksen aineiston keruun osalta muutosprosessin vaiheet tulivat esille johdollani toteutetuissa tiimipalavereissa. Näistä tapaamisista tein muistiot tutkimuksen aineistoa varten.

Ryhmä 2 oli koonnut kansioonsa tiimipalaveriensa muistioita sekä kirjanneet pienryhmiensä toiminnassa tekemiään muutoksia 9/2012 – 2/2013 väliseltä ajalta.

Idea ja valmiiksi suunnitellut tiimikansion sivut olivat Kirsi Järvisen ja Petteri Mikolan kokoaman ”Tiimille hyvä päivä tänään” -julkaisussa. Mielestäni julkaisun sisältö oli hyvä mutta laaja. Kattavuutensa vuoksi se vaati selkeästi enemmän aikaa sisällön läpikäymiseen ja perusidean selventämiseen. Julkaisu sisälsi keskeisimmät tiimityölle merkitykselliset alueet, kuten ohjausta, näkökulmia tiimin yhteiseen toimintaan ja toimintatapoja tiimien palaverikäytäntöihin. Jatkossa tiimikansioiden käyttö olisi havaintojeni mukaan perusteltua, koska yhteisesti keskustellut asiat dokumentoituvat muistioihin. Toisaalta kansio toimi myös muistiinpanovälineenä. Tiimin jäsen oli voinut kirjata merkitykselliseksi näkemistään asioita ennen varsinaisia yhteisiä palavereja. Mielestäni tämä edesauttaisi selkeästi myös jatkossa tiimipalaverien sisällön suunnittelua ja helpottaisi käsiteltävien aiheiden rajausta.

5.7.3.4 Tutustumiskäynnit yhteistyö päiväkoteihin

Suunnitteluvaiheessa tutustumiskäyntien mahdollisuutta yhteistyöpäiväkoteihin ei oltu vielä huomattu ja idea syntyi pilottiryhmistä tarkastelujakson aikana. Tutkimusprojektin kannalta tutustumiskäynnit yhteistyö päiväkoteihin (Kesämäen ja Leijapuiston päiväkodit) osoittautuivat havaintojeni varsin mukaan merkityksellisiksi. Vierailukäynnit aiheuttivat myönteistä vertailua muiden päiväkotien toimintamuotoihin ja pilottiryhmien työntekijät pystyivät näkemään niistä omaan yksikköömme sopivia toimintamalleja. Tutustumiskäynnit oli järkevää ajoittaa myös eri toimikausille, jolloin ne eivät aiheuttaneet kohtuutonta kuormitusta pilottiryhmille. Uudet yhteydenotot vierailujen jälkeen yhteistyöpäiväkoteihin olivat tarkoituksenmukaisia, koska ne vähensivät epäselviksi jääneitä käytännönkysymyksiä ja toisaalta antoivat myös pilottiryhmille toivottua käytännöntukea.

Pyysin henkilökuntaa antamaan palautetta marraskuussa 2012 tehdystä vierailusta Kesämäen päiväkotiin. Työntekijöitä pilottiryhmissä oli yhteensä seitsemän. Vastuksia palautettiin kuusi, koska yksi henkilökunnasta ei osallistunut tutustumiskäyntiin.

Neljä vastaajaa pitivät tutustumiskäyntiä erityisesti tarpeellisena ja uusia näkökulmia avaamana. Selkein ero pienryhmien toiminnassa huomattiin aikuisten vaihtuvuudessa. Vertailu päiväkodissa pienryhmän aikuinen pysyi samana kun taas omassa yksikössämme työntekijät vaihtuivat säännöllisesti lasten pienryhmissä. Kaksi vastaajista oli erityisesti tähän kiinnittänyt huomiota ja pitivät oman yksikkömme käytäntöä parempana. Kahdessa vastauksessa myönteisenä mainittiin myös vertailu päiväkodin rauhallinen ilmapiiri lapsiryhmässä pienryhmien toiminnan aikana. Vastaajista kaksi oli kiinnittänyt huomiota myös lapsilähtöiseen työotteeseen. Pienryhmien aikuinen osallistui leikin ohjaamiseen ja oli aktiivinen myös lasten leikkiin tarvittavien puitteiden luomisessa.

5.7.3.5 Luentopalaute ja tiimityöskentelyä koskeva syventävä osuus

Pyysin pilottiryhmien henkilökuntaa arvioimaan marraskuussa 2012 toteutetun tiimityöskentelyä koskevan luennon antia ja merkityksellisyyttä. Käsittelin palautteen yhteisesti pilottiryhmien osalta ja vastaajia oli näin ollen seitsemän. Vastaajista neljä piti erityisesti luentoa ja asiantuntijan osaamista hyvänä. Kahden vastaajan mukaan luento oli herättänyt ajatuksia omasta työskentelystä tiimissä sekä tiimin keskustelun avoimen keskustelun merkityksestä.

” Luento oli hyvä ja asiantuntevuutta löytyi. ”

(vastaaja 2)

” Laittoi ajattelemaan mitä / miten itse voisin kehittää tiimissä toimimista.”

(vastaaja 3)

” Olisi tarvinnut olla koko henkilökunnan paikalla.”

(vastaaja 5)

Vastaajista neljä mainitsi hyvän tiimityöskentelyn vahvuuksiksi huumorin ja joustavuuden ryhmässään. Tiimin yhteisten sääntöjen ja pienryhmätoimintaan sitoutumisen mainittiin erityisinä myönteisinä piirteinä kahdessa vastauksessa. Kolme vastaajista piti työntekijöiden erilaisuutta ja monipuolisten taitojen arvostamista merkityksellisenä.

”Arvostamme toistemme työpanosta.” (vastaaja 3)

” Meillä on työntekijät jotka haluavat ja yrittävät
onnistua pienryhmiensä vetämisessä.” (vastaaja 4)

” Erilaisuus kunniaan! Jaetaan tehtäviä taipumusten mukaan.”
(vastaaja 6)

Neljässä vastauksessa tiimityön haasteiksi mainittiin edelleen kiire ja suunnitteluajan vähäisyys. Kaksi vastaajista toivoi enemmän lapsilähtöisempää työtettä ja työtä kuormittavien suurten vaatimusten arvioimista. Kolme vastaajista mainitsi pienryhmätoiminnan toteutuksessa töiden epätasaisen jakaantumisen ja mainitsi selkeän vastuun jaon sekä oma-aloitteisuuden merkityksen pienryhmien kanssa toimiessa.

” Mietimmekö asioita aina lapsilähtöisesti?”
(vastaaja 2)

” Voisimme ehkä pysähtyä miettimään, mikä on toiminnassamme
tarpeellista ja miksi teemme näin.” (vastaaja 6)

Kyselyn lopussa pilottiryhmien jäsenillä oli mahdollisuus esittää ehdotuksia asioista, joista he kokivat tarvitsevansa vielä lisätietoja pienryhmiensä kanssa toimiessaan. Neljässä vastauksessa oli toivottu vielä ratkaisumalleja ajankäyttöön, edelleen kokemuksia kolmen pienryhmän toteuttamisesta lasten suuryhmässä, uutta tutustumiskäyntiä pienryhmätoimintaa toteuttavaan päiväkotiin sekä tiimeille mahdollisuutta työnohjaukseen ja keskusteluun ulkopuolisen asiantuntijan kanssa.

Tiimityöskentelyn syventävässä osuudessa (iltatapaaminen helmikuussa 2013) tarkoituksenani oli keskittyä erityisesti pilottiryhmistä saamaani palautteeseen ja keskustelun avaamiseen erityisesti tiimien antamista myönteisistä palautteista keskinäisessä työskentelyssään. Keräsin aineistoa molemmista ryhmistä yhteisesti ja käsitelin niitä yleisellä tasolla niin, että vastaajien anonymisyys säilyi. Katsoin, että kuulemalla tiimien myönteisiä kokemuksia voisimme samalla avata rakentavasti myös tiimeille yleisestikin tyypillisiä solmukohtia. Vastakkainasettelulla ryhmillä oli mah-

dollisuus saada uusia näkökulmia tiimissä työskentelyyn ja omiin yhteistyötaitojensa arviointiin. Tapaamisiltamme lopuksi keräsimme ryhmätyömuotoisesti asiasanoja hyvän tiimityön piirteiksi. Pyysin heitä erityisesti pohtimaan tiimin työskentelyä lasten suuryhmässä, jossa toteutetaan pienryhmätoimintaa. Koottu yhteenveto esitettiin koko henkilökunnalle toukokuussa järjestetyssä informaatiotilaisuudessa.

NÄISTÄ ANNOITTE KIITOSTA

ENTÄ JOS EI OLISI NÄIN?

Yhteiset säännöt

pidänpö kiinni sovituista säännöistä? Toiminko niiden mukaan?

Työt jakaantuvat tasaisesti

Miten käy jos vain yksi tai muutamat tekevät kaikki lapsiryhmässä tehtävät työt?

Olemme itseohjautuvia

Mitä jos oma-aloitteisuutta puuttuu?

Sitoudumme pienryhmiin

Mitä jos joku ei halua, ei jaksaa toteuttaa lasten pienryhmiä? Miten ratkaisemme?

Huumori on tärkeää

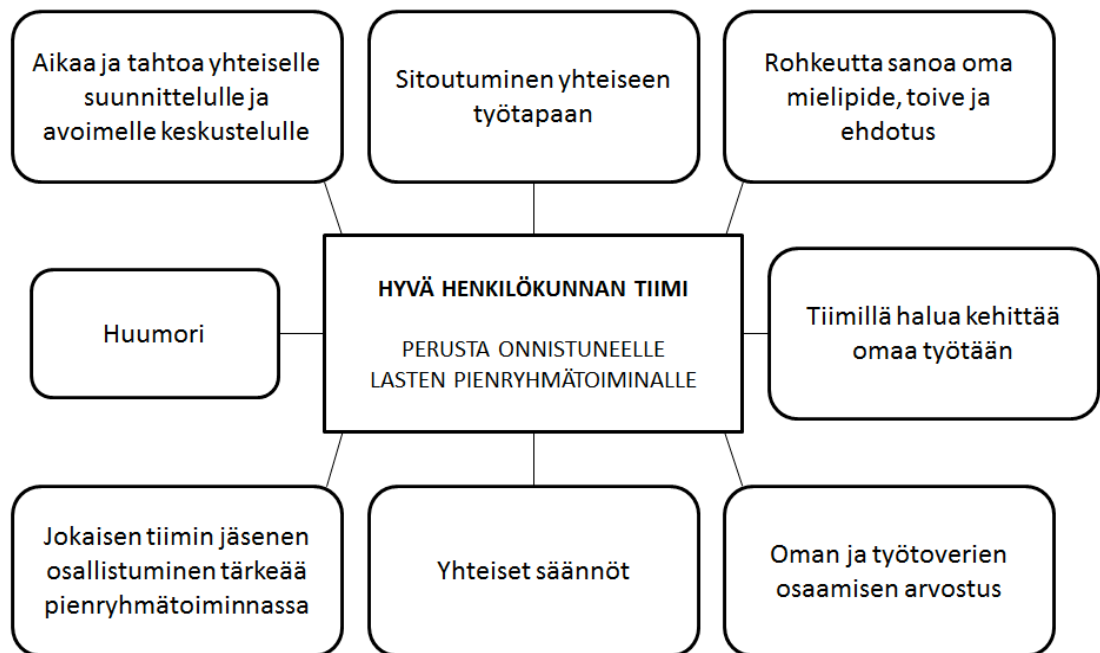
Mitä jos huumori ryhmässä loppuu? Miten se vaikuttaa lapsiin ja aikuisiin? Osaanko nauraa myös itselleni?

Arvostan toisen työtä

Miten käy jos emme jaa vastuuta? Tai jos en luota tiimiini?

Meillä on paljon ideoita

Mikä on riittävä määrä toimintaa lapsiryhmässä? Mihin riittävät resurssit ja voimavarat? Ehdinmekö kaikkea?

Kuva 8 Hyvän tiimityön edellytyksiä

6 TULOKSET

6.1 Tutkimusprojektin loppuarviointi

Tutkimusprojektin tarkastelujakso päättyi toukokuun 2013 loppuun. Kokoonnuimme pilottiryhmien kanssa vielä yhteisesti 14.6.2013 päätöstilaisuuteen ja päätössanoin kiitin projektiin osallistuneita työntekijöitä ja johdon tasoa. (Liite 15)

Tilaisuudessa myös loppuarviointia koskeva kysely, joka pyydettiin palauttamaan heinäkuun 2013 alkuun mennessä. Kyselyä jaettiin yhteensä kahdeksan kaikille pilottiryhmien jäsenille ja johdon tasolle. Seitsemän kyselyyn osallistuneista palautti vas-

tuksen. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää projektin onnistumista ja pienryhmien toiminnalla mahdolliset aikaansaadut muutokset kokeiluun osallistuneissa päiväkodin lapsiryhmissä. Kyselyn loppuosassa vastaajia pyydettiin esittämään näkökulmia asioista, jotka olisi huomioitava kun pienryhmätoimintaa aloitetaan päiväkodin toimintaympäristössä. (Liite 17)

6.2 Projektin onnistuminen

Kysymykset 1 – 5 koskivat projektin onnistumista/epäonnistumista, hyödyllisyyttä, esimiehen merkitystä hankkeessa ja arviota omasta onnistumisestani projektin koordinoijana.

Kaikki vastaajat näkivät projektin myönteisenä ja onnistumisen osoituksena nähtiin hyödyt niin lapsiryhmän kuin koko henkilökunnan näkökulmasta. Viisi vastaajista oli sitä mieltä, että erityisesti työrauha lapsiryhmissä oli saavutettu pienryhmätoiminnan myötä. Viidessä vastuksessa nähtiin projektin onnistuminen myös myönteisenä työntekijän näkökulmasta. He pitivät työn kehittämistä, toimintatapojen uudelleen arvioimista merkityksellisenä ja pienryhmätoiminnan käynnistämistä päiväkodissamme merkityksellisenä. Epäonnistumisena kolme vastaajista näki kiireen ja aikatauluttamisen vaikeuden pienryhmien toiminnassa. Neljän vastaajan mukaan pettymystä projektin onnistumisessa oli aiheuttanut henkilökunnan osittainen muutosvastaisuus pienryhmätoiminnalle ja projektin suuri kokonaisuus, johon ei riittävästi ollut vastaajien mielestä aikaa paneutua.

Kysymys 3 käsitteli hyödyn näkökulmaa ja erityisesti pilottiryhmään osallistuneiden lasten, henkilökunnan tiimien ja koko päiväkodin henkilökunnan näkökulmasta. Kaikki vastaajat olivat projektin hyötynä sen tuoman työskentelyrauhan ja melutason alenemisen lapsiryhmiin. Neljä vastaajista mainitsi erityisesti vuorovaikutuksen parantuneen lapsiryhmässä ja pienryhmätoiminnan myötä lapsen yksilöllinen kohtaamisen mahdollistuneen. Kolme vastaajista koki projektin tuoneen etua käytännönjärjestelyihin joka näkyi muun muassa tilojen ja lelujen osalta, jotka jakaantuivat lapsiryhmässä projektin aikana paremmin. Projektista ilmenneitä haittavaikutuksia lapsille ei vastauksista tullut esille.

Kuuden vastaajan mukaan projektin hyöty oli nähtävissä tiimien osalta keskustelun ja yhteisenä suunnittelun lisääntymisenä ja selkeämpänä vastuunjakona. Kolme vastaajista näki projektin etuna oman työn arvioimisen ja kehittämisen. Viiden vastaajan mukaan koko päiväkotia nähtiin edun saajana projektin osalta. Pilottiryhmät tekivät tarkastelujakson ajan havaintoja ja keräsivät käytännön kokemusta pienryhmätyöstä. Saatujen tulosten katsottiin hyödyttävän koko henkilökuntaa. Projektista ilmenneeksi haitaksi mainittiin kolmessa vastauksessa koko henkilökunnan välille syntyneet ajoittain ilmenneet väärinkäsitykset ja muutosvastaisuus pienryhmätoiminnan etenemiselle.

Esimiehen rooli nähtiin erityisesti projektin alkuvaiheessa merkityksellisenä. Neljän vastaajan mukaan esimies nähtiin mahdollistajana projektin aloitukselle ja pienryhmätoiminnan puolesta puhujana. Myönteinen suhtautuminen, resurssien ja puitteiden järjestely sekä johdonmukainen työote pienryhmätoiminnan aloitukselle olivat viiden vastaajaan mukaan tärkeässä roolissa kokeiluvuoden aikana.

Ensimmäisen osan viimeinen kysymys (5) kohdistui omaan onnistumiseeni projektissa. Viiden vastaajan myönteinen palaute koski erityisesti yhteisiä tapaamisia pilottiryhmien kanssa. Tapaamiset oli koettu johdonmukaisesti eteneviksi ja niiden sisältö huolellisesti suunnitelluksi. Vastaajista kuusi oli arvioinut rooliani myönteisesti projektin koordinoijana tavoitteiden asettajana, kannustajana ja ryhmästään huolehtijana.

6.3 Pienryhmätoiminnalla saavutetut muutokset tarkastelujakson aikana

Kyselyn toisessa osassa pyrittiin arvioimaan tarkastelujakson ajalta saatuja muutoksia. Vastaajia pyydettiin palauttamaan mieleen aiemmat työvuodet lasten suurryhmissä. Tämän jälkeen vastaajat vertasivat sitä tarkastelujakson toimikauteen ja työskentelyyn pienryhmien kanssa. Vertailun kohteena käytettiin projektille asetettuja arviointikriteereitä aikatalutusta, tiimien työskentelyä, työskentelyrauhaa, vuorovai-
kutusta ja havainnointia.

6.3.1 Onnistunut aikataulutus

Vastaajat kuvasivat oman näkemyksensä mukaan lasten suurryhmien aikataulutusta strukturoiduksi ja joustamattomaksikin. Aikataulutuskäytäntö on vuosia pysynyt samana ja osa vastaajista koki työvuorojärjestelyjen osittain toimimattomaksi lasten suurryhmien kanssa toimiessa.

Vastaajat arvioivat onnistumistaan pienryhmätoiminnan aikataulutuksessa. Kuusi vastaajista koki pienryhmien aikataulutuksen onnistuneen suhteellisen hyvin. Yksi vastaajista koki sen haastavaksi. Aikataulutuksen onnistumiseen olivat vaikuttaneen neljän vastaajan mukaan erityisesti työntekijöiden kokeilunhalu ja motivaatio aikataululliseen suunnitteluun. Aikataulutuksen onnistumista hankaloittivat neljän vastaajan mukaan tiimin henkilökunnan työvuorojen toimimattomuus, yhteisen suunnittelujan vähäisyys ja työtehtävien epätasainen jakautuminen. Kahden vastaajan mukaan nopeastikin vaihtuvat tilanteet ja poikkeukset ryhmien toiminnassa hankaloittivat aikataulussa pysymistä ja aiheuttivat kiirettä.

6.3.2 Hyvä tiimityö

Yleisesti vastaajat näkivät tiimien työskentelyn lasten suurryhmissä eri näkökulmista. Osa koki tiimien toimivan suhteellisen samalla tavoin toimintavuodesta toiseen. Osa vastaajista näki tiimityöskentelyssä eroja sen mukaan miten tiimi henkilökemiat ja yhteistyö toimi. Kolmessa vastuksessa viitattiin työntekijöiden yhteiseen suunnitteluun ja keskusteluhalukkuuteen. Heidän mukaansa lasten suurryhmissä työntekijöiden välinen keskustelu lapsiryhmän toiminnan aikana, jopa hankaloittaa toimintaa ja esimerkiksi työhön kuuluvaa lasten havainnointia.

Kaikki seitsemän vastaajaa olivat yksimielisiä siitä, että pienryhmätoiminnan myötä oli nähtävissä vaikutuksia myös henkilökunnan tiimiin toimintaan. Neljä vastaajaa korosti erityisesti tiimipalaverien merkityksen lisääntymistä ja vuorovaikutuksen nähtiin muuttuneen myönteisesti. Kolme vastaajista oli kiinnittänyt erityisesti huomiota siihen että, yhteinen keskusteluaika lapsiryhmässä oli selkeästi vähentynyt aiempiin vuosiin nähden. Jokainen työntekijä teki tahoillaan töitä oman pienryhmänsä

kanssa ja keskittyi näin ollen oman ryhmänsä lasten toimintaan ja havainnointiin. Kolmen vastaajan mukaan tiimin tiedonkulku esimerkiksi työntekijän ja vanhempien välisistä keskusteluista ja lasten ruokailut (tapahtuivat osittain lasten suurryhmissä) eivät kokeiluvuoden aikana olleet muuttuneet aiempiin vuosiin verrattuna.

Kohdassa 2 pyydettiin vastaajia arvioimaan myös pienryhmätoiminnan mahdollisia vaikutuksia työntekijöiden hyvinvointiin. Kolme vastaajista koki työhyvinvoinnin lisääntyneen pienryhmätoiminnan myötä alentuneen melutason ja työskentelyrauhan myötä. Neljän vastaajan mukaan mahdollisuus oman työn kehittämiseen motivoi ja lisäsi näin ollen myös työhyvinvointia. Kahdessa vastauksessa työntekijä näki eri ikäisen lapsiryhmän pilottiryhmää paremmaksi työntekijän oman työn kehittämiseksi. Omatoimiseen työskentelytapaan perustuen pienryhmätoiminnan kokeilu ei ollut tuonut muutosta työntekijän jo aiemmin kokemaan työn mielekkyyteen.

6.3.3 Työrauhaa lapsille ja aikuisille

Työrauhaa käsittelevässä kysymyksessä vastaajaa keskittyi tarkastelujakson lapsiryhmän melutasoon ja pienryhmien siihen tuottamiin muutoksiin.

Kyselyyn vastaajista kaikki olivat havainneet muutoksen koko lapsiryhmän melutasossa. Vastaajista kaikki olivat kokeneet melutason alentuneen lasten koko ryhmässä. Neljän vastaajan mukaan melutasoon oli pystytty vaikuttamaan pienryhmiin ja kamalla varsinaisen toiminnan aikana esimerkiksi leikkitilanteissa ja kädentaidon tuokioissa. Kolme vastaajista oli kiinnittänyt huomiota ruokailutilanteiden rauhoittamiseen pienryhmiin jaettaessa. Kuuden vastaajana mukaan pienryhmien siirtymätilanteet ulkoiluun olivat rauhallisempia. Porrastamisella saadut muutokset olivat nähtävissä selkeästi melutason alenemisena lasten suurryhmien siirtymätilanteisiin verrattessa. Melutason alentamisella oli neljän vastaajan mukaan nähtävissä rauhoittava vaikutus ja pienryhmissä lapset pystyivät paremmin keskittymään leikkiin ja tekemiseen. Kolme vastaajista oli kiinnittänyt huomiota hiljaisten ja arkojen lasten rohkaisumiseen, joka oli nähtävissä heidän mukaansa pienryhmien melutasoltaan alhaisemmassa ympäristössä.

Vastaajien mukaan melutason lasku pienryhmätoiminnan myötä oli nähtävissä myönteisenä vaikutuksena myös työntekijän näkökulmasta. Kuudessa vastauksessa mainittiin lapsiryhmän melutason vaikuttaneen omaan työviihtyvyyteen, koska häiriötilanteita oli vähemmän, eikä aikaa kulunut lapsiryhmän äänenkäyttöön puuttumiseen tai konfliktien selvittelyyn. Työ koettiin vähemmän kuormittavaksi, kun lapsiryhmän korkeaan melutasoon oli saatu muutosta ja itse lasten kanssa työskentelyyn pystyi aiempaa paremmin keskittymään. Vastaajista kolmen mukaan erityisesti ruokailutilanteet olisi pitänyt jakaa pienryhmiin, koska niissä melutaso koettiin edelleen haitaksi. Toisaalta kahden vastaajan mukaan iltapäivällä, jolloin pienryhmätoimintaa ei toteutettu, ryhmän melutaso koettiin stressiä aiheuttavaksi tekijäksi.

Yleisesti vastauksista nousi muutamia erityisen mielenkiintoisia ja mielestäni tärkeitä näkökulmia lapsiryhmän melutasoa arvioidessa. Vastauksista välittyi tietoa, jonka mukaan olisi merkityksellistä kiinnittää huomioita myös ryhmän työntekijöiden omaan äänenkäyttöön ja keskinäiseen keskusteluun lapsiryhmässä. Lapsiryhmässä niin suurryhmissä kuin pienryhmissäkin melutaso saattoi nousta siitä syystä, että aikuisten keskinäinen kovaääninenkin keskustelu esimerkiksi ruokailutilanteissa antoi huomaamattakin myös lapsille ”luvan” kovaääniseen keskusteluun. Äänekäs keskustelu muutti hetkessä ruokailutilanteen rauhattomaksi. Myös tilojen huonon akustiikan (kaikuminen) katsottiin vaikeuttavan melutason alentamista lapsiryhmässä pienryhmätoiminnasta huolimatta.

6.3.4 Vuorovaikutus

Kyselyn kohdassa neljä pyydettiin vastaajia vertaamaan työskentelyään aiemmissa lasten suurryhmissä kokeiluvuoden pienryhmiin. Kysymyksellä pyrittiin selvittämään havaittuja muutoksia vuorovaikutuksessa lapsen ja työntekijän välillä. Kysymystä tarkennettiin näkemyksillä, mitkä tekijät olivat mahdollisesti estäneet muutosten syntymistä vuorovaikutuksen osalta pienryhmätoiminnan kokeilun aikana.

Vastaajista kaikki olivat havainneet muutoksen vuorovaikutuksessa lapsen ja työntekijän välillä. Vastauksista kuitenkin ilmeni huomio, että vuorovaikutusta oli saattanut estää tai hankaloittaa keskeytetyt pienryhmätilanteet, puhelimeen vastaaminen tai

ajoittain pakolliset paperityöt. Neljä vastaajaa oli kokenut vuorovaikutuksen lisääntyneen työntekijän ja lapsen välillä erityisesti hiljaisten ja arkojen lasten osalta. Toisaalta näistä kolmessa vastauksessa nähtiin myös, että vilkkaat ja äänekkäät lapset keskittyivät paremmin työntekijän ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen, kuin lasten suurryhmissä toimiessaan. Myönteinen vuorovaikutuksen muutos pienryhmätoiminnan myötä näkyi myös siten, että viidessä vastauksessa oli mainittu aikuisen tietynlainen pysähtyminen lapsiryhmänsä äärelle. Vastaajat olivat kokeneet aiempaa paremmin kohdanneensa lapsen. Tämä oli näkynyt yhteisinä keskusteluina, kuunteluna ja lasten havainnointina. Pienryhmän toiminta oli toisaalta myös mahdollistanut aikuiselle selkeän ajan lasten kanssa leikkimiselle ja pelaamiseen.

6.3.5 Lasten havainnointi

Yleisesti vastaajien kuvatessa havainnointia lasten suurryhmistä saamistaan kokemuksista yleinen näkemys oli ryhmän havainnoinnin epätasaisuus. Lasten suurryhmistä nousevat esille usein selkeimmin temperamenttiset ja osallistuvat lapset tulevat muita enemmän havainnoiduiksi. Vetäytyvät ja hiljaiset lapset saattoivat helposti jäädä taka-alalle ja havainnoin osuus jää pienemmäksi. Työntekijän aika lasten suurryhmässä nähtiin myös kuluvan pitkälti toiminnan hallintaan, joten yksittäisen lapsen havainnointiin katsottiin olevan vähän mahdollisuuksia.

Yhtenäinen näkemys kaikissa seitsemässä vastauksessa oli, että lasten havainnointi oli muuttunut pienryhmätoiminnan myötä. Vastaajista viisi koki erityisesti lasten päässeen aiempaa parempaan vuorovaikutukseen työntekijän kanssa, jolloin myös havainnointi mahdollistui ryhmän kaikkien lasten osalta tasapuolisemmin (vrt. lapsiryhmän vilkkaat ja hiljaiset/araiset lapset). Vastauksista ilmeni mielestäni tärkeä näkökulma havainnoinnin kannalta. Lasten suurryhmissä työntekijän tekemä lasten havainnointi olin kohdistunut usein pelkästään tietojen ja taitojen arvioimiseen. Pienryhmien toimiessa työntekijällä oli mahdollisuus kiinnittää erityistä huomiota myös lasten sosiaalisiin suhteisiin. Työntekijälle välittyi tietoa lasten keskinäisistä suhteista ja mahdollisiin riita- tai kiusaamistilanteisiin oli helpompi puuttua pienryhmissä.

Kysymyksillä pyrittiin myös selvittämään myös koko tiimin vastuun jakamisesta ja osallistumista lasten havainnointiin. Vastauksista viidessä todettiin koko tiimin osallistuneen lapsiryhmän havainnointiin ainakin jollakin tavalla. Vastauksissa joissa oli koettu puutteita havainnoinnin osalta oli esteeksi mainittu ajanpuute tai välinpitämättömyyttä lasten havainnointiin.

Lasten havainnoinnissa vastuun jakaminen koko tiimiä koskevaksi koettiin merkitykselliseksi. Ratkaisuna onnistuneelle lasten havainnoinnille ehdotettiin työntekijöiden sitouttamista oman pienryhmänsä havainnointiin, jolloin työntekijät myös jakaisivat tekemänsä havainnot muun tiimensä kesken. Tämä edesauttaisi tuen tarpeiden huomaamisessa yksittäisen lapsen kohdalla. Kahdessa vastauksessa ratkaisuksi oli ehdotettu kirjallisen havainnointipohjan luomista. Yhtenäinen näkemys asioista, joita pienryhmissä olisi tärkeää havainnoida saattaisi vastaajien mukaan helpottaa ja motivoida myös niiden kirjaamiseen. Havainnointien kirjallista dokumentointia pidettiin neljässä vastauksessa erityisen tärkeänä. Ratkaisuksi ehdotettiin muun muassa tietokoneiden käyttöä. Valmiita kaavakkeet tietokoneella olisivat kaikkien käytössä, joihin jokaisen olisi helppo lisätä ja täydentää lapsista tehtyjä havaintoja.

6.4 Huomioita pienryhmätoiminnan käynnistämisessä

Kyselyn viimeinen osuus oli varattu tarkastelujaksoon osallistuneiden työntekijöiden näkökulmille huomioitavista asioista uusien pienryhmien aloittaessa toimintaansa. Tämän osuuden katsoin merkitykselliseksi siksi, että tutkimusprojektini tärkeä tavoite oli käytännön kokemustiedon kerääminen pienryhmätoiminnasta koko yksikköämme varten. Tutkimuksesta saatu kokemustieto on hyödynnettävissä myös muissa päiväkotien toimintaympäristöissä, joissa pienryhmätoimintaa suunnitellaan käynnistettävän. Vastaajille kerrottiin, että kyselyn osa 3 jaetaan myös esimiestason käyttöön ja sitä voidaan käyttää muun henkilökunnan koulutuksessa. Keräsin yhteenvedon liitteeksi tutkimusprojektin raportin loppuun. (Liite 17)

7 YHTEENVETO

Raportissa kuvattu tutkimusprojekti tutki pienryhmätoimintaa työmenetelmänä ja sen vaikutuksia lapsiryhmässä lasten ja työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyönä toteutetun tutkimus- ja kehittämistehtävän keskeinen tavoite oli toteuttaa oman työyksikön kehittämiseen tähtäävä tutkimusprojekti, jossa yhdistyivät ammatillinen osaaminen, teoreettinen tieto sekä tutkimus- ja kehittämisosaaminen.

Tutkimusprojektin aihe valikoitui työstäni lastentarhanopettajana Pähkinäpensaan päiväkodissa. Kokemukseni mukaan lapsilukumäärältään suurten päiväkotiryhmien selkeitä tunnuspiirteitä oli ryhmätilanteiden meluisuus ja levottomuus. Nämä olivat nähtävissä kuormittavana tekijöinä niin ryhmän lapsille kuin työntekijöillekin. Ensimmäinen tavoitteeni oli toteuttaa käytännöntyötämme kehittävä tutkimusprojekti, jonka sisältö ei jäisi pelkästään kirjallisen raportoinnin varaan, vaan siitä saatu kokemustieto hyödyttäisi jatkossa päiväkotimme kaikkia lapsiryhmiä. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pienryhmätoiminnasta oli saatu hyvää käytännökokemusta valtakunnan tasolla. Uutta tietoa ja koulutusta oli aiheesta saatavilla. Tutkimusprojektin alussa pienryhmätoiminta työskentelymuotona oli uutta oman yksikköni työntekijöille. Aihe valinta oli perusteltu, koska se tarjosi hyvän mahdollisuuden uudelleen arvioida ja kehittää käytännön kasvatus- ja opetustyötämme päiväkodin lapsiryhmissä.

Tutkimusprojekti toteutettiin kaksivuotisen tarkastelujakson aikana. Ensimmäisen toimintavuoden aikana keskityin tutkimusprojektin suunnitteluun, aineistotiedon keräämiseen sekä päiväkotimme henkilökunnan kouluttamiseen. Toinen toimintavuosi keskittyi pienryhmätoiminnan kokeiluun, jota toteutettiin kahdessa päiväkotimme lapsiryhmässä. Pilottiryhmien tarkoitus oli kerätä tietoa vuoden tarkastelujakson aikana pienryhmätoiminnan vaikutuksista ryhmänsä lapsiin ja henkilökunnan työskentelyyn. Samalla heidän tehtävänä oli koota käytännön kokemustietoa niistä seikoista, joita olisi huomioitava pienryhmätoimintaa aloitettaessa päiväkodin toimintaympäristössä.

Tutkimusprojektin aikataulullista onnistumista arvioidessa, voidaan todeta muutamia huomion arvoisia näkökulmia. Tutkimusaika oli merkityksellistä jakaa riittävän pit-

källe aika välille kahteen eri päiväkodin toimikauteen. Projektin ensimmäisen toimikauden toiminnallinen osuus rajautui suhteellisen lyhyelle ajalle, kevätkaudelle 2012. Tämän vuoksi riittävän ajan löytyminen pienryhmätoiminnan laajalle sisällölle, yhteiselle henkilökunnan koulutukselle ja arvokeskustelulle oli ennakoitua haasteellisempaa.

Mielestäni pienryhmien käytännöntyöskentely herätti henkilökunnassa laaja-alaisesti kysymyksiä ja epävarmuuttakin, jolloin käytettävissä oleva aika oli kohdennettava ensisijaisesti vastaamaan tähän tarpeeseen. Pienryhmätoiminnan käytännön työskentelyyn ja sen sisältöihin oli tutkimusprojektissa tarkoituksenmukaista käyttää aikaa, koska pilottiryhmien toivottiin aloittavan työskentelynsä jo syksyllä 2012.

Tammikuussa 2012 järjestetty koulutustilaisuus kohdentui tutkimusprojektissa laajalle varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, joka sisällöllisesti tarjosi monipuolisesti tärkeitä asiakokonaisuuksia. Koulutuspäivää suunniteltaessa, olisi ollut kuitenkin tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista kohdentaa koulutusta erityisesti päiväkodin toimintaympäristöön, sen henkilökunnalle ja pienryhmätoiminnan käynnistämisen vaiheisiin. Erityisesti tiimien työskentelytaidot ja esimiehen tuki koettiin merkitykselliseksi koko tutkimusprojektin toiminnan ajan. Asiantuntija koulutusta olisi voitu hieman lisätä ja käsitellä aihetta erityisesti vielä näistä näkökulmista.

Keskustelua varhaiskasvatustyömme sisällöstä ja sen yhteisistä linjauksista aloitettiin ensimmäisen tutkimusvuoden aikana, mutta sen osuus jäi kuitenkin vielä selkeästi vähäisemmäksi. Uusi työskentelytapa vaatii työyhteisöltä yhteistä halua muutokseen ja sitoutumista uuden yhteisesti valitun toimintatavan toteuttamiseen. Varhaiskasvatuksemme arvokeskustelua ja sopimukset yhteisistä toiminnan linjauksistamme on mahdollista käydä edelleen. Ehkä jopa tuloksellisemmin, pienryhmätoiminnan käytännön työskentelyn tultua tutummaksi projektin toisen toimintakauden aikana.

Tutkimusprojektin toinen toimikausi keskittyi pilottiryhmien pienryhmätoimintaan kahdessa päiväkodin lapsiryhmässä. Tutkimusjakson etenemistä ja saavutettuja vaikutuksia arvioitiin säännöllisesti, joko yhteisesti toteutetuissa iltapalavereissa tai pilottiryhmien sisäisissä tiimipalavereissa. Tapaamisten teemat olivat ennalta suunnitellut ja toimivat samalla tutkimusprojektin arviointikriteereinä. Teemat käsittelivät

pienryhmätoiminnan aikataulutusta, tiimityöskentelyä, melua/työrauhaa lapsiryhmässä, vuorovaikutusta ja lasten havainnointia. Tutkimusprojektin aineisto koostui ryhmäkeskustelujen muistioista, tutkijan tekemistä havainnoista sekä pilottiryhmien työntekijöille ja tutkimukseen osallistuneille lapsille suunnatuista kyselyistä. Tutkimukseen osallistuneet tiimit vertasivat työskentelyään pienryhmissä aiempiin työvuosiinsa lasten suurryhmissä. Ennalta määritellyt teemat edesauttoivat tutkimusprojektin suunnitelmallista ja loogista etenemistä. Mielestäni, toisen toimikauden aikana toteutettiin tuloksellisesti myös toimintatutkimukselle ominaisia työskentelytapoja tutkimusprojektin aineistonkeruun ja henkilökunnan monipuolisen tutkimukseen osallistamisen osalta.

Pienryhmätoiminnan aikataulun suunnittelu toteutettiin pilottiryhmissä heti toimikauden alussa. Tutkimusprojektista saatujen tulosten mukaan, työntekijöiden hyvä motivaatio ja myönteisyys kokeilun aloitukselle olivat edesauttaneet pienryhmien aikataulullista suunnittelua ja toiminnan toteutusta. Aikataulullisen suunnittelun haasteeksi koettiin muun muassa työvuorojen toimimattomuus ja yhteisen suunnittelujan vähäisyys. Näihin kumpaankin tehtiin toimintajakson aikana tarvittavia muutoksia. Työvuorojärjestelmää muutettiin siten, että koko henkilökunta oli lapsiryhmissä paikalla pienryhmätoiminnan aktiivisempaan aikaan. Henkilökunnan yhteisen suunnittelujan tarve korostui tarkastelujakson aikana ja siihen resursoitu aika (joka toinen viikko) koettiin liian vähäiseksi. Tiimipalaveri aikaa lisättiin tarkastelujakson aikana pilottiryhmien osalta ja tiimit kokoontuivat viikoittain.

Tiimien työskentely koettiin pienryhmätoiminnan myötä muuttuneen myönteisesti vastaajien verratessa sitä aiempiin työvuosiinsa lasten suurryhmissä. Myönteistä kehitystä oli havaittu työntekijöiden vuorovaikutuksessa ja tiimin keskinäisessä viestinnässä, joka näkyi myös tiimipalaverien merkityksellisyydessä. Toisaalta tutkimukseen osallistuneet tiimit olivat havainneet, että henkilökunnan keskinäistä keskustelu-aikaa lapsiryhmässä oli selkeästi ollut vähemmän tarkastelujakson aikana. Tämä on myös tutkimuksen tuloksellista osaa. Pienryhmät olivat toimineet pilottiryhmissä suunnitellusti ja tavoitteellisesti. Henkilökunnan tiimi oli vastuullisesti osallistunut tahoillaan oman pienryhmänsä toimintaan. Päiväkodin työskentely kulttuurille on ominaista, että henkilökunta on tottunut jakamaan keskinäistä tietoa, toteuttamaan toiminnan osittaista suunnittelua ja vastuun jakamista lapsiryhmän toiminnan ohessa.

Tarkastelujakson aikana pienryhmätoiminnan myötä, henkilökunnan keskinäinen toiminnan suunnittelu oli siirtynyt aiempaa enemmän niin sanotuista ovensuokeskusteluista, suunnitelmallisiin tiimipalavereihin ja samalla jakanut pienryhmätoiminnan toteutusta yhteisvastuullisesti.

Lapsiryhmän melutasoon oli tarkastelujakson aikana pystytty vaikuttamaan aikataullisilla porrastuksilla, pienryhmien hyödyntämistä mahdollisimman monissa päivittäisen toiminnan kohdissa ja siirtymätilanteissa. Erityisesti ruokailutilanteiden rauhoittamiseen löydettiin uusia ratkaisuja tarkastelujakson aikana pienryhmiä muodostamalla. Melutason aleneminen oli nähtävissä lapsiryhmien rauhoittumisena ja muun muassa lasten keskittymiskyvyn paranemisena. Työntekijän näkökulmasta melutason lasku nähtiin työviihtyvyyden lisäämisenä. Työntekijät olivat kiinnittäneet huomiota oman erityisesti äänensä käyttöön ja keskinäisiin keskustelutilanteisiin lapsiryhmän toiminnan aikana. Lapsiryhmä oli näin ollen myös paremmin hallittavissa ja häiriötilanteita koettiin syntyvän aiempaa vähemmän.

Vuorovaikutuksellisuus lapsiryhmässä oli muuttunut selkeästi myönteisempään suuntaan pienryhmätoiminnan myötä tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan. Erityisesti hiljaisten ja arkojen lasten huomiointi pienryhmissä oli helpottunut. Työskentely pienryhmissä koettiin työntekijöiden mukaan vuorovaikutuksellisempänä, joka näkyi yhteisinä keskusteluina lasten kanssa ja erityisesti työntekijän pysähtymisenä lapsiryhmänsä pariin. Toisaalta tiimin työntekijät olivat tehneet myös havaintoja asioista, jotka erityisesti haittasivat pienryhmien vuorovaikutuksellisia tilanteita. Näitä olivat muun muassa puhelinkeskustelut, toiminnan keskeytykset tai pakolliset paperityöt.

Havainnoinnin muutokset lapsiryhmissä olivat nähtävissä erityisesti vuorovaikutuksen ja työntekijän läsnäolon lisääntymisen myötä. Pienryhmissä työntekijä havainnoin omaa pienryhmäänsä, jolloin temperamentiltaan erilaiset lapset tulivat aiempaa tasapuolisemmin havainnoiduiksi. Pienryhmien myötä tiimit olivat pystyneet aiempaa monipuolisemmin havainnoimaan lapsia. Pienryhmissä oli tieto ja taidollisten havaintojen lisäksi pystytty tekemään huomioita myös lasten sosiaalista taidoista kuten leikkitaidoista ja kaverisuhteista. Tutkimuksesta saadun tiedon mukaan havainnoinnin välineitä toivottiin edelleen kuitenkin kehitettävän. Havainnointi koettiin tar-

keäksi, joka oli osittain helpottunut pienryhmätoiminnan myötä. Riittävä havainnointiin käytetty aika, työntekijöiden yhtenäiset tavoitteet lasten havainnoinnissa ja valmiit lomakepohjat katsottiin edelleen kehittävän pienryhmien mahdollistamaa lasten tietojen ja taitojen monipuolista havainnointia.

Tutkimusprojektille asettamani viisi arviointikriteeriä tuottivat tarkastelujakson ajalta havaintoja vaikutuksista, tutkimukseen osallistuneissa lasten suuryhmissä ja niissä toimineiden työntekijöiden työskentelytavoissa. Tehdyt havainnot ovat jatkotyöskentelyn kannalta käyttökelpoisia ja käytännönläheisiä laajentaessamme pienryhmätoimintaa yksikköemme muihin lapsiryhmiin. Tutkimusprojektista saadun tiedon pohjalta arviointikriteerit asetan pienryhmätoiminnan kannalta seuraavanlaiseen järjestykseen: hyvä tiimityö, onnistunut aikataulutus, työrauhaa aikuisille ja lapsille, vuorovaikutus ja lasten havainnointi.

Muutokseen johtavaan kehittämistyöhön tarvitaan koko yksikköemme henkilökunta. Yhteinen näkemys laadukkaasta, lapsen kasvua tukevasta ja tavoitteellisesta varhaiskasvatuksesta luo yhdenmukaisen ja vahvan pohjan toteuttamallemme työlle päiväkodin lapsiryhmissä. Pienryhmätoiminnan on oltava esimies- ja työntekijätasolla yhteisesti perusteltu ja valittu toimintalinja, jonka sisältö ja toiminnanperiaatteet ohjaavat työskentelytapojamme päivittäisessä työssämme. Jotta valitun toimintatavan on mahdollista muuttua osaksi jokapäiväistä työtämme, on siihen jokaisen työntekijän sitouduttava, ammattiryhmään katsomatta.

Tutkimuksesta tekemieni havaintojen mukaan, tiimiltä edellytetään yhteistä pedagogista ajattelua ja näkemystä pienryhmätoiminnan myönteisistä vaikutuksista sekä koko lapsiryhmälle että yksittäiselle lapselle. Tiimin jäsenen on ensisijaisesti sitouduttava pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Pienryhmien kanssa työskentelyyn tarvitaan tiimin kaikkia jäseniä ja jokaisen osallistuva työpanos. Työntekijöiden keskinäinen luottamus, avoin tiedon ja vastuunjako sekä toisen osaamisen arvostaminen luovat keskeisen perustan toimivalle pienryhmätoiminnalle lapsiryhmissä.

Toimivan työntekijöiden tiimin on mahdollista työskennellä pienryhmiensä kanssa, kun koko ryhmän aikataulutus on huolellisesti suunniteltu. Henkilökunnan työvuorojärjestely on toteutettu siten, että henkilökunta on kokonaisuudessaan lapsiryhmän

käytössä kun pienryhmät toimivat. Työntekijä osallistuu vastuullisesti oman pienryhmänsä toiminnan toteutukseen, johon hänelle muun toiminnan osalta osoitetaan riittävästi aikaa ja työskentelyrauha. Käytännön työskentely pienryhmien kanssa vaatii uudelleen järjestelyä esimerkiksi henkilökunnan taukojen osalta, mutta ovat järjestävissä toimivasti pienryhmätoiminnasta huolimatta.

Tutkimuksen mukaan, melutaso ryhmissä laskee pienryhmätoiminnan myötä. Tämä edellyttää työntekijän läsnäoloa, aktiivista osallistumista ja keskittymistä täysipainoisesti oman pienryhmänsä toimintaan. Pienryhmiin jakamisella, tilanteiden ennakkoinnilla ja aikataulullisilla porrastuksilla pystytään siirtymätilanteissa tehokkaasti vähentämään lapsiryhmän levottomuutta ja pienentämään kuormittavaa melutasoa.

Hyvä vuorovaikutus lapsiryhmässä mahdollistuu saavutetun työskentelyrauhan myötä. Rauhallinen tila, riittävä aika ja työntekijän aito läsnäolo mahdollistavat vuorovaikutuksellisten tilanteiden syntyminen pienryhmien sisällä. Toisaalta, myös työntekijätiimin keskinäinen vuorovaikutus syvenyy yhteisen toiminnan suunnittelun ja vastuunjaon myötä. Sitoutuminen pienryhmätoimintaa haastaa tiimin kehittymään vuorovaikutustaidoissaan ja löytämään suunnitteluun riittävän ajan. Myönteinen kokemus syntyy yhteisöllisyydestä. Pienryhmätoimintaa on sitouduttu ja sen toteuttamiseen tarvitaan jokaisen työntekijän panostamista

Mielestäni, tuloksellinen lasten havainnointi pienryhmissä mahdollistuu, kun edellä mainitut neljä muuta tekijää on pyritty toteuttamaan onnistuneesti. Jokaisen tiimin jäsenen vastuu lasten havainnoinnista ja avoin huomioiden jakaminen tiimin kesken ovat keskeisessä roolissa. Yhteisesti sovitut tavoitteet ja asianmukainen kirjaaminen koko toimikauden ajan, edesauttavat havainnointi tulosten dokumentointia ja tarvittaessa tulosten osoittamista esimerkiksi toimikauden lopussa. Vastuu lasten havainnoinnista jakautuu tällöin henkilökunnan tiimissä myös tasapuolisesti.

8 POHDINTA

Kutsuin pilottiryhmien työntekijät iltatapaamiseen vielä 4.12.2014. Paikalla oli kuusi pilottiryhmän jäsentä ja päiväkodin johtaja Taija Jalonen. Tapaamisen tarkoituksena, oli keskustella pienryhmätoiminnan tilanteesta yksikössämme tutkimusprojektin jälkeen. Jalonen kertoi, että pienryhmätoiminta laajeni syksyllä 2014 esimiestason velvoittavalla päätöksellä, Pähkinäpensaan päiväkodin lähes kaikkiin lapsiryhmiin. Ainoastaan päiväkodin yhdessä pienimpien lasten (0-2-vuotiaiden) ryhmässä pienryhmätoiminta ei ollut tähän mennessä vielä käynnistynyt. Henkilökunnan tiimit muodostettiin kuluvalle toimikaudelle 2014-2015 siten, että tarkastelujaksoon osallistuneista pilottiryhmien työntekijöistä lähes kaikki siirtyivät uuden lapsiryhmän työntekijätiimiin. Näin työntekijän välityksellä siirtyi arvokas kokemustieto pienryhmätoiminnan käytännöntyöstä. Hänen mukanaan siirtyivät myös taidot käynnistää pienryhmätoimintaa lapsiryhmässä yhdessä uuden työntekijätiiminsä kanssa.

Työntekijöiden mukaan, pienryhmätoiminta oli muotoutunut osaksi uusien lapsiryhmiensä toimintaa. Osa ryhmistä toteutti pienryhmätoimintaa useampana päivänä ja lapsiryhmät oli jaettu, joko kahteen tai kolmeen pienryhmään. Osassa lapsiryhmistä pienryhmät toimivat ainakin aluksi muutamina päivinä viikossa osittain työntekijäresurssien mukaan. Leikinvalintaulun käyttö, ruokailutilanteiden pienryhmäjaot, ryhmän aikataulutus ja vastuunjako tiimin kesken olivat muun muassa aiheita, joissa työntekijöiden mukaan oli sovellettu käytännön kokemustietoa tutkimusprojektin ajalta. Yhteinen suunnittelu-aika koettiin edelleen merkitykselliseksi, johon toivottiin aikaa löytyvän enemmän. Tapaamisillan keskustelussa tiedustelin myös työntekijöiden kokemaa tuen tarvetta pienryhmätoiminnan käynnistämisessä. Osa uusien tiimien työntekijöistä oli toivonut edelleen lisäkoulutusta pienryhmätoiminnasta. Pienryhmätoiminnan työvuorojärjestelmä oli muutettu siten, että tiimien henkilökunta on paikalla lapsiryhmien toiminnan aktiivisempaa aikaan. Henkilökunnan riittävä määrä, heidän yhteisvastuullinen ja osallistuva työote ovat edelleen avaintekijöitä mahdollistamassa pienryhmien toimintaa. (Pilottiryhmien iltatapaaminen 4.12.2014.)

Toteutetussa tutkimusprojektissa saavutettiin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyölle asetettu tavoite työyksikön kehittämisessä. Aihe osoittautui tu-

losten mukaan tarkoituksenmukaiseksi, jolla tavoitettiin hyötyä sekä päiväkodin lapsiryhmien että henkilökunnan näkökulmasta. Oman työmme arvioimiseen ja toimintamuotojen kehittämiseen osallistui esimiestason tuella yksikkömme koko henkilökunta. Tutkimusprojektista kerätty tieto ja kokemukset eivät kuitenkaan rajaudu ainoastaan tutkimuksessa mukana olleeseen päiväkotiin. Tulokset ja raportoitu tieto ovat hyödynnettävissä myös muissa päivähoidon yksiköissä, jotka suunnittelevat tai toteuttavat lasten pienryhmätoimintaa omissa toimintaympäristöissään.

Koko henkilökunnan ja erityisesti pilottiryhmiin osallistuneiden työntekijöiden antama työpanos osoitti halua työn kehittämiseen ja kykyä oman työn arvioimiseen. Pilottiryhmien työntekijätiimien työpanos näkyi vastuullisena sitoutumisena, rohkeutena kokeilla ja korjata sekä taitona jakaa pienryhmätoiminnan työskentelytapa myös muiden päiväkotimme lapsiryhmien käyttöön. Esimiehen rooli muutostyössä oli tärkeä. Tuki ja sitoutuminen muutostyöhön olivat osoitus siitä, että työmme kehittämisen koettiin myös johdon tasolla merkitykselliseksi. Toimiva työvuorojärjestelmä, joustava suunnitteluajan käyttö ja työaikaresurssit kaikille tutkimusprojektissa toimineille mahdollistivat pienryhmätoimintaan tutustumisen ja käytännöntyön kokeilun.

Tutkimusprojektin myötä osoitettiin kuitenkin myös huomioita kohdista, jotka asettavat edelleen tavoiteltavan, mutta realistisen haasteen työmme jatkokehittämislle. Pienryhmätoiminta vaatii koko päiväkodin henkilökunnan sitoutumista, jotta se työskentelytapana vahvistuu edelleen päiväkotimme toimintalinjana. Mielestäni yhteisesti valitun toimintalinjan löytäminen ja siihen sitoutumien yhteisvastuullisesti ovat osa onnistuneen varhaiskasvatustyömme kulmakivistä. Käyttöön otetun uuden toimintatavan myötä, on paikallaan käydä keskustelua tarjoamastamme varhaiskasvatuksen laadusta ja sen saattamisesta myös varhaiskasvatussuunnitelmamme sisältöön. Henkilökunnan jatkokouluttamisella, erityisesti tiimityöskentely taitojen lisäämisellä pysymme edelleen sekä lisäämään tietoutta pienryhmätoiminnan sisällöstä että korjaamaan mahdollisia vääristyneitä mielikuvia. Henkilökunnan työtä tukevaksi tarkoitettu tiimikansiot olivat tutkimusprojektin aikana jo käytössä. Ehdotukseni jatkokehittämislle koskeekin kokonaisuutta, joka keskittyisi erityisesti tiimin sisäiseen dokumentointiin (tiimikansion ja tiimipalaverien sisällöt), tiimin yhteisten sopimusten sekä tiimityöskentelytaitojen tukemiseen. Tutkimusprojektin aikana esitettiin kehittämisideoita esimerkiksi eri ikäisten lasten havainnoinnin osalta. Yhteisesti sovitut

käytännöt havainnointien osalta ja valmiit havainnointipohjat koettiin tarkoituksenmukaisiksi, mutta ajanpuutteen vuoksi eivät johtaneet vielä käytännön toimenpiteisiin.

Näkemykseni mukaan, jatkokehittämishankkeet voisivat kohdistua edelleen myös päiväkodin iältään pienempien, alle 3-vuotiaiden lasten pienryhmätoimintaan. Miten pienryhmätoiminta olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa? Eroaako pienten lasten ryhmissä toteutettu pienryhmätoiminta, päiväkodin vanhempien lasten pienryhmätoiminnasta? Mihin asioihin pienryhmätoiminnassa olisi syytä erityisesti kiinnittää huomiota iältään pienempien lasten ryhmissä?

Kehittämistyö on tuottanut toivottua tulosta. Onnistunut pienryhmätoiminnan toteutus vaatii henkilökunnan sitoutumista ja yhteisen toimintalinjauksen muodostamista. Tämä keskustelu on koko yksikkömme osalta aloitettu tutkimusprojektin aikana. Miten voimme työtämme kehittää? Mikä on perustehtävämme? Millä valitsemillamme toimintalinjoilla voimme yhdessä toteuttaa jatkossakin hyvää ja laadukasta varhaiskasvatusta? Työntekijöidemme sisukkuudella ja monipuolisella ammattiosaamisella pystymme edelleen vahvistamaan ja laajentamaan pienryhmätoimintaa päiväkotimme kaikissa ryhmissä. Toimintatavaksi, jonka vahvuuksina näemme työntekijöiden yhteistyöhön perustuvan tiimityön, rauhallisen toimintaympäristön, mahdollisuuden hyvään vuorovaikutukseen ja lapsen yksilölliseen havainnointiin.

Kiitokset asiantuntijoille ja kaikille tutkimusprojektissa mukana olleille. Kiitos perheelleni, tukijoukoilleni.

LÄHTEET

Heikkinen, L. T. H 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 16- 21, 23- 30, 32- 37.

Heikkinen, L.T.H.& Jyrkämä, J.1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa H. L. T. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: Atena Kustannus. 44-45.

Heikkinen, L. T. H., Kontinen, T. & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimisen suuntauksat. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 39-40, 57-60.

Heikkinen, L. T. H., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2008. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 78- 82.

Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 94-95, 104-105.

Jaakkola, R-L. 2012. Asiantuntijamielipide. Vastaanottaja anna-kaisa.nieminen@lailanet.fi. Lähetetty 10.10.2012. klo 10.16. Viitattu 12.10.2012.

Jalonen, T. 2011. Päiväkodin johtaja, Pähkinäpensaän päiväkot. Laitila. Henkilökohtainen tiedonanto 10.11.2011.

Jalonen, T. 2014. Asiantuntijamielipide. Vastaanottaja anna-kaisa.nieminen@lailanet.fi. Lähetetty 11.1.2014. klo 20.32. Viitattu 20.1.2014.

Järvinen, K.2012. Lapselle hyvä päivä tänään. Ideoita pienryhmäpedagogiikan toteuttamiseksi päivähoidossa. Luento Pähkinäpensaän päiväkodin henkilökunnalle 21.1.2012.

Lahdenranta, G. 2013. Kooste toteutetusta pienryhmätoiminnasta Pähkinäpensaän päiväkodin henkilökunnan informaatiotilaisuudessa. Viitattu 21.5.2013.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5.painos. Vantaa: Pedatieto Oy.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Tiimille hyvä päivä tänään – työkirja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitteluun ja arviointiin. Vantaa: Pedatieto Oy.

Murto, K. 2009. Työyhteisölliset ilmiöt osana kehittämistyötä. Teoksessa R. Sepänen-Järvelä & K. Vataja (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. Juva: PS-kustannus. 79-80.

Perkkola, S. 2011. Päiväkotiaavustaja, Kesämäen päiväkot. Kaarina. Puhelinhaastattelu 1.11.2011. Haastattelijana Anna-Kaisa Nieminen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Perkkola, S. & Rantanen, M-L. 2012. Pienryhmätoiminta Laitilassa. Luento Pähkinäpensaalla päiväkodin henkilökunnalle 29.5.2012.

Pilottiryhmien iltatapaamisen muistio 4.12.2014.

Rantanen, M-L 2012. Koulutustilaisuuden suunnittelu. Vastaanottaja anna-kaisa.nieminen@lailanet.fi. Lähetetty 15.5.2012 klo 12.45. Viitattu 21.5.2012

Rintanen-Kankare, N. 2011. Lastentarhanopettaja, Leijapuiston päiväkot. Raisio. Puhelinhaastattelu 7.11.2011. Haastattelijana Anna-Kaisa Nieminen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.

Ryhmä 1 tiimipalaverin muistio 15.1.2013.

Ryhmä 2 tiimipalaverin muistio 14.1.2013.

Ryhmä 2 tiimipalaverin muistiinpanot tutkimusprojektin tarkastelujakson ajalta 2011- 2012. Laitila. Viitattu 17.1.2013.

Ryhmän 2 tiimikansio muistiinpanot tutkimusprojektin tarkastelujakson ajalta 2011-2012. Laitila. Viitattu 5.2.2013.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3.korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes.

Henkilökunta palaveri 17.11.2011

Päiväkodin työyhteisölleni

Aloitin tänä syksynä pitkään haaveissani olleet sosiaaalialan ylemmät ammattikorkeakouluopinnot. Koulutyö on nyt saatu hyvään vauhtiin, samoin tutkintoon kuuluva opinnäytetyön suunnittelu.

Opinnäytetyö toteutetaan kehittämistehtävänä omaan työyksikköön, joka tekeekin siitä mielekkään ja tarkoituksenmukaisen.

Meidän ammattitaitoinen ja idearikas työyhteisömme on nyt hyvän mahdollisuuden edessä. Kehittämistehtäväni myötävaikutuksella, voimme aiemmin hyväksi havaittuja tietoja ja toimintatapoja hyödyntäen tutustua uuteen työtapaan ja saada avartavia näkökulmia lapsiryhmissä tehtävään työhömmme.

Pienryhmätoiminta, jonka olen kehittämistehtäväni aiheeksi valinnut, on toimintamuotona käytössä tälläkin hetkellä useissa kuntiemme päiväkodeissa. Käytännön työssä pienryhmistä on saatu hyviä kokemuksia. Tämä tuli ilmi esimerkiksi OAJ:n varhaiskasvatusseminaarissa, johon minulla oli mahdollisuus osallistua lokakuussa 2011.

Pienryhmätoiminnan käynnistäminen on mielestäni ajankohtainen, konkreettinen ja tarpeellinenkin satsaus meidän tämän päivän päiväkotityöhömmme. Lapsiryhmät ovat suuria ja työ varsin hektistä. Toiminnan avainkäsitteitä ovat suurryhmistä siirtyminen pienryhmissä työskentelyyn, lapsilähtöisyys sekä huomio hyvään vuorovaikutukseen.

Tiivistetysti kiteytän käytännön työtä seuraavasti: Päiväkodin tämän hetkiset ryhmäkoot ja nimikkeet säilyvät, mutta niiden sisällä tapahtuva toiminta tehdään ohjatusti pienryhmämuotoisesti. Lasten pienryhmät ovat pysyviä, niitä ohjaava aikuinen voi pysyä samana tai vaihtua, riippuen siitä miten yhdessä toimintamuotoa ja ryhmien jakaantumista suunniteltaessa päätämme. Lasten kehityksen havainnointia ja kirjaa-

mista tekevät kaikki pienryhmiä ohjaavat aikuiset. Tiimipalaverit ovat jatkossakin tärkeässä roolissa yhteistä suunnittelua ja keskustelua varten.

Yksin en voi kehittämistyötä yksikössäni tehdä, siihen tarvitaan meitä kaikkia. Esi-
miestemme tuki uudelle asialle on korvaamattoman tärkeää. Tarvitaan varhaiskasva-
tuksen selkeitä arvoja ja päämääriä jotka on yhdessä määritelty. Arjen pedagogiikka
vaatii hyvää suunnittelua, kaikkien sitoutumista ja pitkäjänteisyyttäkin. Näihin asioi-
hin meidän talossamme on valmiuksia, sinnikkydestämme puhumattakaan.

Hyvää ja kattavaa tietoa pienryhmätoiminnasta on saatavillamme. Mielestäni uuden,
kokemukseenkin perustuvan tiedon hankkiminen on nyt ensimmäinen tehtävämme.
Lastentarhanopettajat ja kouluttajat Kirsi Järvinen ja Petteri Mikkola ovat saaneet
erittäin hyvää palautetta Lapselle hyvä päivä tänään – koulutuksistaan. Heidät olem-
me saamassa myös Laitilaan lauantai päiväksi 21.1.2012. Käytännön kokemusta
pienryhmien toiminnasta on myös lähikunnissamme. Lähellä oleva, uusin kokemus
tieto on mahdollista kartoittaa ja hyödyntää suunnitellessamme päiväkotikohtaista
koulutuspäivää tai -iltaa esimerkiksi keväälle tai syksyn alussa 2012.

Opinnäytetyöni tutkimuksellisesta näkökulmasta katsoen kokemusten kerääminen ja
tulosten analysointia on järkevää tehdä rajatusti ns. yhden pilottiryhmän sisällä. Sa-
moin tutkimusaika olisi selkeää rajata uuden toimikauden ajaksi (esimerkiksi ensi
syksy ja seuraava kevät). Pilottiryhmän työskentelyn seurannassa, keskusteluissa ja
pienryhmätoiminnan arvioinnissa olen itse mukana. Tehtäväni yksi tavoitteista on
kuitenkin että kehittämistyö hyödyttää ja avaa mahdollisuuksia koko työyhteisölleni.
Uusi toimintamalli on koko päiväkotimme yhteinen asia jonka käytännön työn ja
mm. aikataulutuksen yhdessä suunnittelemme.

Rohkeutta ja voimaa joukossamme on. Niissä avaimet, joilla voimme nyt avata uusia
ovia lapsiryhmien kanssa tehtävässä työssämme!

Keskustelevaa, ideoivaa yhteistyötä toivoen; Anna-Kaisa

KOULUTUSTILAISUUS HENKILÖKUNNALLE

LIITE 2

Pedatieto Oy: Lapselle hyvä päivä tänään

Ideoita pienryhmäpedagogiikan toteuttamiseksi päivähoidossa

Koulutuspäivän tavoitteet:

- tarkastella varhaiskasvatuksen uusia haasteita ja vaatimuksia
- perehtyä lapsen hyvinvointia, oppimista ja leikkiä tukeviin työtapoihin
- tarjota malleja ja käytännön esimerkkejä vuorovaikutusta tukevista työtavoista
- rohkaista kasvattajia omien työtapojensa tarkasteluun ja kehittämiseen

Koulutuspäivän ohjelma ja teemat:

9.00 – 10.00

Tunnistammeko lapsen tarpeet ja osaammeko vastata niihin?

10.00 – 11.30

Ammatillisuus ja pedagoginen vastuu kasvatustyössä

Toiminnan suunnittelusta vuorovaikutuksen suunnitteluun

11.30 – 12.00

Lounastauko

12.00 – 13.30

Kuinka tukea lapsen hyvinvointia, oppimista ja leikkiä?

13.30 - 14.00

Kahvitalo

14.00 - 15.30

Pedagogiikka on arjen valintoja

KYSELY KOKO HENKILÖKUNNALLE

LIITE 3

NIMI JA RYHMÄ _____

Ensimmäinen yritys pienryhmäillasta meni ”pöpelikköön” varsin arvokkaan hintansa vuoksi, mutta emme suinkaan lannistu!

Toiveitannekin kuultuani otin yhteyttä Kesämäen päiväkotiin ja saamme vieraita Kaarinasta 29.5. klo 17-20. Hienoa!

Päiväkodin johtaja Maija-Liisa Rantanen tulee kertomaan oman päiväkotinsa pienryhmien toiminnasta. Hänellä on mukanaan paljon työkokemusta sekä arvokasta käytännön työn näkökulmaa. Perkkolan Sannan olen pyytänyt myös Maisan matkaan ja toivon hänen tuovan meille ajatuksiaan, hänellekin aikoinaan uudesta pienryhmien työmenetelmästä. Uskon että illan aikana saamme moneen kysymykseen vastauksia!

Olen luvannut toimittaa Maisalle esityksensä pohjaksi henkilökuntamme mieltä askarruttavia kysymyksiä pienryhmissä työskentelystä ja sen käytännön järjestelyistä . Nyt on hyvä mahdollisuus vaikuttaa illan antiin!

Antamanne vastaukset ovat vain minun ja esimiestesi käytössä pienryhmätyöskentelymme suunnittelussa. Kaavakkeen voi palauttaa suljetussa kuoressa Taimin toimistoon.

Palautathan viimeistään 14.5 klo 16 mennessä.

Pyydänkin Sinua kirjaamaan alle kysymyksiä joita haluaisit illan aikana käsiteltävän.

Mitä hyötyä toivoisit saavasi nykyiseen työhösi lapsiryhmäsi kanssa pienryhmissä toimimisesta?

Olen innostunut ensi syksyn ryhmäni kanssa aloittaman pienryhmien kanssa työskentelyä

Kyllä _____

Ei _____ epäröin vielä koska _____

KIITOS JA KUMARRUS!

TERVEISIN; A-K

YHTEENVETO KYSELYN TULOKSISTA

LIITE 4

Yhteenveto koko päiväkodin henkilökunnalle toukokuussa 2012 toteutetusta kyselystä. Aineistoa käytettiin koulutusillan 29.5.2012 valmisteluun.

- Mitä pienryhmätoiminta on?
- Mitä pienryhmätoiminta meiltä vaatii? Mitä saamme siitä?
 - miten Kesämaässä aloitettiin?
 - henkilökunnan ja esimiesten rooli?
 - mitä pienryhmätoiminnan aloittaminen merkitsee tiimin toiminnalle?
- Työajat? Miten saadaan toimimaan?
 - henkilökunnan työajat?
 - miten paljon täytyy olla henkilökuntaa paikalla samaan aikaan jotta homma toimii?
 - tekevätkö kaikki kolmea vuoroa?
 - miten toteutetaan työajan lyhennykset?
- Miten aikuiset toimivat pienryhmissä?
 - kaikilla aikuisillako oma ryhmänsä koko ajan vai vaihdetaanko esim. päivittäin tai viikottain?
 - riittävätkö tilat?
 - milloin suunnitellaan ja ketkä suunnittelevat? Vain Lto:t vai yhdessä? Kenellä vastuu että suunnitelmat toteutuvat?
- Milloin toimitaan?
 - Aikuisen rooli? Osaanko toimia aikuisena pienryhmissä?
 - miten usein pienryhmissä toimitaan, kerran viikossa vai joka päivä?
 - toimitaanko pienryhmissä koko päivä, heti aamusta kun kaikki lapset paikalla?

- miten toimitaan toimintatuokioiden jälkeen: pukeminen, ulkoilu, päivälepo tapahtuuko kaikki toiminta pienryhmissä?

Uskalletaanko lähteä kokeilemaan?

- tehdäänkö ensin pienryhmätoiminnan mallia meidän päiväkotiin aluksi yhden lapsiryhmän voimin vai jokaisessa lapsiryhmässä
- pienryhmätoiminnan positiivisia asioita?
- onko ilmaantunut huonoja puolia tai hankaluuksia pienryhmätoiminnassa?

Mitä hyötyä toivoisit saavasi nykyiseen työhösi lapsiryhmäsi kanssa pienryhmissä toimimisesta?

- Lapsilähtöisyys
- kiireettömyyttä
- lasten yksilöllisyys, opin tuntemaan lapset paremmin
- melu ja hössötys vähenisi. Hälinän väheneminen
- pystyisin paremmin huomioimaan sekä heikot että vahvat lapset
- mielestäni ainoa tapa toteuttaa lapsilähtöistä, laadukasta varhaiskasvatusta
- lisää sujuvuutta arjen toimintoihin
- olisi helpompi toteuttaa erilaisia juttuja pienelle ryhmälle, koska rauhallisempaa toimia
- selkeyttä ja rauhaa toteuttaa kasvatustyötä hektisessä arjessa
- apua levottomille mutta myös aroille lapsille
- rauhoittamaan ryhmää etenkin vapaan leikin aikana, meteli ja levottomuus nyt aika hurjaa
- lasten oma-aloitteisuus paranisi
- iloa erilaisissa leikki, - opetus ja ulkoilutilanteissa, ei tarvitsisi aina huutaa
- paranisiko oma ja henkilökunnan jaksaminen?
- Lasten etu, lapsilla on stressaavaa olla isossa ja meluisassa ryhmässä

KLO 8 – 8.30 AAMUPIIRI

Aamupiiri ja yhteinen kokoontuminen lasten penkkipaikoille jää uudessa käytännössä pois ja lapset tulevat aamupalalle joko aamun aikana aloittamistaan leikeistä tai saapuessaan päiväkotiin.

KLO 8.30 – 9.30 VAPAA LEIKKI

KLO 9.30 PIENRYHMÄT ALOITTAVAT TOIMINNAN

A Pienryhmä ulkoiluun

B Pienryhmä sisällä (kädentaidot, esikoulutuokio tms.)

KLO 10.30

A pienryhmä sisälle (kädentaidot, esikoulutuokio tms.)

B pienryhmä ulkoiluun

Ruokailu toteutetaan porrastetusti

Klo 11.45 A ryhmä aloittaa ruokailun

Klo 12.00 B ryhmä ruokailuun ulkoilusta

Klo 12.15 A ryhmä kirjojen katselu, rauhoittuminen sadun kuunteluun

Klo 12.30 B ryhmä myös ruokaillut ja yhteinen satuhetki aikuisen johdolla alkaa.

KLO 13 mahdollisuuksien mukaan lapset jaettu edelleen iltapäivässä pienryhmiin mikäli henkilökuntaa on riittävästi. B ryhmä on sisällä leikissä, pelituokiossa, kädentaidoissa. A ryhmä ulkoilussa.

KLO 14 välipala tarjoillaan porrastetusti. B ryhmä syö ensin ja lähtee sen jälkeen ulos. A ryhmä tulee ulkoilusta klo 14.15 välipalalle ja tarvittaessa voi jäädä sisäleikkiin jos henkilökuntaa on riittävästi.

Ma 13.8.2012 Klo 17-20

Palaveri Siilit ja Metsot;

pienryhmätoiminnan aloitus ryhmissä

Ollaan uuden toimikauden alussa. Olette rohkeasti ottaneet vastaan kesällä tarjoamani haasteen, olette nyt pilotteja talossamme, se on hatunnoston arvoinen asia.

Alun epäröivät kysymykset ovat kääntymässä mahdollisuudeksi muuttaa vanhaa totuttua, kokeilla jotakin uutta ja katsoa yhdessä olisiko pienryhmien työmalli käyttökelpoinen myöhemmin myös talomme muiden lapsiryhmien toiminnassa.

Kuvaisin alkavaa matkantekoamme venematkaksi. Venekuntia on nyt kaksi ja molemmat saavat soutaa toki omalla, parhaaksi katsomallaan tyylillä. Matkaan lähdön tunnelma on varmasti sama kuin ottaessamme askeleen laiturin nokalta soutuveneeseen. Uskallanko ottaa askeleen? Kantaako harppaus veteen vai veneen pohjalle? Päästäänkö turvallisesti matkaan vai saadaanko kylmää kyytiä veneen reunalta horjattaen? Onko päämäärässä meille mitään uutta nähtävää vai soudetaanko tässä nyt hikipinnassa aivan turhaan? Tunne on luonnollinen ja se minulle ja teille suotakoon.

Itse luotan veneseurueisiini. Veneemme pysyy paikallaan, kaveria autamme mukaan ja matka tehdään yhdessä. Matkan tarkoitus ja päämäärä on yhteinen, ammattitaitoisien henkilökuntamme toteuttama laadukas esiopetus ja lapsilähtöinen varhaiskasvatus.

Meillä on nyt kaksi, suht saman ikäjakauman lapsiryhmää, jonka käytännötoimintaa suurelta osin määrittelee esikoululaisen opetussuunnitelma. Suunnitelma olkoon kompassina joka näyttää suunnan kohti päämäärää. Pienet ”viskarilaiset” saavat kuitenkin ennenkin oman ikätasonsa mukaista päivähoitoa, mutta samalla toivottavasti myös omassa pienryhmässään kiireetöntä, aikuisen tukemaa, vuorovaikutuksellista varhaiskasvatusta.

Tuulen puuskat ja myrskyn silmät ovat veneretkeilijän vaaroja joihin on hyvä varautua. Sitoutuminen sekä luottamus itseän ja matkakumppaniin ovat ne pelastusliivit joihin voi turvautua kun tuuli yrittää venettä keinuttaa yli myrskylukemien. Pieni

tuulen keinutus ei ole vaarallista, vain merkinä ryhmälle että on aika keskusteluin tarkistaa toiminnan suuntaa jotta asetettu päämäärämme ei karkaa horisontista.

Evästaukoja on hyvä pitää jotta matkaa jaksetaan tehdä. Tiimipalaverit ovat näitä ensiarvoisen tärkeitä hetkiä joissa teillä on mahdollisuus kartoittaa tilannetta, mikä lapsiryhmän arjessanne jo sujuu, mihin tarvitsette vielä korjauksia. Tuokio on tarkoitettu myös kiitoksen sanoille ja kaverin kehuille. Ja toivoisin teiltä myös rohkeutta korjataan palautteeseen. Ei henkilökohtaisella tasolla eikä niin että eväsleivät takertuvat matkakumppanin kurkkuun, vaan niin että kritiikki kohdistuu käytännön asioihin ja haluun korjata ryhmässänne huonosti toimivat tilanteet.

Jotta matkanteko onnistuu tarvitaan riittävä määrä soutajia ja vaihtuvat seilorit kartanlukijoiksi. Aikataulutus on ehkä haasteellisempia kohtia pienryhmien päivää suunniteltaessa. Työvuorot ovat sitä varten että takaamme riittävän määrän aikuisia turvaamaan lasten opetuksen ja hoidon. Ja myönnän sen että sumplimista, joustamisesta ja herpaantumaton laskua väen riittävydestä tarvitaan matkan varrella. En voi luvata teille euroja enkä palkintoja joustoista ja pinnan venytyksistä arkea suunnitellanne, voin vain toivoa että luja tahto yhteisen asian onnistumiseen antaa teille voimia. Matkanne aikana lupaan tsempata ja kirittää teitä parhaani mukaan. Onkin jo urheilusuoritus kun juoksen teidän mukanne rantaviivoilla kannustushuutoja huutamassa. Soudustanne ja juoksustani onkin pidettävä myös taukoa ja ehdotankin että tapaamme yhteisesti sovituin väliajoin, jolloin voisin kuulla matkakuulumisianne, onnistumiset ja karikoiden uhkat.

Taijan tehtäväksi jää majakanvartiointi josta saa valoa kun epätoivon hetki näyttää yllotteellaan pimentävän arkea. Sinä olet näille matkalaisille tärkeä. Olet tuki ja puolesta puhuja kun matkalaisten voimat ovat uhattuna. He uskalsivat laittaa itsensä ja ammattitaitonsa ”likoon” oman työnsä ja itsensä kehittämiseksi, mutta luottavat siihen että olet ajan tasalla matkan etenemisestä. Sinua tarvitaan kun suunnitellaan vuorolistoja, kun kysytään joustoja työtunneissa tai mahdollisesti kertyneissä ylitöissä, rohkeaa puolustuspuheenvuorosi silloin kun epäilijöiden ukonilma koittaa venekuntiemme matkaa hidastaa.

Lopuksi eväskoriinne laitan päällimmäiseksi oman tiiminne voiman. Nyt on alkamassa hanke joka ei onnistu ilman hyvää tiimiä, sitoutumista ja yhdessä tekemisen taitoa. Luottamus omaan osaamiseen ja työtoverin taitoon ovat nyt tappina veneemme pohjassa, varmistaen että kyytimme pysyy pinnalla. Lapsiryhmän päiväohjelmien ideointia tehdään yhdessä. Toteutuksesta, lasten havainnoinnista ja työn arvioinnista ovat vastuussa ryhmän kaikki kasvattajat.

Uusille ja vieraille matkoille varustaudutaan usein opas- ja karttakirjoin. Kirjaa tarvitaan myös tähän matkaan. Petteri Mikkolan ja Kirsi Nivalaisen - Lapselle hyvä päivä tänään on teos jonka toivoisin teidän kaikkien lukevan (kappaleita on päiväkodissa, kaupungin kirjastossamme ja minulta saa lainaksi). Kirja on helppolukuinen, ei kovinkaan paksu, mutta sisältää aivan todella hyviä ajatuksia siitä mitä tarvitset mukaa- si kun matka osittain tuntemattomille vesille on alkamassa. Erityisesti kirjan loppuosa, antoi ainakin minulle rohkaisua siihen, että tämä matka kannattaa tehdä. Kun matkustajat on laskettu, resurssit tarkistettu ja matkavalmistelut on tehty yhdessä ja huolellisesti - matka pahoinvointiinkin varautuen - voimme rohkein mielin astua veneeseen. Saamme tästä matkasta uuden kokemuksen itsellemme, uusia mahdollisuuksia työhömmme mutta ennen kaikkea hyvää ja antoisampaa yhdessä oloa asiakkaamme, lapsen kanssa.

Päiväkodin vanhempainilta 27.8.2012

Pienryhmä ”info” alkaneesta pienryhmätoiminnasta

Olen tällä hetkellä äitiyslomalla päiväkodin lastentarhanopettajan virastani. Aloitin viime syksynä Porissa sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnot. Opintoihini kuuluu opinnäytetyö joka toteutetaan tutkimus- ja kehittämishankkeena omaan työyksikköön.

Mietin aihetta joka voisi antaa hyötyä niin lapsiryhmille kuin henkilökunnallemmekin. Pienryhmätoiminta oli asia josta kovasti itse innostuin, muistaen isot lapsiryhmämme ja työmme arkipäivän. Tässä voisi olla mahdollisuus saada jotakin uutta, hyviä vanhoja käytäntöjämme hyödyntäen.

Valmistelutyöni uuden asian kanssa alkoi jo viime syksynä, olemme saaneet koulutusta aiheesta ja kuulleet muiden päiväkotien kokemuksia pienryhmiensä toiminnasta.

Nyt olemme uuden toimikauden alussa saaneet nämä rohkeat kokeilijat ideoimaan ja toteuttamaan uutta työmallia lapsiryhmiensä parissa.

Lyhyesti pienryhmätoiminta näkyy lastenne arjessa lähinnä siten että lapsiryhmät ovat päivän aikana jakautuneet toiminnoissaan mahdollisimman paljon pienempiin, kasvattajan ohjaamiin

ryhmiin. Pienryhmät saavat myös omat nimikkeensä. Uutta mallia pyritään toteuttamaan niin opetustuokioissa, leikeissä, ruokailuissa, lepohetkissä ja ulkoiluissa. Jakaessamme lapset pienempiin ryhmiin, hyödyntämällä ulkoiluaikaa porrastetusti ja talomme jokaista lasten käytössä olevaa työ- ja leikkitilaa, pystymme vähentämään suuren ryhmän ”ongelmaa” melua, hälinää ja rauhattomuutta.

Pienemmissä ryhmissä mahdollistuu myös hyvä vuorovaikutus niin lasten ja aikuisen välillä kuin lastenkin kesken. Hyvällä vuorovaikutuksella voimme tukea myös ryhmiemme lapsilähtöisyyttä. Toivon että tästä saamme myös mahdollisuuden sille että pienen asiakkaamme toive ja ehdotus tulee entistä paremmin kuulluksi ja mahdollisuuksien mukaan toteutettavaksi. Kokemukset muista päiväkodeista ovat osoittaneet että pienryhmissä aikuinen on lähempänä lasta, läsnä ja kuuntelevana. Tämä onkin mielestäni aivan keskeisin hyöty jota lähdemme nyt tavoittelemaan. Havainnointi ja oppimisten arviointi jota esikouluryhmissä tarvitaan jo verrattain paljon, myös helpottuu.

Talossamme on ollut jo aiemminkin käytössä tapa jolloin iso lapsiryhmä on jaettu esimerkiksi kahteen ryhmään ja siitä opittuja käytäntöjä voimmekin nyt hyödyntää. Pienryhmiä on nyt enemmän ja kasvattajien rooli ryhmissä korostuu entisestään jotta siirtymätilanteet ja arkipäivä saadaan jouhevasti sujumaan. Työ vaatii hyvää ja johdonmukaista suunnittelua jota talossamme on tähän astikin toteutettu. Nyt on hyvin ammattitaitoi-

sella henkilökunnallamme myös tilaisuus luoda entistä toimivampaa ja nykymuodin mukaista sanaa käyttäen tuloksellisempaa, tiimityönmallia.

Hankkeeseen osallistuneet ryhmät ovat puurtaneet jo ansiokkaasti kynän ja paperin kanssa jotta ryhmien arki pienryhmissä saadaan mahdollisimman sujuvasti toteutumaan heti uuden kauden alusta alkaen. Pienryhmämallin kokeilu toteutetaan nyt ensin kahdessa ryhmässä tämän toimikauden ajan. Kokemukset ja saadut tulokset osoittanevat onko pienryhmämallista myös laajempaan käyttöön päiväkodissamme.

Ensi kevät on kohdallani tulosten arvioinnin aikaa. Toivoisinkin nyt myös teiltä vanhemmilta pientä apua. Huikatkaa vanhempainvartissa tai säilyttäkääpä muistilokeroissanne pienen päiväkotilaisenne kommentteja kuluvan vuoden ajalta, ovatko pienryhmämme toiminnoissaan saaneet toivottua tulosta aikaan. Palautteet ovat arvokkaita.

Itse toivon että uuden työtavan, pienryhmiemme toiminnan myötä, saamme uusia mahdollisuuksia ja myönteisiä voimavarojakin omaan työhömmе mutta voimme tarjota myös entistä vuorovaikutuksellisempaa ja lapsen kasvua tukevaa varhaiskasvatusta. Ennen kaikkea hyvää ja antoisaa yhdessä oloa asiakkaamme, lapsen kanssa.

Nyt on n. kuukausi pienryhmien toimintaa takana, sen tiimoilta muutama kysymys.

1. Kirjoita ylös missä on onnistuttu, mistä on saatu positiivisia kokemuksia pienryhmien kanssa?
2. Mitkä kohdat ovat haasteellisia, mihin kohtiin kaipaisit parannuksia?
3. Aikataulutus on tärkeä kohta pienryhmien työskentelyssä. Miten olette saaneet aikataulun sujumaan? Missä kohden hyvin, missä tarvitaan korjausta?

AIKATAULU

LIITE 9

PIENRYHMIEN AIKATAULU PILOTTIRYHMISSÄ 2012-2013

Klo 8.15- 8.30 AAMUPALA

Klo 8.30 – 9.30 VAPAA LEIKKI (LEIKINVALINTATAULU)

Klo 9.30 – 11.45 TOIMINTA JA ULKOILU

Klo 9.30 -10.30

A RYHMÄ AAMUHETKI + KIRJATEHTÄVÄT+ LEIKKI
B JA C RYHMÄ ULKOILU

Klo 10.30 -11.45

RYHMÄ B AAMUHETKI +KIRJATEHTÄVÄT+LEIKKI
RYHMÄ C ”VISKARIHOMMAT” + LEIKKI (5-vuotiaat)
RYHMÄ A ULKOILU

HUOM! Jokaisella ryhmällä oma aikuinen joka kiertää ryhmänsä kanssa

Klo 11.45 – 12.15 RUOKAILU OSASTOISSA JA ”KABINETISSA” (6 lasta)

”Kabinettiin” valitaan lapset edellisinä päivinä

Marraskuu 2012

Nimi / ryhmä:

1. Nyt on vajaa neljä kuukautta tehty pienryhmien kanssa töitä. Arvioi työtäsi pienryhmien kanssa, missä kohdin jo sujuu ja mihin tilanteisiin toivoisit parannusta?

2. Teitte loka - marraskuussa tutustumiskäynnin Kesämäen päiväkotiin Kaarinaan. Arvioi käynnin tarpeellisuutta ja onnistumista. Mitä sait matkalta evääksi työhösi pienryhmien kanssa?

Kuulimme Katriina Rehnbackin esitelmän tiimityöstä 19.11.

3. Arvioi luennon antia ja merkityksellisyyttä tiimillesi pienryhmätoimintaa kehittäessänne.

4. Mikä Minun tiimissäni on hyvää? Mistä olen tyytyväinen tiimissäni? Mieti mitkä ovat oman tiimisi vahvuuksia pienryhmätyötä toteutettaessa?

5. Valitse Sinulle kaksi merkityksellisintä kohtaa, mistä ryhmäsi ansaitsee kiitoksen?

6. Mieti pienryhmätoimintanne ja kirjaa ylös myös tiimisi heikkouksia.

Lopuksi kirjaa vielä toiveita ja ehdotuksia asioista joista toivoisit saavan lisätietoa, kokemuksia tai ohjausta pienryhmienne kanssa toimiessa.

Kiitos ja nöyrä kumarrus kirjoitustyössä uurastaneelle! Jälleen on karttaa tarkisteltu ja venekuntani suotuisassa myötätulessa!

Terkuin; Kaisu rantaviivalta ;-)

Palautatko Taijan toimistoon kirjekuoreen viim. 27.11.

PILOTTIRYHMIEN ILTATAPAAMINEN 24.1.2013 klo 16.30-18.30

Melu ja hälinä päiväkodin arkea -

Pienryhmillä työrauhaa aikuisille ja lapsille

1. Palauta mieleesi aiempien vuosien työpäiväsi päiväkodin lapsiryhmissä. Mieti kuluvaan toimikautta. Vertaa tämän hetkistä työtäsi lasten kanssa melutason ja äänenkäyttösi näkökulmasta.

2. Mieti pienryhmätoimintanne ja tilanteita työpäivässäsi joissa melua on tai sitä syntyy herkästi. Millä keinoin asiaan voisi saada parannusta ja työrauhaa?

3. Koetko melun kuormittavaksi tekijäksi lasten kanssa tehtävässä työssäsi?

Ei, en koe melua kuormittavana tekijänä _____

Kyllä, koen melun kuormittavaksi _____

Mikäli vastasit kyllä, miten melu ja hälinä vaikuttavat työhyvinvointiisi?

4. Kirjaa ylös työtapojasi miten omalla toiminnalla vähennät lapsiryhmän meluisuutta ja ”puhetulvaa”

Maaliskuu 2013

Tervehdys molemmille ”soutujoukkueilleni”!

Tammi-helmikuussa Piry kokoontui varsin kiitettävästi! Kiitos vielä teille, hyvät ystävät! Koska maaliskuu on myös lomaviikkojen aikaa päädyin ratkaisuun että treffit tiimipalavereissa voidaan jättää tässä kuussa väliin.

Nähdään seuraavan kerran **tiistaina 16.4. klo 16.30-18.30.**

Käymme silloin läpi kaksi jäljellä olevaa aihetta sekä palautekeskustelua vierailustamme Leijapuistossa. Laitan teille kysymyskuponkia tulemaan jo nyt että ehtisitte mutustella, vastata ja valmistautua keskusteluun siihen mennessä kun nähdään. Otahan siis täytetty kuponki iltaan mukaasi.

Toivottavasti kysymysten tulva ei kaada veneitä vaan jaksatte vielä loppurutistuksen tunnelmissa laittaa tärkeitä ajatuksianne minulle sanoiksi.

KOITAN KOVASTI TSEMPATA TÄÄLTÄ RANTAVIIVALTA ;-)

Palautahan mieleesi vierailumme Raisiossa, Leijapuiston päiväkodissa 26.2.2013.

1. Mitä ajatuksia vierailu herätti, saitko uusia näkökulmia, heräsikö uusia kysymyksiä? Jäikö mieleesi asioita joita kannattaisi myös meidän pienryhmissä kokeilla? Mitkä käytännöt tuntuivat toimivilta?

Muutin työni arviointikriteeri kohtaa hieman ja rajasin lapsilähtöisen työtteen erityisesti vuorovaikutukselliseen näkökulmaan. Onhan hyvä vuorovaikutus ja ylipäätään sen mahdollistuminen yksi avainsana pienryhmätoiminnan etuja tavoitellussa.

2. Mieti työtäsi aiempien vuosien lapsiryhmissä ja vertaa sitä tämän päivän työskentelyysi pienryhmien kanssa.

a. Pohdi oletko huomannut eroa aiempaan lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa?

b. Sinun ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa?

c. Onko vuorovaikutus ryhmän aikuisten välillä kokenut muutosta tai pysynyt aiempien vuosien tasolla?

Päiväkotien henkilökunnat joihin olemme nyt vuoden aikana olemme tutustuneet, ovat sivunneet keskusteluissa myös lasten havainnoin merkitystä pienryhmissään.

3. Mieti jälleen aiempien vuosien työtäsi lapsiryhmissä ja lasten havainnointia. Oletko kokenut pienryhmien tuoneen muutosta tai ovatko tavat havainnoida lasta ja lapsiryhmää pysyneet edelleen samoina?

Lasten kasvun ja taitojen havainnointi on mielestäni yksi keskeisimmistä asioista joihin meiltä odotetaan vastauksia niin vanhempien kuin yhteistyö tahojemmekin kautta esim. neuvola. Meiltä pyydetään luotettavia huomioita lapsen osaamisesta, sosiaalisista taidoista ja mahdollisesta tuen tarpeestakin.

4. Mieti tulevien vuosien pienryhmiä ja lasten havainnointia. Kerro oma näkemyksesi miten havainnointiin voisi kiinnittää jatkossa huomiota. Mitkä tavat ovat olleet nyt toimivia, miten lasten havainnointi onnistuu tiimin kiireisessä arjessa ja missä kohdin olisi vielä kehittämisen varaa?

Tack, tack ja tack!

Terkuin; Kaisu

TIEDOTE TOUKOKUUN ILTATAPAAMISESTA LIITE 13

Moikka !

Auringon paistaessa ja keväisessä tuulella on hyvä soutaa pienryhmäveneitä ;-)

Nähdään ensi maanaina 13.5. 17-19

Koska aika menee illassa niin kovin äkkiä, toivoisin että mutustelisitte valmiiksi pari asiaa. Olen työstänyt yhetistä kyselylomaketta vanhemmille ja lapsille. Eli ei siis vain vanhempien näkökulmaa. Onko hyvä?

Ajatus olisi että lapsi yhdessä vanhempansa kanssa muistेलisi tätä vuotta ja täyttäisivät muutaman kysymyksen. Ei liian montaa kysymystä, eikä työlästä. Miltä kuulostaa?

Mistä kohdista päivässänne haluaisitte kuulla palautetta ja mihin kysymyksiin lapset ja vanhemmat osaisivat vastata?

Leikki, pienryhmät, leikinvalintataulu, ruokailu pienryhmissä vaiko mitä?

Laitetaan illan aikana paperille teidän molempien pienryhmäpäivän runko, työvuorot. Olisiko siinä pohja myös esityksellemme? Ja tulisi samalla paperille loppuraporttia varten.

Vielä jaksaa! Soudetaan ilta reippaasti, Taijan mökin savupiippu jo määränpäässä siintää ;-)

KYSELY LAPSIRYHMIIN

LIITE 14

(ryhmien nimet poistettu liitteestä)

TOUKOKUU 2013

Hei kotiväki!

Kävin syksyllä vanhempainillassanne kertomassa alkavasta pienryhmätoiminnasta. Toimikausi alkaa olla kohta loppuillaan esikoulussa ja on aika koota yhteen arvioita tehdystä työstämme. Lastenne kokemukset ovat myös tässä tärkeitä.

Taustatiedoksi vanhemmalle: Vuoden aikana lasten suurryhmät ovat jakautuneet 2-3 pienryhmään. Pienryhmän mukana on ollut aikuinen ohjaamassa toimintaa tai tukena. Niissä on tehty esikouluun kuuluvia toimintoja mm. kynätehtäviä, jumppatuokioita, ulkoilut ja ruokailut.

Myös leikit ovat toteutuneet jaetusti, leikinvalintataulua käyttäen. Lapset ovat saaneet itse valita mieleisen leikin. Aikuinen on suunnitellut leikkivaihtoehtot ja leikkijöiden määrät päivittäin.

Miettikääpä hetki yhdessä esikoululaisenne kanssa kulunutta vuotta ja muutamaa kysymystä. Tarkoitus on että vastaukset ovat lapsilta ja ne voi kirjata suoraan vastatussa muodossa. Kaikki vastaukset ovat oikeita. Lopuksi lapsi saa piirtää haluamansa kuvan mukavasta asiasta pienryhmässään (Voit tarvittaessa haastatella; onko se ollut jokin tietty tekeminen, pienemmän ryhmän tunnelma, rauhallisuus tai vaikka meluttomuus.)

Vastaukset omiin ryhmiin viimeistään ma 27.5.2013.

1. Mitä sinun mielestäsi sana PIENRYHMÄ tarkoittaa?

2. Mihin pienryhmään olet kuulunut?
3. Mitä kaikkea olette pienryhmissä tehneet?
4. Mikä on leikinvalintataulu ja miten sitä käytetään?
5. Mikä sinun mielestä on ollut mukavinta pienryhmissä? Kirjatkaa ja piirrä siitä tähän myös kuva.

Vastaukset ja kuvat on koottu opinnäytetyöni loppuraportointia ja pienryhmätoiminnan arviointia varten.

Kiitos paljon, vastauksenne ovat kullanarvoisia!

Ystävällisin terveisin; Anna-Kaisa Nieminen

Lto, Pähkinäpensaan päiväkot

Pienryhmätoiminnan pilottihankkeen päätösilta
Pyhämaassa 14.6.2013

Nyt on onnittelujen aika!

Rohkeiden naisten joukko on saavuttanut viime syksynä asettamamme tavoitteen. Matkaan lähdettiin veneet vesille laskien, päämääränämme uuden oppiminen ja oman työn kehittäminen. Kysyitte; voisinko tai edes uskallanko – tehdä työtäni jotenkin toisin. Ei aivan helppo homma.

Luvattiinhan lähdön hetkellä että veneet pysyvät pinnalla, kaikki soutavat ja kaveria ei hukkumaan jätetä.

Ja minä hölmö lupasin juosta rannalla kirittämässä. Juosta sainkin, sen verran tehokkaasti veneet lykkivät eteenpäin.

Myrskytuulilta ei välttytty, karikot yrittivät veneiden pohjia murtaa. Mutta ei! Eivät onnistuneet näitä veneitä keikauttamaan epäilijöiden merenuhkat.

Itse myönnän, että hammasta piti välillä purra etten rannalta kiljunut - nyt lopetetaan!

Veneet rantaan ja naiset saunaan! Mitä hullua merenkäynnissä yrittävät soutaa!

Mutta ei! Nämä naiset saattoivat kiukkua kihistä ja kyyneltäkin niellä, mutta periksi eivät Vastarannankiiskeille antaneet!

Mökkirantaan päästiin. Merimerkit olivat tutut, kompassin neula oikeinpäin kartalla ja kartassa reitti selvä. Veneiden mustat laatikot pursuavat nyt kokemuksia ja oppia. Laatikoiden kannet on aika avata ja siinä onkin minulla koko syksyn homma niitä tutkiessa.

Mutta huomasitteko matkalla sen kauniin majakan?

Se näytti suunnan kun epäilyks reitistä pimeinä hetkinä heräsi. Ilman majakan valoa olisi soutaja reitiltä saattanut uupua ja matkalainen pimeään mereen hukkoa.

Olkaa te tästä eteenpäin valona majakoissa, jotka reittiä näyttävät. Auttavat kun meren aallot uudet veneet vaarallisesti täyttävät. Tehtävää en toki tarjoa helppona, kokemus on nyt valon voimana. Merkityksesi toisille on tärkeä, muista että siitä voit olla myös ylpeä. Myös majakanvartija teitä odotti, tervetulleeksi toivotti ja matkaan teidät uudestaan lähetti. Kuunteli, ymmärsi, olallekin taputti.

Taija, ole Sinä nyt vartijana tässä suurimmassa majakassa. Ole hän, joka matkalaisen vastaanottaa, auttaa ja eväsleivänkin ojentaa. Ole matkalaisen puolella, anna hänen ajatuksiaan pur-

kaa, kuuntele huolella. Evästä matkaan monta sanaa hyvää, rohkaise myös meren tuuliin lähtijää. Kerro hänelle, että majakanvalon matkallasi varmasti uudestaan näät.

On majakoita uusien veneiden matkalla nyt enemmän, valon tuikkeitä seitsemän. He uusille veneille reitin ohjaavat ja taidon nyt yhdessä osaavat. Mutta muistathan, heistä huolta kantaa, kiittää ja heidän säteistään kiinni pitää. Vain silloin nämä naiset jaksavat valonsa kirkkaana säilyttää.

Tässä majakka merkiksi työllesi. Pastillit evääksi, jottet merelle ääni käheänä huutelisi. Jos matkalainen merenkäyntiin hukkaa uhkaa, heitä rengas avuksi, älä aikaa hukkaa! Viettäkää jatkossa myös onnistuneen rantautumisen iloista juhlaa!

TUTKIMUSPROJEKTIN LOPPUARVIOINTI

LIITE 16

Kesäkuu 2013

Hei!

Toimikausi on saatu voitokkaasti loppuun ja on paikallaan arvioida tehtyä pienryhmätyötä teidän pilottiryhmäläisten näkökulmasta. Tähän kaavakkeeseen kun jaksatte vielä paneutua - on erittäin **arvokas** kokemustieto saatu talteen.

Voit vastata nimettömästi. Kyselyn osat 1 ja 2 ovat luottamuksellisia, tuloksia käytän opinnäytteeni loppuraportin aineistona. Osa 3 on oman työni lisäksi myös esimiehesi käytössä. Tuloksia voidaan hyödyntää päiväkodin uusissa hankkeissa ja henkilökunnan koulutuksessa.

Palauta lomake oheisessa kuoressa kotiosoitteeseeni viim.1.7.2013.

Kiitos Sinulle!

Osa 1**ONNISTUIKO HANKE**

1. Mitkä asiat mielestäsi hankkeessa onnistuivat?

2. Onko mielestäsi asioita joissa emme onnistuneet? Mitkä asiat vaikuttivat epäonnistumiseen?

3. Mitä hyötyä / mitä haittaa hankkeesta oli alla oleville tahoille? Miten hyöty / haitta ilmenee?

Siilien ja Metsojen lapsiryhmille

tiimillesi

muulle päiväkodin henkilökunnalle

4. Missä tilanteissa esimiehen rooli oli mielestäsi erityisen merkityksellinen ko-
keiluvuoden aikana? Mainitse 3 ja perustele.

5. Anna palautetta myös minun onnistumisestani hankkeen koordinoijana.
 - a. nämä asiat menivät hyvin

 - b. seuraavissa hankkeissa kannattaa huomioida nämä asiat

Osa 2

SAIMMEKO AIKAAN MUUTOKSIA?

Pohdi työvuosiasi **lasten suuryhmissä päiväkodissamme**. Vertaa vastauksissasi niitä kuluneeseen toimikauteen ja työskentelyyn pienryhmien kanssa.

1 AIKATAULUT

Pienryhmätoiminta vaatii lapsiryhmän aikataulun suunnittelua.

- a. Kerro oma näkemyksesi aikataulutuksesta
lasten suuryhmissä päiväkodissamme

- b. Onnistuitteko luomaan toimivan aikataulun

pienryhmiä varten? Mitkä tekijät onnistumiseen vaikuttivat?

- c. Jos koet että epäonnistuitte toimivan aikataulun luomisessa, mitkä asiat hankaloittivat sitä?

2 TIIMIT

Henkilökunnasta koostuvien tiimien työskentelyllä on merkitystä pienryhmätoiminnan onnistumiselle.

- a. Kerro oma näkemyksesi tiimiemme työskentelystä lasten suurryhmissä päiväkodissamme.
- b. Muuttuiko oman tiimisi työ pienryhmätoiminnan myötä verrattuna aikaisempaan työskentelyysi lasten suurryhmissä? Millä tavalla?
- b. Jos oman tiimisi työtapa ei mielestäsi muuttunut pienryhmätoiminnan myötä tai pysyi samana mitkä tekijät vaikeuttivat muutosta?
- d. Lisäsikö tai vähensikö pienryhmätoiminta työhyvinvointiasi vai pysyikö se ennallaan (tähän kuuluvat mm. jaksaminen, työn mielekkyys, oman työn kehittämisen mahdollisuus). Mainitse 3 muutoskohtaa ja perustele.

3 TYÖRAUHAA LAPSILLE JA AIKUISELLE

Päiväkodin suurien lapsiryhmien yksi kuormittava tekijä on melu. Pienryhmätoiminnalla katsotaan olevan selkeää vaikutusta lapsi-ryhmän melutasoon.

- a. Pystyitkö pienryhmätoiminnalla vaikuttamaan lapsiryhmäsi melutasoon? Jos pystyit, miten ja missä tilanteissa?
- b. Jos melutaso aleni, miten se vaikutti ryhmäsi lapsiin kokeiluvuoden aikana?
- c. Jos melutaso nousi kokeiluvuoden aikana, miten se vaikutti ryhmäsi lapsiin?
- d. Mikäli melutaso lapsiryhmässä muuttui, miten muutos on vaikuttanut **omaan** työhösi kokeiluvuoden aikana?
- e. Mikäli melutaso lapsiryhmässä ei mielestäsi laskenut, mitkä tekijät sitä mielestäsi vaikeuttivat?

4 VUOROVAIKUTUS

Pienryhmätoiminnalla katsotaan olevan vaikutusta myös lapsiryhmän vuorovaikutussuhteisiin.

Vertaa **sinun ja lapsen** välistä vuorovaikutusta ollessasi työssä lasten suurryhmässä kokeiluvuoden pienryhmiin.

- a. Muuttuiko sinun ja lapsen välinen vuorovaikutus pienryhmätoiminnan myötä kokeiluvuonna? Jos muuttui niin miten ja missä tilanteissa?

- b. Mikäli et koe lapsen ja sinun välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuneen muutosta pienryhmätoiminnan myötä, mitkä tekijät olivat sen esteenä?

5 HAVAINNOINTI

Pienryhmätoiminnalla katsotaan pystyttävän vaikuttamaan lasten havainnointiin lapsiryhmässä. Havainnointiin osallistuvat tiimin kaikki jäsenet.

- a. Kerro oma näkemyksesi lasten havainnoinnista suuryhmissä päiväkodissamme.
- b. Miten lasten havainnointi muuttui pienryhmätoiminnan myötä (vrt. lasten suuryhmiin)?
- c. Mikäli et kokenut muutosta lasten havainnoinnissa lasten suuryhmiin verrattuna, mitkä tekijät vaikeuttivat sitä?
- d. Osallistuivatko kaikki tiimisi jäsenet lasten havainnointiin pienryhmätoiminnan myötä?
- e. Mikäli kaikki eivät osallistuneet lasten havainnointiin, mitkä tekijät olivat mielestäsi havainnoinnin esteenä?
- f. Millä keinoin vastuu havainnoinnista olisi jaettavissa tiimille pienryhmätoimintaa toteutettaessa?
- g. Miten havainnointien dokumentointi olisi järkevintä toteuttaa?

Osa 3

Tämä osa kyselystä menee myös esimiehesi käyttöön. Sitä voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muun henkilökunnan koulutuksessa.

Mitä kannattaa huomioida kun uudet lapsiryhmät aloittavat pienryhmätoiminnan? Mainitse 3 keskeisintä asiaa jotka mahdollistavat onnistuneen pienryhmien toiminnan ja perustele ne lyhyesti.

Näihin kannattaa kiinnittää huomiota

1. Pienryhmiä muodostaessa
2. Lapsiryhmän aikataulutusta suunniteltaessa
3. Pienryhmätoimintaa aloittavan tiimin
4. Koko henkilökunnan
5. Esimiehen

Mitä olisi voitu tehdä toisin tai mihin kannattaa erityisesti kiinnittää huomiota mahdollisia päiväkodin uusia hankkeita aloittaessa?

Pienryhmätoimintaa koskeva tutkimusprojekti Pähkinäpensaassa päiväkodissa 2011-2013

Kooste tutkimusprojektiin osallistuneiden työntekijöiden näkökulmista lasten pienryhmätoimintaa aloittavalle henkilökunnalle ja esimiehille.

Näihin asioihin kannattaa erityisesti kiinnittää huomiota

Pienryhmiä muodostaessa

- varata riittävästi aikaa suunnittelulle
- lasten ikä ja sopiva pienryhmän koko ikäkauteen nähden
- taitotaso
- kaverisuhteet
- kuinka monta pienryhmää on järkevää muodostaa - mihin riittävät resurssit ja käytettävissä olevat tilat
- lasten pienryhmien toimivuus saattaa toimikauden alussa olla haasteellista kun lapset ovat vielä vieraita. Vaihdoksia voi tehdä myöhemminkin.
- vaatiiko erityishuomiota ryhmä jossa on erityistä tukea tarvitseva lapsi avustajansa kanssa (esim. ulkoilu)

Lapsiryhmän aikataulutusta suunniteltaessa

- liian tiukkaa aikataulua ei kannata tehdä
- ei liikaa toimintaa samaan päivään, jakakaa usealle päivälle
- henkilökunnan riittävyys, työvuorot huomioitava
- siirtymätilanteet saattavat viedä välillä yllättävästi aikaa
- aikataulu yhteinen, sovitaan heti kuinka kauan esim. ulkoillaan
- ulkoilussa muun osaston lapsiryhmä ja henkilökunta samaan aikaan pihalla

Pienryhmätoimintaa aloittavan tiimin

- kaikkien sitouduttava pienryhmien toimintaa – tämä on meidän yhteinen toimintatapa
- vaatii tarkkaa yhteisesti toteutettua toiminnan suunnittelua
- tarvitaan yhteisiä sopimuksia ja sääntöjä
- samat tavoitteet kaikilla tiimin jäsenillä
- jakakaa tehtävät tasaisesti, kaikkien työpanosta tarvitaan
- kokeiluja, yritystä ja erehdystä tarvitaan.
- keskustelutaitoa tarvitaan, rohkeutta sanoa kun haluaisi jotakin kohtaa muutettavan

Koko henkilökunnan

- tämä on meidän kaikkien yhteinen hyvä
- yhteishenkeen kannattaa kiinnittää huomiota, olkaa toistenne tukena

- uutta kannattaa kokeilla vaikka arveluttaisikin
- joustavuuteen, kokemusten ja ideoiden jakamiseen kannattaa kiinnittää huomiota
- avoimeen keskusteluun, tiedon jakamiseen kaikille
- annetaan työrauhaa muille pienryhmille
- pienryhmätoiminnassa oikeasti läsnä ja kiinnostunut

Esimiehen

- huomio hyvän yhteishengen luomiseen
- myötäelämiseen sekä onnistumisissa että epäonnistumisissa
- läsnäoloon ja henkilökunnan tukemiseen
- perusteleminen, jotta kaikki sitoutuvat ja muutoksen onnistumisen eteen
- palautteen antamiseen hyvissä että preppausta vaativissa kohdissa
- informointiin, avoimuus tärkeää

Mitä olisi voitu tehdä toisin tai mihin kannattaa erityisesti kiinnittää huomiota mahdollisia päiväkodin uusia hankkeita aloittaessa?

- kaikille yhteinen koulutus uusissa hankkeissa. Tuleva hyöty kaikkien mietintään.
 - henkilökunnan kuuleminen
 - asioiden purkuun ja keskusteluun kannattaa varata aikaa.
- Ristiriidat purettava perusteellisemmin.
- uudet hankkeet/asiat kannattaisi ehkä tuoda esille pienemmissä osissa ja pikku hiljaa
 - kehittyminen ja kehittäminen ei ole huono asia
 - toivottavasti pienryhmätoiminnasta tulee Laitilan päivähoitoon toimiva ja hyvä työmuoto, josta hyötyy aikuiset, ennen kaikkea lapset ja heidän vanhempansa.

”jollei mittä kokeil – ni ei voi tiättä eres et onnistuk”

